

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL MUNCII,
FAMILIEI, PROTECȚIEI SOCIALE
ȘI PERSOANELOR VÂRSTNICE

PRO JUVENES - Parteneriat transnațional pentru o piață inclusivă a muncii pentru tineri

STUDIU COMPARATIV EUROPEAN PRIVIND MIGRAȚIA ȘI MOBILITATEA INTRA-EUROPEANĂ A TINERILOR ÎN ROMÂNIA

COORDONATORI: IRIS ALEXE, MIHAELA MATEI
AUTORI: MONICA ROMAN, DANIEL SANDU, VICTORIA STOICIU

MINISTRUL DELEGAT
PENTRU DIALOG SOCIAL

"AUR" - ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ A
SPECIALIȘTILOR ÎN RESURSE
UMANE

Asociația Novapolis
CENTRUL DE ANALIZE ȘI INITIATIVE PENTRU
DEZVOLTARE

CONFEDERAȚIA SINDICALĂ
NAȚIONALĂ MERIDIAN

UNIUNEA GENERALĂ A
INDUSTRIAȘILOR DIN ROMÂNIA

© Asociația Novapolis și MMFPSPV- Departamentul pentru Dialog Social, 2015

Nici publicația și nici fragmente din ea nu pot fi reproduce fără permisiunea Asociației Novapolis- Centrul de Analize și Inițiative pentru Dezvoltare și Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice – Departamentul pentru Dialog Social sau citarea corespunzătoare a sursei.

Contact:

Asociația Novapolis - Centrul de Analize și Inițiative pentru Dezvoltare, tel: +4031 417 80 30,
e-mail: asociatianovapolis@gmail.com

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, tel: +4021 312 52 68,
e-mail: dialogsocial@mmuncii.ro

**COORDONATORI: IRIS ALEXE, MIHAELA MATEI
AUTORI: MONICA ROMAN, DANIEL SANDU,
VICTORIA STOICIU**

**STUDIU COMPARATIV
EUROPEAN PRIVIND MIGRAȚIA
ȘI MOBILITATEA INTRA-
EUROPEANĂ A TINERILOR ÎN
ROMÂNIA**

București, 2015

Studiul comparativ european privind migrația și mobilitatea intra-europeană a tinerilor în România a fost realizat de către Asociația Novapolis - Centrul de Analize și Inițiative pentru Dezvoltare împreună cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice- Departamentul pentru Dialog Social, în cadrul proiectului **“PRO JUVENES-Parteneriat transnațional pentru o piață inclusivă a muncii pentru tineri”**, **POSDRU/171/6.4/S/146751**. În cadrul proiectului obiectivul general îl constituie consolidarea politicilor și practicilor în ceea ce privește ocuparea și dezvoltarea rețelelor la nivel european, precum și consolidarea capacității actorilor pieței muncii (organizații sindicale și patronale, autorități publice, ong-uri) de a se implica activ în promovarea ocupării și incluziunii sociale a tinerilor prin implementarea politicilor ce vizează ocuparea lor – legea voluntariatului, legea stagiaturii, legea uceniciei etc.

Contribuția și impactul pe care mobilitatea și migrația tinerilor le aduc dezvoltării resurselor umane și incluziunii sociale în România au reprezentat tema transversală a următoarelor activități asumate de Asociația Novapolis - Centrul de Analize și Inițiative pentru Dezvoltare în calitate de organizație parteneră în cadrul proiectului: încheierea de parteneriate transnaționale cu organizații din Italia și Spania, elaborarea unui studiu vizând migrația și mobilitatea intra-europeană a tinerilor în România, realizarea a 2 schimburi de experiență și bune practici cu organizații din Spania și Italia care desfășoară proiecte și au inițiative relevante în domeniul pieței muncii inclusive pentru tineri, dezvoltarea unei rețele tematice privind problematica migrației și a mobilității forței de muncă tinere, organizarea unui grup de lucru și a unei mese rotunde care au adus împreună actori importanți din domeniul migrației și mobilității forței de muncă și din domeniul dezvoltării resurselor umane și incluziunii sociale a tinerilor pentru a discuta și dezbate teme de interes și relevante în materie.

Studiul comparativ european privind migrația și mobilitatea intra-europeană a tinerilor în România prezentat ca un raport complex de cercetare s-a constituit într-un demers de analiză a unei serii de aspecte legate de mobilitatea și migrația tinerilor pe piața muncii: identificarea dimensiunilor, caracteristicilor, proceselor și a tipurilor de migrație în rândul tinerilor, profilurile tinerilor care migrează (emigranți, imigranți sau potențiali emigranți) și care urmează să acceseze sau deja participă pe piața muncii națională sau pe piața muncii din state membre ale Uniunii Europene în contextul impactului și a efectelor pe care migrația tinerilor le are asupra unei piețe a muncii inclusive pentru tineri.

Migrația reprezintă o componentă tot mai importantă a societății contemporane, factor al stimulării globalizării piețelor, instrument de reglare a dezechilibrelor de pe piețele muncii regionale/ locale. Amploarea globalizării a generat consecințe semnificative asupra fenomenului socio-economic al migrației. Diversificarea fluxurilor și a stocurilor migrației reprezintă o tendință relativ recentă. Migrația este „modelată” de o multitudine de factori de tip „push” și „pull”, printre care cei mai importanți sunt nivelul de dezvoltare economică și decalajele dintre țări, dinamica populației, existența rețelelor migrației și accesul la informații, ușurința de a călători.

În acest context, prezentul raport are ca temă fenomenul migrației tinerilor și politicile care privesc tinerii. Interesul pentru studierea problematicii migrației pleacă de la mai multe întrebări: de ce se deplasează tinerii? Cine sau ce le influențează decizia de a se deplasa? Ce schimbări vor avea loc în urma migrației? Cine sunt tinerii mai predispuși la migrație?

Studierea fenomenului migrației nu este de dată recentă. Sfera problemelor pe care le ridică fenomenul migrației este largă, așa cum și perspectivele de explicare a acestora sunt multiple.

În acest raport vom încerca să surprindem fenomenul migrației în rândul tinerilor din România. Tinerii prezintă un interes aparte, fiind deținătorii unui potențial de capital uman mai ridicat.

Primele două capitole (Tinerii: concept și delimitare și Abordări teoretice privind migrația) creează un cadru larg de încadrare a fenomenului, fiind realizate din perspectiva complexității migrației, ca acțiune de dinamică globală, cu efecte pe multiple planuri. Aceste capitole asigură un cadru teoretic general al problematicii migrației axat pe definirea conceptului. De asemenea sunt prezentate teoriile explicative ale fenomenului, factorii declanșatori, etapele de desfășurare a actului de migrație și tipologia acestuia. Cele mai multe teorii explicative ale migrației au pus în centrul atenției rolul factorilor economici în declanșarea și desfășurarea procesului. Deși teoriile clasice de tipul celor gravitaționale sau modelul „push-pull” sunt adesea combătute, tendința actuală este aceea de a analiza migrația fie prin prisma unor teorii care explică apariția fenomenului, fie prin prisma celor ce urmăresc desfășurarea acestuia. Aceste teorii nu se exclud ci se completează reciproc, oferind explicații variate asupra acestui fenomen.

Următoarele capitole tratează problematica migrației permanente și cea a migrației temporare pentru muncă. Fluxurile migrației permanente sunt privite din două puncte de vedere: fluxurile de emigrație și cele de imigrație.

Ultimul capitol include o prezentare a principalelor măsuri legislative și a programelor special dedicate tinerilor atât la nivel național cât și la nivel european.

1.1. DEFINIREA CONCEPTULUI DE TÂNĂR

PERSPECTIVA LEGALĂ

În general, tinerețea este caracterizată ca o perioadă de tranziție de la copilărie la maturitate. Astfel, un punct de plecare pentru definirea tinereții este luarea în considerare a definiției copilăriei. Convenția cu privire la Drepturile Copilului¹ afirmă că **“În sensul prezentei Convenții, prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă.”** Ținând cont de faptul că, în prezent, 195 de țări sunt parte la Convenție, această definiție poate fi considerată o definiție universală.

Un factor important în migrația economică îl reprezintă vârsta la care tinerii au dreptul să lucreze, în conformitate cu legislația aplicabilă.

Cu toate acestea, vârsta de 18 ani nu reprezintă vârsta majoratului în toate țările, vârsta la care minorii își asumă responsabilitățile legale pentru faptele și deciziile lor și, prin urmare, încetează să mai fie sub controlul legal sau să fie responsabilitatea părinților sau a tutorilor lor. De la țară la țară, vârsta majoratului variază de la 15 ani (Irak, Iran), 16 ani (Suedia, Finlanda, Danemarca), 18 ani (Olanda, Belgia, Germania, Moldova, România), 20 ani (Republica Populară Chineză, Taiwan) la 21 ani (Statele Unite, Singapore).

Mai mult, vârsta la care se pot exercita anumite drepturi diferă uneori de vârsta majoratului. Statele pot stabili diferite vârste minime pentru căsătorie, pentru desfășurarea activităților economice, pentru înrolarea în armată, pentru a avea dreptul de a deține o proprietate, pentru a vota etc. Aceste vârste minime pot să varieze de asemenea și în funcție de sex. În

Vârsta de 18 ani nu reprezintă vârsta majoratului în toate țările.

Africa de Sud, de exemplu, vârsta majoratului este de 18 ani, vârsta minimă pentru stabilirea responsabilității penale este de 7 ani, vârsta minimă pentru înrolarea în armată este de 17 ani, vârsta minimă pentru consimțirea testării HIV este de 12 ani și vârsta minimă pentru consimțirea activității sexuale este de 12 ani pentru fete și de 14 ani pentru băieți (UNICEF, 2011).

În ceea ce privește migrația, vârsta majoratului este relevantă pentru că determină, de obicei, momentul în care o persoană dobândește un drept propriu de a se muta într-o altă țară. Cu toate acestea, pentru anumite categorii de emigranți, țările de destinație pot impune restricții bazate pe vârstă. De exemplu, țările care acceptă reunificarea familiilor stabilesc deseori o vârstă maximă până la care copiii pot fi admiși ca dependenți și această vârstă maximă nu este neapărat vârsta majoratului. În Uniunea Europeană Directiva 2003/86/EC privind dreptul la reîntregirea familiei² stabilește că pot beneficia de acest drept copiii minori care au sub vârsta majoratului stabilită prin lege în statul membru în cauză și care nu sunt căsătoriți. De asemenea, în cazul unui copil care are o vârstă mai mare de 12 ani și care sosește independent de restul familiei, statul membru poate examina, înainte de a-i autoriza

1 Adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 29 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990. România a ratificat Convenția prin Legea nr. 18/1990, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 109 din 28 septembrie 1990 și republicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 314 din 13 iunie 2001.

2 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32003L0086&from=EN>

intrarea și șederea în temeiul mai sus menționatei directive, dacă îndeplinește o condiție de integrare prevăzută de legislația sa. De asemenea, pentru a asigura o mai bună integrare și pentru a preveni căsătoriile forțate, statele membre pot solicita ca susținătorul reîntregirii și soțul/soția sa să aibă o vârstă minimă, care nu poate fi mai mare de 21 de ani, înainte ca soțul/soția să se poată alătura susținătorului reîntregirii.

Dat fiind faptul că majoritatea emigrărilor internaționale au un scop economic, un alt factor important care trebuie avut în vedere este vârsta la care tinerii au dreptul să lucreze. **Convenția nr. 138/1973 privind vârsta minimă de încadrare în muncă**³, care a fost ratificată de către 158 state membre, decide că fiecare stat semnatar trebuie să stabilească o vârstă minimă de angajare sau încadrare în muncă (Articolul 2) și că o astfel de vârstă minimă nu va putea fi inferioară vârstei la care încetează școlarizarea obligatorie și, în nici un caz, vârstei de 15 ani. Pentru statele membre a căror economie și facilități educaționale sunt insuficient dezvoltate, Convenția stabilește, ca excepție, faptul că orice stat membru a cărei economie și instituții școlare nu sunt suficient de dezvoltate va putea, după consultarea organizațiilor angajatorilor și sindicatelor interesate, dacă acestea există, să stabilească, într-o primă etapă o vârstă minimă de angajare de 14 ani. Convenția mai stabilește că vârsta minimă de încadrare în orice fel de activitate sau muncă care, prin natura sa sau prin condițiile în care se exercită, este susceptibilă de a dauna sănătății, securității sau moralității adolescenților, nu trebuie să fie sub 18 ani. (Articolul 3). Datele despre populația economic activă pentru numeroase țări arată că o proporție semnificativă de tineri încep să muncească înainte de 18 ani, mai ales în situațiile în care învățământul obligatoriu include doar școala primară și înscrierea în învățământul secundar este scăzută.

În vederea celor de mai sus, deși vârsta majoratului este un indicator util pentru a stabili când se termină copilăria și când începe tinerețea, nu este considerată definitivă în toate situațiile ca fiind momentul în care minorii își asumă responsabilitățile vieții adulte.

PERSPECTIVA STATISTICĂ

Dat fiind faptul că legislațiile naționale determină cu ambiguitate unde începe tinerețea, alte standarde internaționale sunt necesare a fi utilizate. În 1980, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a desemnat 1985 ca primul An Internațional al Tinerilor. Un Comitet Consultativ format pentru a ghida pregătirile pentru acel an a notat în raport că: "...nu exista o definiție universal valabilă a tănărului. O definiție cronologică a cine este tânăr, spre deosebire de cine este copil sau adult, variază în fiecare stat și cultură. Cu toate acestea, Organizația Națiunilor Unite (ONU), în scopuri statistice, definește persoanele cu vârsta între 15 și 24 ca tineri, fără a aduce atingere altor definiții ale Statelor Membre" (anexa A/36/215).

În cadrul Națiunilor Unite, definiția statistică a fost folosită în pregătirea anualelor privind populația, educația, munca și sănătatea. De asemenea a fost adoptată în Programul Mondial de Acțiune pentru Tineret⁴. Totuși, respectarea acestei definiții nu a fost universală. Raportul Mondial al Tinerilor, publicat de Banca Mondială în 2007, s-a axat pe grupa de vârste 12-24 ani. În plus, diferite instituții au introdus concepte diferite pentru a atrage atenția anumitor subgrupe de tineri. De exemplu, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și Fondul

"...nu exista o definiție universal valabilă a tănărului. O definiție cronologică a cine este tânăr, spre deosebire de cine este copil sau adult, variază în fiecare stat și cultură."

³ Publicat în Buletinul Oficial nr. 86 din 2.08.1975. Acest document a fost consolidat în data de 02.08.1975

⁴ <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpap2010.pdf>

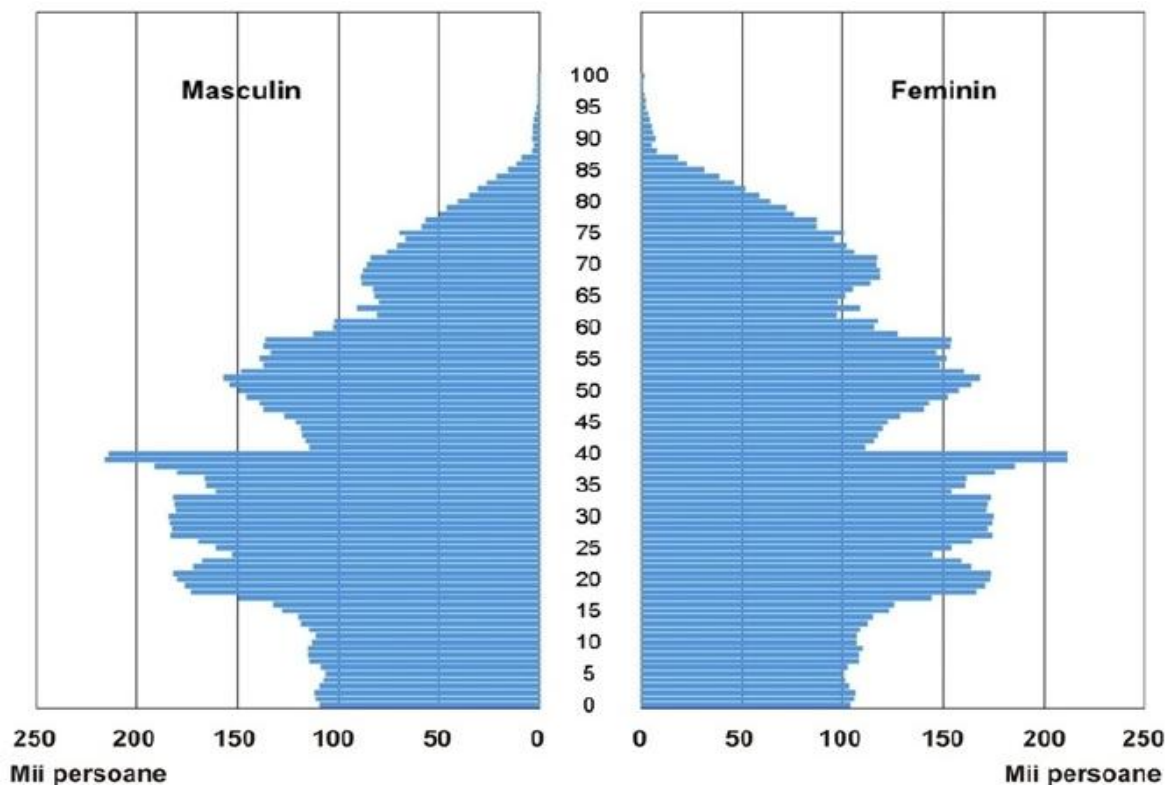
Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF) au folosit termenul „adolescent” pentru a se referi la persoane între 10 și 19 ani și termenul „tineri” pentru a se referi la persoane între 10 și 24 de ani.

În contextul emigrării internaționale, datele sugerează că cele mai importante fluxuri se înregistrează în cazul tinerilor cu vârsta între 18-29 ani. Prin stabilirea limitei inferioară la 18 ani, sunt avute în vedere implicațiile legale ale vârstei majoratului, deși, așa cum a fost menționat mai sus, sunt des întâlnite dispozițiile legale sau reglementările în domeniul imigrării care folosesc ca punct de reper alte vârste. Folosirea unei limite superioare la peste 24 ani se bazează pe observarea faptului că cele mai mari rate ale emigrării și cea mai mare concentrare de emigranți se află în grupa de vârstă între 18-29 și nu între 18-24 de ani.

1.2. SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ A TINERILOR DIN ROMÂNIA

La 1 iulie 2012 populația României era de 21.316.420 locuitori, din care 10.4 milioane bărbați (48.7%) și 10.9 milioane femei (51.3%). Valorile negative ale sporului natural, conjugate cu cele ale soldului migrației externe, au făcut ca populația țării să se diminueze în perioada 1 iulie 2009 – 1 iulie 2012, cu 153.500 persoane. Conform datelor finale din recensământul condus în 2011-2012, structura pe vârste a populației poartă amprenta specifică unui proces de îmbătrânire demografică, marcat, în principal, de scăderea natalității, care a determinat reducerea absolută și relativă a populației tinere (0-14 ani) și de creșterea ponderii populației vârstnice (de 60 ani și peste). Piramida populației încă păstrează acest aspect (de piramidă) tocmai pentru că a crescut foarte mult și speranța de viață în România, ceea ce a dus la creșterea numărului de oameni ce aparțin așa numitei ”vârsta a patra”, oameni de peste 80 de ani.

Figura 1 - Piramida pe ani de vârstă și sexe la 1 ianuarie 2012

Sursa: INS, octombrie 2012

Tabel 1 - Structura populației României pe grupe cincinale de vârstă și sexe

Vârstă	Bărbați	Femei
0 - 4	545.917	516.778
5 - 9	542.633	512.596
10-14	561.371	534.044
15-19	600.267	572.710
20-24	837.756	806.644
25-29	814.169	776.106
30-34	904.958	859.381
35-39	854.430	817.782
40-44	929.580	914.752
45-49	580.336	587.826
50-54	686.116	728.125
55-59	686.604	767.297
60-64	560.775	660.432
65-69	386.399	495.857
70-74	366.556	527.079
75-79	281.185	436.192
80-84	167.793	284.181
85 și peste	85.692	164.077

Sursa: INS, octombrie 2012

În perioada 1990-2012 vârsta medie a cunoscut o creștere semnificativă, de la 33 ani la 40 ani, ceea ce reflectă un proces lent dar continuu de îmbătrânire demografică. Vârsta medie a românilor a crescut mai accentuat la femei (41.5 ani) decât la bărbați (38.5 ani), pentru că femeile trăiesc în medie mai mult decât bărbații. Îmbătrânirea este diferențiată și între mediile de reședință. Cel mai recent recensământ arată că, în 2012, populația rurală avea o vârstă medie cu 1.2 ani mai ridicată decât populația din mediul urban.

Pentru prima oară în ultimele patru decenii, la 1 ianuarie 2012 ponderea populației tinere este egală cu ponderea populației vârstnice, de peste 65 de ani (15%).

În România trăiesc mai mult de 6 milioane de tineri cu vârstă între 15 și 34 de ani. Se constată o scădere continuă ca pondere în populație a tinerilor cu vârsta între 15-34 de ani, de la 32.1% în 2003 la 28.6% în 2012, ca urmare a combinării mai multor factori: creșterea speranței de viață, scăderea natalității și emigrarea, ultimul fenomen implicând tinerii într-o proporție mult mai ridicată decât alte grupe de vârstă. Deși ponderea populației tinere în România este peste media UE-27, de 25.1% la nivelul 2012, scăderea din ultimii 10 ani este mai accentuată în România. Proiecțiile Eurostat arată că se așteaptă o descreștere abruptă până în 2060 a ponderii populației tinere în populația totală, iar România este printre țările afectate în mare măsură de

acest trend, din 2015 România urmând să fie sub media UE-27, diferența accentuându-se până în 2060. Rata de fertilitate în România se situa în 2011 la nivelul de 1.3, sub nivelul de 1.6 înregistrat în medie în UE-27.

Conform cercetării “Riscuri și Inechități Sociale în România”, condusă de Comisia Prezidențială pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice și publicată în septembrie 2009, speranța de viață la naștere a românilor a marcat în ultimii ani progrese care nu pot fi neglijate. Chiar și așa, poziția României în spațiul UE rămâne critică: cea mai scăzută la femei și printre cele mai scăzute la bărbați, potrivit datelor publicate de Eurostat.

În România se constată o scădere continuă ca pondere în populație a tinerilor cu vârsta între 15-34 de ani, de la 32.1% în 2003 la 28.6% în 2012.

Problema este că o intervenție care ar asigura un reglaj al speranței de viață în România ar necesita o serie de eforturi foarte mari și coordonate între ele. Aceeași cercetare „Riscuri și Inechități Sociale în România” afirmă că generațiile născute după 1989 vor compune – după anul 2030 – nu numai componenta principală a populației de la care vor proveni copiii României, ci și forța de muncă a țării. Nu se poate ști, acum, în ce fel migrația externă va afecta și ea dimensiunea acestei oferte demografice în declin numeric, dezechilibrele se vor răstrânge în întregul sistem economic și social. Fațeta cea mai dură a dezechilibrelor va fi cea a raportului dintre populația activă economic și populația vârstnică, dintre mijloacele financiare reclamate de creșterea rapidă a celei din urmă populații și resursele financiare pe care societatea le va putea asigura în condițiile diminuării drastice a populației cu vârstă de muncă de la care provin aceste resurse.

Creșterea gradului de ocupare a populației în activități economice nu va putea să acopere decât parțial potențialul deficit de forță de muncă.

Proiecțiile demografice au reprezentat un instrument fundamental în elaborarea programelor și strategiilor de dezvoltare economică și socială. Cadrul actual însă face necesară o abordare strategică pe termen mediu și lung atât în domeniul demografic cât și în cel economic și social. Aceasta presupune luarea în considerare a tuturor factorilor care conduc la diminuarea și îmbătrânirea populației României. O politică adecvată în domeniul sănătății ar putea conduce la scăderea mortalității și la creșterea nivelului de sănătate la nivelul întregii populații și ar trebui însoțită de o politică pro-natalistă, care să încurajeze familiile să crească doi sau mai mulți copii și de o politică economică și socială coerentă care să asigure un management eficient al

fenomenului migrației. Acestea ar putea în final să conducă atât la însănătoșirea națiunii cât și la o creștere economică durabilă și pe termen lung.

În proiecția populației României până în 2050 au fost utilizate trei variante de proiectare: medie, optimistă și pesimistă. În toate variantele de proiectare, populația se va reduce cu valori între 3.6 milioane (varianta optimistă) și 6.5 milioane de persoane (varianta pesimistă). Scăderea populației va fi moderată până în anul 2050 (cu o rată medie anuală de -0.5% până în 2030 și ușor mai accentuată, de 0.6% până în 2050) principalul factor al acestei evoluții fiind scăderea naturală. Pe fondul menținerii unor valori scăzute ale natalității și fertilității și al înaintării în vârstă a generațiilor, diferite ca mărime, structura pe grupe mari de vârstă a populației va continua să se modifice, în sensul reducerii numărului și ponderii tinerilor și al creșterii numărului și ponderii populației adulte și vârstnice.

Pe fondul menținerii unor valori scăzute ale natalității și fertilității și al înaintării în vârstă a generațiilor, structura pe grupe mari de vârstă a populației va continua să se modifice, în sensul reducerii numărului și ponderii tinerilor și al creșterii numărului și ponderii populației adulte și vârstnice.

De asemenea, prognozele demografice elaborate de Divizia de Populație a Națiunilor Unite relevă evoluții viitoare negative pentru populația României. În toate aceste variante de prognoză demografică, mortalitatea ar urma să scadă spectaculos, iar migrația externă să se mențină relativ constantă rămânând ca doar ipotezele asupra fertilității să varieze. Menținerea nivelului actual al fertilității ar rezulta într-o populație de 20 de milioane în anul 2025 și de 16 milioane în anul 2050. În varianta medie, bazată pe o redresare a fertilității de la 1.3 la 1.6 copii la o femeie în anul 2025 și 1.9 în anul 2050, populația României ar fi de aproape 21 de milioane în 2025 și de 18 milioane în 2050. Chiar și în varianta cu fertilitatea cea mai ridicată, 2.4 copii la o femeie în anul 2050, dimensiunea

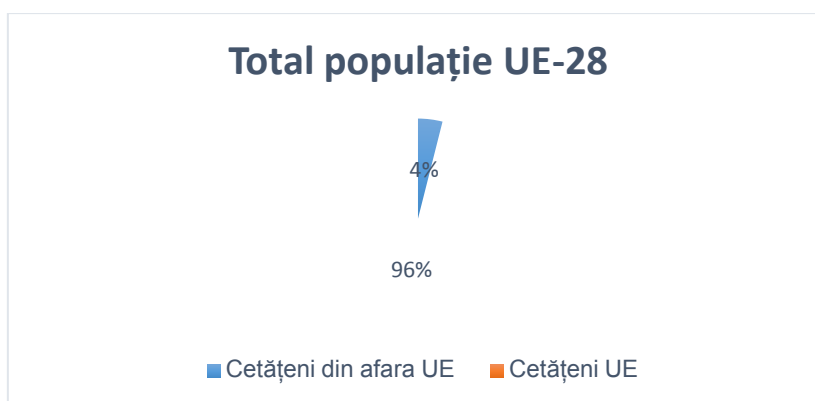
populației ar continua să scadă și ar ajunge la 20 de milioane la mijlocul secolului. Ponderea populației de 60 ani și peste ar ajunge la aproape 40% în varianta cu fertilitate constantă și la o treime în varianta cu fertilitate în creștere importantă (comparativ cu 16% acum). Raportul dintre populația adultă (20-60 ani) și cea vârstnică (60 ani și peste) va trece de la 3 la 1 la numai 1.4 la 1.

Creșterea gradului de ocupare a populației în activități economice nu va putea să acopere decât parțial potențialul deficit de forță de muncă. Problema atragerii de forță de muncă străină nu trebuie neglijată, numai că strategiile vor impune decizii foarte bine cântărite sub toate aspectele, pentru a evita efectele negative înregistrate, de exemplu, de alte state membre ale Uniunii Europene (UE). Gestionarea problemelor migrației este una complexă, realitățile din unele țări europene ne-o demonstrează și este nevoie ca România să își consolideze politica în acest domeniu.

Evoluțiile economice și demografice actuale sugerează faptul că presiunile migrației vor crește. Procesul de globalizare cu care se confruntă societățile europene va duce la o creștere economică inclusiv în zona Europei Centrale și de Est. Creșterea economică precum și creșterea asociată a nivelului de trai din aceste țări le poate transforma în regiuni de destinație pentru migrația internațională. Mai important decât toate acestea este creșterea veniturilor asociată acestor fenomene, care va permite multor persoane care au reședința în aceste țări să își poată finanța mutarea în țări occidentale. Chiar dacă teoriile economice prezic că procesul de globalizare tinde să reducă diferențele de venit între țări pe termen lung, nu este clar dacă diferențele de venit între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare se vor majora sau diminua, pe termen scurt și mediu. Prin urmare, globalizarea poate să ducă la creșterea presiunii migrației asupra UE. De asemenea, declanșarea simultană a unor crize globale, naturale sau provocate, a determinat numeroase persoane să-și părăsească țara de origine. Din cei aproximativ 507 milioane de locuitori din UE, aproximativ 20 de milioane sunt originari din țări din afara UE.

Din cei aproximativ 507 milioane de locuitori din UE, aproximativ 20 de milioane sunt originari din țări din afara UE.

Figura 2 - Structura Populației UE -28 după origine în 2013

Sursa: Eurostat, 2013

În același timp, evoluțiile demografice din multe țări din regiune care se confruntă cu procesul de îmbătrânire a populației va duce la o creștere a cererii de imigranți.

Ce s-ar întâmpla dacă nimeni nu ar mai imigra în UE în următorii 20 de ani?

Populația activă a UE s-ar reduce cu 33 de milioane de persoane (-11%).

Rata de dependență a vârstnicilor (numărul persoanelor de peste 65 de ani raportat la numărul persoanelor active) ar crește de la 28% la 44%.

Procentul lucrătorilor tineri (20-30 de ani) în totalul forței de muncă s-ar reduce cu 25%, iar cel al persoanelor în vârstă (60-70 de ani) ar crește cu 29%.

Sursa: „Este adevărat ceea ce se aude despre migrație? Disputarea a opt stereotipuri” – Centrul pentru politicile de migrație

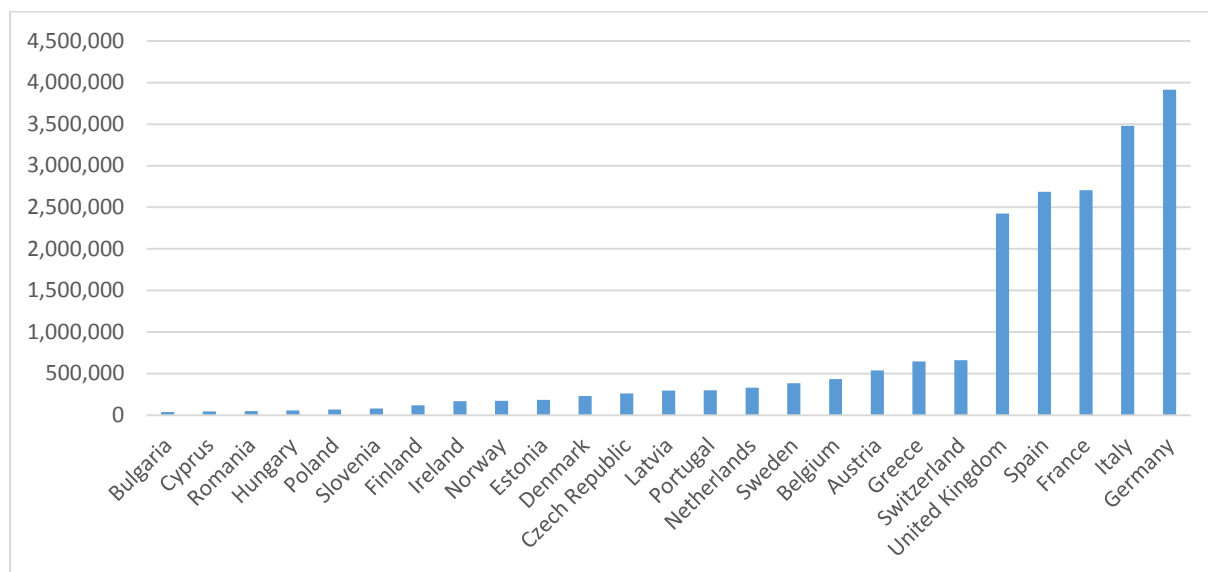
Având în vedere procesul accelerat al progresului tehnologic și necesitatea de concentrare asupra producției de înaltă tehnologie și cunoștințe, în scopul de a putea concura cu țările cu salarii mici din Asia, Africa, America Latină și părți din Europa de Est, o mare parte din această cerere se va orienta pe forță de muncă înalt calificare. Așa cum am remarcat, creșterea concurenței pentru migranții înalt calificați se poate observa deja și poate fi de așteptat ca această concurență să continue să crească în viitor. În același timp, această dezvoltare sugerează că elaborarea unor politici de migrație coordonate va fi o sarcină dificilă, cel puțin cât timp ne referim la forța de muncă înalt calificată. Atragerea lucrătorilor imigranți cu un nivel ridicat de pregătire este esențială pentru consolidarea competitivității României. Cartea albastră oferă acestor imigranți un permis special de ședere și de muncă, facilitându-le astfel accesul pe piața muncii și asigurându-le o serie de alte drepturi socioeconomice, inclusiv dreptul la reîntregirea familiei și dreptul la liberă circulație pe teritoriul UE.

Atragerea lucrătorilor imigranți cu un nivel ridicat de pregătire este esențială pentru consolidarea competitivității României.

În cele din urmă, trebuie menționat faptul că procesul de îmbătrânire a populației în majoritatea țărilor din regiune va conduce la creșterea cererii pentru servicii (în special în sectorul de sănătate) și, prin urmare, va crește și cererea pentru forță de muncă slab și semi calificată. Procesul de globalizare asociat cu creșterea accesului la informație va conduce, cel mai probabil, la creșterea portofoliului de țări sursă pentru migranți, un proces care a fost deja observat pe parcursul ultimilor ani.

Există alte evoluții care vor duce la creșterea fluxului (potențial) de persoane în anumite țări. Chiar dacă amploarea fluxurilor de migrație este foarte greu de prevăzut, extinderea UE prin includerea țărilor din Europa Centrală și de Est a avut ca rezultat creșterea migrației de la Est spre Vest, iar pe viitor, dacă UE se va mai extinde, vor crește fluxurile de migrare între noile state membre spre UE. Bazându-se pe rețele de migrație existente, se mențin ca principale țări de destinație pentru migranți Germania și Italia, dar, în același timp, apar noi destinații ca Marea Britanie sau Franța.

Figura 3 - Populația care nu are cetățenia UE-28 la 1 ianuarie 2014⁵

Sursa: Eurostat

Din punct de vedere structural, efectul cel mai important al migrațiilor tineri este păstrarea unei proporții eficiente, de peste 3 la 1, între populația ce formează forța de muncă și populația îmbătrănită și susținută de serviciile sociale ale statelor membre UE.

⁵ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_pop1ctz&lang=en

Natura, cauzele, tendințele și intensitatea cu care s-a manifestat migrația au constituit obiectul analizei multora dintre abordările teoretice contemporane. Examinarea migrației este corelată cu realitățile lumii contemporane, care îi conferă tendințe și aspecte noi legate de procese și condiții complexe cum sunt: agravarea crizei economiei mondiale, intensificarea dominației monopolurilor, accentuarea inegalităților economice dintre statele capitaliste, precum și accentuarea decalajelor economice dintre statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Toate acestea au făcut ca, în timp, să se dezvolte serie de teorii, independent una față de cealaltă. Aceste teorii nu reflectă însă natura complexă și multiplă a procesului de migrație.

Migrația are un caracter deosebit de complex și cu efecte multiple asupra relațiilor economice internaționale, asupra fiecărei economii naționale, cât și asupra indivizilor.

2.1. TEORII PRIVIND MIGRAȚIA

TEORIA MERCANTILĂ

Una dintre primele teoriile economice ale migrației forței de muncă, mercantilismul, a apărut pe fundalul expansiunii sistemului mondial capitalist și a fundamentat politic și social procesul de căutare a locurilor de muncă. Termenii „mercantilism” și „sistemul mercantil” au fost utilizați pentru prima dată în 1763 de marchizul de Mirabeau și popularizați mai târziu de Adam Smith în *"Avuția națiunilor"*. Dezideratele gândirii mercantile se pot traduce prin necesitatea unor reglementări ale vieții economice și acceptarea declarată a interesului pentru profit a națiunilor și a indivizilor. Găsirea celor mai adecvate mijloace de creștere a avuției naționale a unei țări reprezintă, conform acestei teorii, principalul obiectiv al politicii de stat. Din aceste considerente, guvernele au luat măsuri prin care interziceau exportul de tehnologii sau echipamente și interziceau chiar emigrarea forței de muncă calificate care ar fi putut permite altor state, inclusiv propriile colonii ale țării de origine, să devină un concurent în producția de bunuri. Totodată se acorda prioritate atragerii forței de muncă străine ieftine.

TEORIA KEYNESIANĂ

Ca rezultat al crizei economice din 1929-1933, prima teorie ca reacție de adaptare a științei economice la cerințele realităților vremii respective a fost modelul keynesian de creștere economică. Acesta este un model macroeconomic, potrivit căruia venitul național crește ca răspuns la creșterea cererii agregate. Teoria keynesiană, în special fondatorul curentului economic discutat, J.M. Keynes, acorda o importanță deosebită migrației forței de muncă, recunoscând faptul că piața mondială a forței de muncă, rezultată în urma migrației internaționale, duce la confruntări între interesele naționale. Teoria keynesiană și nekeynesiană aduc în discuție și caracterul imperfect și necontrolabil al migrației de muncă.

TEORIA NEOCLASICĂ

Teoria neoclasică a migrației⁶ pune în prim-plan rolul factorilor economici în explicarea apariției fluxurilor și a deciziei de emigrare. În perioada anilor 70-80 era una dintre teoriile majore în domeniul migrației. Teoria acordă un rol esențial factorilor economici în explicarea apariției fluxurilor de migrație și a deciziei de migrație. Principala cauză care duce la apariția și dezvoltarea fluxurilor migraționiste este diferența dintre nivelul salarizării și diferențele dintre cererea și oferta de forță de muncă în diversele zone și regiuni. Fluxurile de migrație internațională devin mecanismele de echilibrare ale deficiențelor interne de pe piața forței de

⁶ Dezvoltată de D.S. MASSEY în lucrarea *Lumi în mișcare: să înțelegem migrația internațională la sfârșit de mileniu*.

muncă la nivel global. Decizia de migrație este rezultatul unui proces de decizie prin care individul evaluează posibilitatea câștigurilor, luând în calcul și costurile deplasării.

TEORIA PIEȚEI DUALE A MUNCII

Teoria pieței forței de muncă segmentate (duale) analizează migrația internațională a forței de muncă la nivel macroeconomic. Migrația se explică prin cererea structurală a țărilor dezvoltate față de forța de muncă străină pentru anumite sectoare economice. Fondatorii acestei teorii (L. Basch, M. J. Piore) afirmă că piața forței de muncă în țările dezvoltate este divizată în două sectoare: sectorul primar, în care este asigurată stabilitatea și remunerarea înaltă pentru cetățenii țării sau pentru imigranții cu calificare înaltă, și sectorul secundar, caracterizat prin instabilitate, lipsa condițiilor pentru creșterea profesională, o remunerare redusă. În acest sector se utilizează preponderent forța de muncă străină, deoarece, oricât de mici ar fi salariile, ele depășesc totuși nivelul celor din țara de origine, iar prestigiul social și statutul nu sunt foarte importante pentru imigranți. Muncitorii nativi evită încadrarea în sectorul secundar datorită instabilității locurilor de muncă, salariilor mici, statusului și prestigiului scăzut asociat acestor poziții.

TEORIA CAPITALULUI UMAN

Teoria capitalului uman (*teoria neoclasică a micromigrației*) a fost elaborată în principal de Larry A. Sjaastad în lucrarea „*Costurile și beneficiile migrației umane*”. Conform acestei teorii, potențialul migrant calculează valoarea oportunității disponibile pe piață pentru fiecare destinație alternativă raportată la valoarea oportunității pe piața punctului de origine, scăzând costurile mutării (ce se presupune că sunt proporționale cu distanța de migrare) și, astfel, alege destinația care maximizează valoarea prezentă a câștigurilor realizate pe timpul vieții.

NOUA TEORIE ECONOMICĂ A MIGRAȚIEI PENTRU MUNCĂ

Noua teorie economică a migrației se bazează pe teza că decizia privind migrația se adoptă în colectivitate (în cadrul gospodăriei sau al familiei). Spre deosebire de teoria economică neoclasică, care examinează individul ca generator al deciziei de migrație, în cadrul noii teorii economice a migrației apare familia în centrul procesului decizional privind migrația. În comparație cu teoria economică neoclasică, care prezenta diferența nivelului de salarizare dintre țări ca principal stimulent în demararea migrației, fondatorii acestei teorii susțin că există motive mult mai puternice care fundamentează decizia emigrării. Printre acestea evidențiază minimizarea riscurilor privind obținerea veniturilor ce țin de dezvoltarea insuficientă a pieței muncii, a pieței de creditare și a pieței de asigurări din țara de origine. Soluția emigrației este legată de funcționarea imperfectă în țara de destinație a mecanismelor/instituțiilor care în țările dezvoltate minimizează riscurile asupra veniturilor gospodăriei.

TEORIA INSTITUȚIONALĂ

Teoria instituțională se bazează pe ideea că, la modul general, conceptul instituției⁷ poate fi folosit pentru a oglindi structura întregului mediu social, instituțiile incluzând entități organizaționale și regulile de influențare și control social ale comportamentelor individuale. În acest sens, teoria instituțională a migrației explică de ce migrația internațională este un proces în plină desfășurare prin sublinierea legăturilor materiale dintre țări pe care fluxurile migratorii le consolidează⁸. În acest sens, teoria instituțională a migrației încearcă să explice de ce migrația internațională este un proces în plină desfășurare prin sublinierea legăturilor

---

⁷ Nicolae GHEORGHE, Instituție, în Cătălin ZAMFIR și Lazăr VL ȂSCEANU (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998, pp. 298-299

⁸ Roel Peter Wilhemina JENNISSSEN, Determinanți macro-economici ai migrației internaționale în Europa, Dutch University Press, 2004, pp. 55- 56

materiale dintre țări pe care fluxurile migrației le consolidează. Un exemplu este cel al zborurilor frecvente între țara de destinație și cea de origine ce determină stabilirea unor conexiuni aeriene mai frecvente și mai ieftine, determinând astfel scăderea costurilor pentru viitorii migranți.

Ravenstein (1889) formulează primul set de reguli deterministe despre migrație, acestea reprezentând și prima încercare de a teoretiza migrația internațională.

TEORIA REȚELELOR

Teoria rețelelor aduce în prim-plan contribuția rețelelor sociale la „identificarea” migranților potențiali cărora fie le finanțează călătoria, fie îi sprijină în găsirea și ocuparea unui loc de muncă sau a unei oportunități educaționale, fie le facilitează accesul la sistemul de securitate socială⁹. Relațiile sociale stabilesc legături și furnizează migranților acces la o diversitate de informații. Totodată, rețelele de migranți sporesc accesibilitatea migrației ca strategie, contribuind astfel la diminuarea selectivității fenomenului. Mecanismul identificat de teoria rețelelor este următorul: migrația internațională modifică în țările de destinație compoziția etnică, rezultatul constând în formarea de rețele de migranți ce au rolul de a facilita angajarea și obținerea unui venit decent migranților.

TEORIA SISTEMULUI MONDIAL

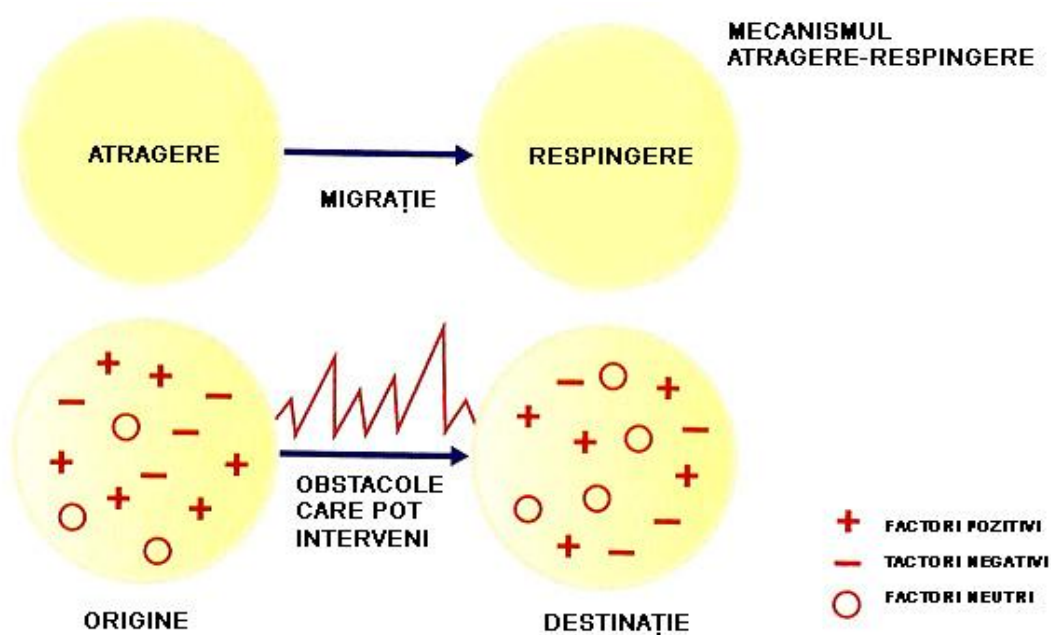
Teoria sistemului mondial, afirmă că migrația nu poate fi explicată în afara contextului globalizării. În lucrarea lui I. Wallerstein, *„Sistemul mondial modern: agricultura capitalistă și originile economiei mondiale europene în secolul XVI”*, sunt elaborate cele mai importante concepte ale teoriei sistemului mondial: rolul, dependența și gradul de dezvoltare. Conceptul de „rol” se referă la structura relațiilor unei țări cu celelalte și la diviziunea internațională a muncii, „dependența” este gradul de vulnerabilitate al unui stat față de modificările din sistem, iar „gradul de dezvoltare” este influențat atât de rol, cât și de dependență. Rolul face referire la structura relațiilor respectivei țări cu restul lumii și la diviziunea internațională a muncii, în vreme ce dependența se referă la vulnerabilitatea ei la fluctuațiile în sistem, și ambele, se presupune, au efecte asupra performanței economice.

2.2. FACTORI DETERMINANȚI AI MIGRAȚIEI

Primele legi ale migrației, pe care se bazează modelul elaborat de Ravenstein în lucrarea *„Legile migrației”*, sunt formulate pornind de la factorii de respingere și de la cei de atracție pentru potențialii migranți. Legile lui Ravenstein susțin că motivul principal al migrației îl reprezintă oportunități externe; volumul migrației descrește odată cu distanța; migrația se desfășoară în stadii, nu printr-o propagare continuă; mișcările populației sunt bilaterale; diferențialele migrației (de gen, de clasă, de vârstă etc.) influențează mobilitatea unei persoane. Plecând de la acest model dezvoltat de Ravenstein, Everett Lee explică migrația printr-un model cu patru factori asociați spațiului de origine, factori asociați spațiului de destinație, obstacole ce intervin și factori personali. Migrația este rezultatul comparației între condițiile/factorii spațiului de origine și condițiile/factorii spațiului de destinație, însă în egală măsură decizia este influențată și de diversele obstacole ce pot fi sau nu depășite în acest demers. În acest proces intervine și percepția pe care individul respectiv o are atât despre condițiile din țara sa, cât și despre cele din țara de destinație, dar și tipul de personalitate pe care acesta o are. Everett Lee afirmă că decizia de a migra nu este niciodată complet rațională, pentru unele persoane predominând componenta irațională și formulează trei seturi de ipoteze ce explică fenomenul migrației: volumul migrației în diverse condiții, dezvoltarea fluxurilor și contra fluxurilor și, nu în ultimul rând, caracteristicile migranților.

⁹ Roel Peter Wilhemina JENNISSEN, *Determinanți macro-economici ai migrației internaționale în Europa*, Dutch University Press, 2004, pp. 54

Figura 4 - Modelul lui Lee¹⁰

Tabel 2 - Sumar al modelelor de migrație (prezentate cronologic)

Numele	Data/perioada	Ideile principale
Legile lui Ravenstein¹¹	1875-1889	Majoritatea migranților se deplasează pe distanțe scurte și cu cât distanța se mărește cu atât se reduce numărul migranților Migrația are loc într-o serie de valuri sau etape Fiecare flux semnificativ de migrație produce, într-o oarecare măsură, un contracurent Locuitorii din mediul urban sunt mai puțin predispuși la migrare decât locuitorii din mediul rural Cauzele majore ale migrației sunt cauzele economice
Teoria lui Stouffer¹²	1940	Volumul migrației între două locuri este legat nu atât de mult de distanță și mărimea populației, cât mai ales de oportunitățile percepute drept existente în aceste două locuri și între ele
Legea lui Zipf¹³	1949	Volumul migrației este invers proporțional cu distanța parcursă de migrant și direct proporțional cu populația țării de origine și a țării de destinație

¹⁰ LEE, E. 1966. O teorie a migrației. *Demografie*

¹¹ RAVENSTEIN, E. 1885. Legile migrației, *Journal of the Royal Statistical Society*

¹² STOUFFER, S. 1940. O teorie referitoare la mobilitate și distanța. *American Sociological Review* 134: 845-867

¹³ ZIPF, G. 1946. Ipoteza PP/D: despre mișcarea între orașe a persoanelor. *American Sociological Review* 11: 677-686

Teoria marxistă	1960	Migrația este văzută ca un efect inevitabil al răspândirii capitalismului
Modelul Lee	1966	Acest model a revizuit modelul simplu "push-pull" în două moduri. A introdus ideea de obstacole care pot interveni care trebuie să fie depășite înainte ca migrarea să aibă loc. Țările de origine și de destinație sunt considerate ca având o serie de atribute care vor fi percepute de fiecare migrant individual în funcție de caracteristicile personale, cum ar fi sexul și starea civilă.
Modelul Todaro¹⁴	1971	Acest model subliniază faptul că potențialii migranți analizează atât costurile cât și beneficiile migrării înainte de a lua orice decizie; migranții acționează în interes economic propriu.
Modelul Stark¹⁵	1989	Acest model extinde modelul Todaro, argumentând că migrația este mai complexă decât comportamentul de optimizare a migranților; riscul răspândirii în familie este un astfel de factor
Studiile de gen	1990	Aceste studii subliniază că bărbații și femeile diferă în răspunsurile lor la factorii de migrație și discriminarea de gen pe piața forței de muncă are un impact important

Este evident că toate modelele sunt simplificări și conțin ipoteze ascunse. Unele dintre aceste ipoteze sunt însă nerealiste:

- toți oamenii sunt liberi să migreze;
- toți oamenii au competențe, educație și calificările care le permit să se deplaseze;;
- există bariere minime, cum ar fi rasa, clasa, venituri, limbă și de gen;
- distanța nu este un factor major în domeniul migrației;

Motivul care stau la baza migrației persoanelor și modalitățile de realizare a acesteia sunt extrem de variate și necesită a fi analizate separat. Factorul esențial care stimulează plecarea din țările de origine este speranța pentru un viitor mai bun și obținerea unui venit care poate să garanteze acest viitor. Venitul urmărit este strâns legat de condițiile existente în țara de origine, condiții care constituie elementul de baza al motivelor ce determină emigrarea. Fiecare individ care migrează are propriile sale motivații care stau la baza acestei decizii și este influențat de factori care acționează diferit sau concertat asupra sa, iar analiza motivației migrației ar trebuie privită măcar din două perspective¹⁶:

Perspectiva individuală ia în considerare individul ce migrează ca ființă umană rațională care are propriile așteptări și alege destinația care îi asigură combinația optimă a elementelor motivaționale (costurile călătoriei, siguranța acesteia și securitatea personală, problema locului de muncă, a salariului, a condițiilor de trai etc.); individul ca și "canal uman" care încorporează în sine o serie de investiții (calificare, educație, experiență etc.), capital

¹⁴ TODARO, M. P. 1969. Un model de migrație a muncii și șomaj urban în țări mai puțin dezvoltate. *American Economic Review* 60: 138-148.

¹⁵ STARK, O. and Bloom, D. Noile economii ale migrației muncii. *The American Economic Review*.

¹⁶ GEISEN Thomas, Complexitatea migrației: strategii de viață ale familiilor migrante și ale membrii familiilor migranților.

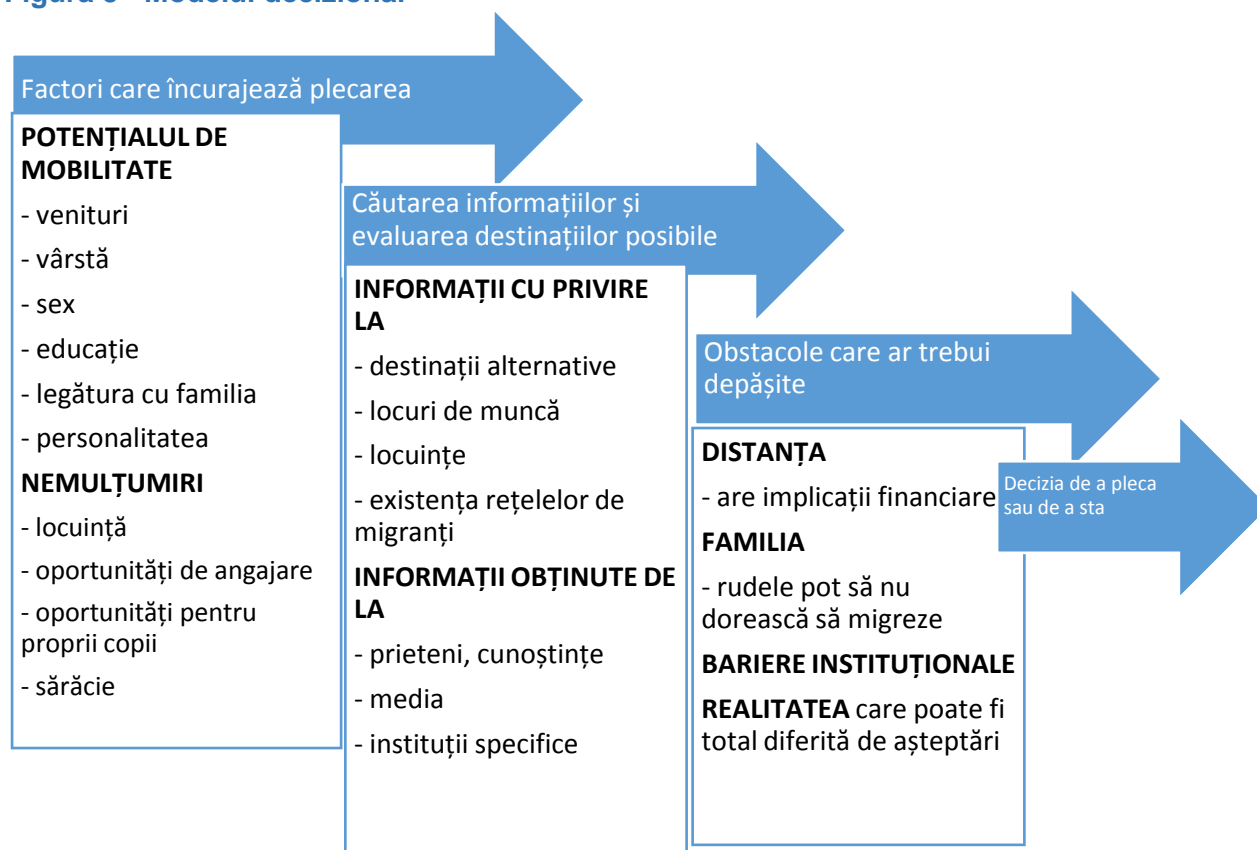
care trebuie, ca orice alt tip de capital, prin utilizarea investiției, să producă maximum de profit.

Perspectiva structurală ia în considerație condițiile cărora trebuie să le facă față persoanele care emigrează și care le vor influența și determina decizia și implicit viața. Și aici sunt două categorii de factori care îi îmbină pe cei de natură economică, socială, politică, demografică, etc. și care determină migrația (figura 5), combinând cele două perspective:

- factori care îi „împing” (push factors), îi forțează pe indivizi să emigreze, să își părăsească țara de origine;
- factori care îi „atrag” (pull factors) pe indivizi spre anumite destinații, țări de emigrare.

În general, principalii factori care influențează și/sau determină emigrarea sunt sărăcia și lipsa unei șanse reale de a obține un loc de muncă în țara de origine; crizele economice prelungite; realizarea unor contacte cu imigranții deja stabiliți în alte state, care îi influențează pe cei apropiați în luarea deciziei de a emigra. Rețelele sociale de prieteni, colegi și membri ai comunității pot avea un impact semnificativ asupra deciziei de migrare a tinerilor, astfel că dorința de emigrare poate proveni de la tinerii înșiși sau de la o multitudine de surse externe. Rudele îndepărtate sau prietenii care trăiesc în străinătate și care își împărtășesc propriile experiențe sau furnizează informații (în multe situații inexacte) privind perspectiva emigrării, sunt de asemenea un factor de atragere.

Figura 5 - Modelul decizional¹⁷

¹⁷ Adaptare după Gordon F. DE JONG, Robert W. GARDNER, Procesul de luare a deciziei de migrare: abordări interdisciplinare în studiile la nivel micro în țări dezvoltate și în curs de dezvoltare.

Cercetările în domeniu privind motivațiile specifice ale tinerilor nu sunt foarte numeroase. Unii cercetători susțin că este o decizie individuală (o etapă a ciclului de viață, atașamentul față de un anumit loc, capitalul și valorile mediului social) și în acest sens așteptările raționale de a trăi o viață mai bună în altă parte sunt cele care conduc la decizia de emigrare. Această abordare implică faptul că decizia de a migra este mai degrabă o decizie personală decât una colectivă.

Alți cercetători susțin, însă, că modelul individual este nerealist, având în vedere complexitatea migrației și rolul potențial al rețelelor sociale în reducerea costurilor și riscurilor migrației. În modelul colectiv, familia are un rol foarte important. Acest lucru este valabil indiferent dacă tinerii intenționează să emigreze singuri, cu părinții lor, sau cu alte persoane. În multe cazuri, tinerii nu dispun de resurse financiare care să le acopere costul integral al emigrației și trebuie să se bazeze de multe ori pe familie pentru sprijin. În cazul în care membrii de familie le oferă sprijin financiar sau moral pentru emigrare, beneficiile sunt considerate un câștig al familiei ca întreg și nu doar un câștig personal, remitențele fiind de multe ori o formă a "contractului social" dintre emigranți și familie.

3.1. MIGRAȚIA LA NIVEL INTERNAȚIONAL

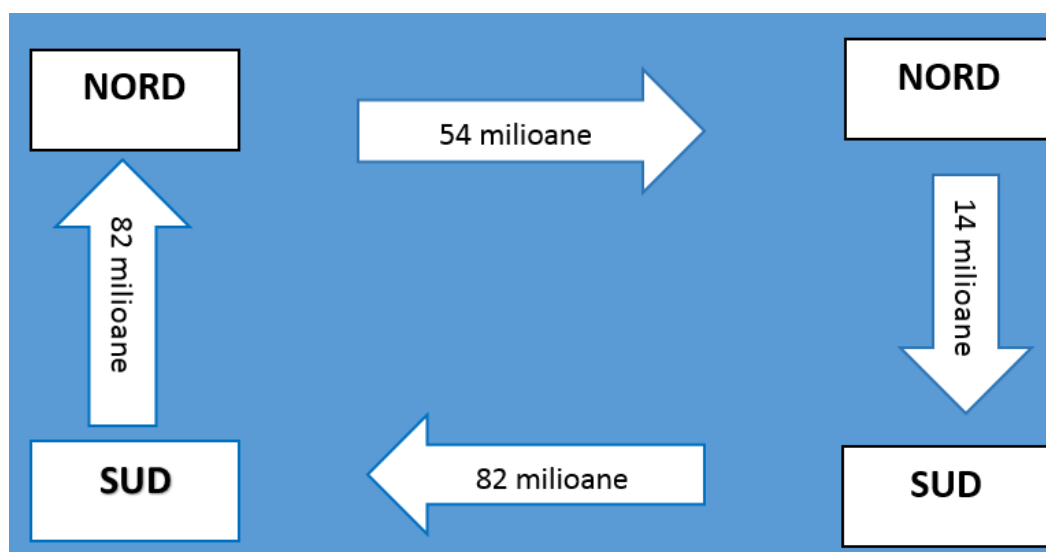
Analizând **ritmul de creștere al migrației internaționale**, din 1990 până în 2005, numărul de migranți din lume, inclusiv al refugiaților, a crescut cu 36 de milioane de oameni, de la 155 la 195 de milioane de persoane, ceea ce depășește creșterea înregistrată în cinci ani precedenți, dar se situează sub nivelul creșterii înregistrate în perioada anterioară anilor 1990. În perioada 1985-2000, populația lumii s-a majorat în medie cu 1.7%, pe când creșterea medie anuală a migranților a fost de circa 2.6%. Aceste cifre ilustrează intensitatea și dinamismul proceselor migraționale. În ciuda efectelor cauzate de criza economică globală recentă, numărul total al migranților la nivel mondial nu a scăzut în ultimii ani.

Din 2005 până în 2013 s-a estimat că numărul global de migranți internaționali a crescut cu aproape 10%.

Fluxurile migratorii către țările dezvoltate au încetinit doar puțin în timpul și imediat după criză. Spre exemplu, în SUA numărul străinilor care au intrat în țară a scăzut de la 1.130.818 persoane în 2009 la 1.042.625 în 2010, în Regatul Unit, numărul s-a redus de la 505.000 în 2008 la 470.000 în 2009, în Spania a scăzut de la 692.228 în 2008 la 469.342 de persoane în 2009, în Suedia de la 83.763 în 2009 la 79.036 în 2010 și în Noua Zeelandă de la 63.910 în 2008 la 57.618 persoane în 2010. În termeni absoluți, cel mai mare număr de persoane ca urmare a schimbului migraționist a fost înregistrat în Asia – în medie 1,3 mil. de persoane pe an. Conform datelor prezentate în Raportul Mondial privind Migrația din anul 2013, între țările sudice se deplasează circa 33% de migranți, între țările nordice – 22%, de la Sud la Nord migrează 40%, iar de la Nord la Sud – 5% dintre migranții internaționali.

Originea migranților a devenit tot mai diversificată și mai concentrată. În 2013, jumătate din migranții internaționali locuiau în 10 state ale lumii.

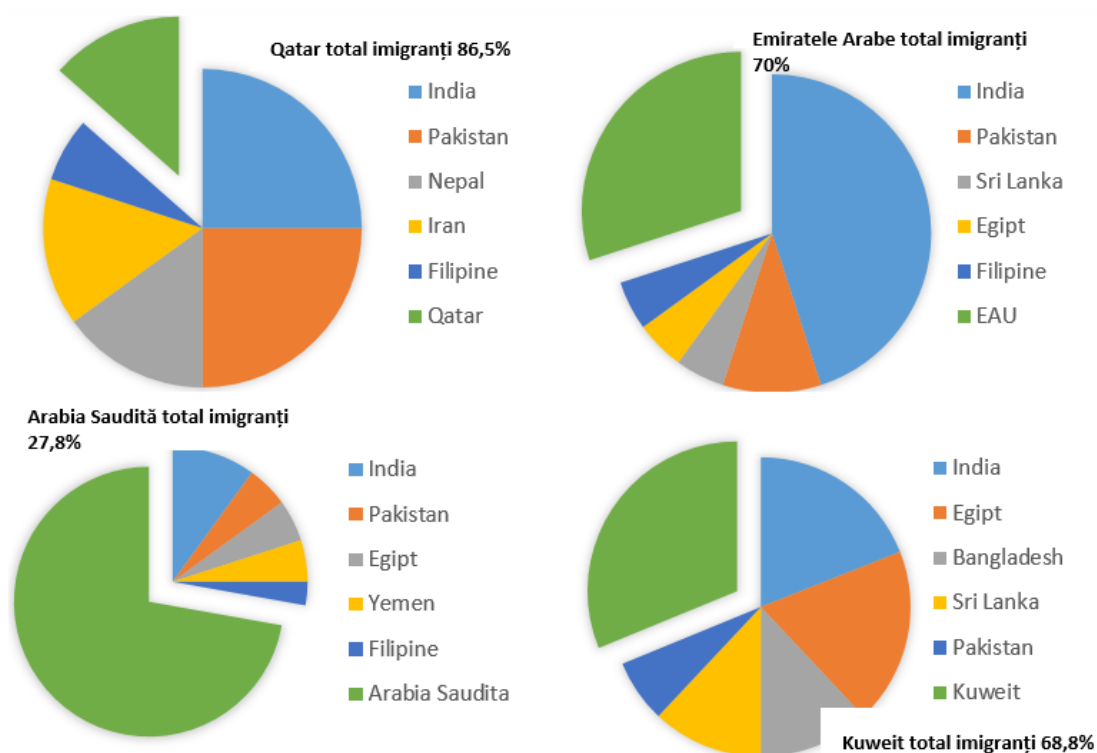
Figura 6 - Flux estimat în 2013

Sursa: Raportul Mondial privind Migrația din anul 2013

Originea migranților a devenit tot mai **diversificată** în ultimele două decenii. De exemplu, în anul 2013 pe primele cinci locuri în topul mondial al țărilor de origine a imigranților economici s-au înscris India (14 milioane), Mexic (13 milioane), Federația Rusă (11 milioane), China (9 milioane) și Bangladesh (8 milioane). Un alt element ce caracterizează tendințele proceselor de migrație este **concentrarea migranților internaționali**. În 2013, jumătate din migrații internaționale locuiau în doar 10 state ale lumii. SUA au „câștigat” cel mai mare număr absolut de migranți internaționali între anii 1990 și 2013: aproape 23 de milioane, un milion de imigranți suplimentari pe an. Emiratele Arabe Unite au înregistrat al doilea cel mai mare „câștig” – 7 milioane, urmate de Spania, cu 6 milioane. Un nou domeniu al migrației forței de muncă s-a dezvoltat în țările producătoare de petrol – Arabia Saudită, Kuwait, Emiratele Arabe Unite, Bahrain, Qatar. Aici au sosit muncitori din Egipt, Yemen, Siria, Sudan, India, Pakistan, Bangladesh etc. În unele dintre statele din Orientul Mijlociu, 70% din forța de muncă o constituie străinii.

Figura 7 – Procent de imigranți în diferite state, 2013

Sursa: www.wissenswertes.de

Un important centru de atracție a forței de muncă este Europa, unde sunt 12-13 milioane de lucrători străini din sudul Europei (Spania, Portugalia, Italia, Grecia, fosta Iugoslavia), Asia (India, Pakistan, Turcia) și din Africa de Nord (Algeria, Libia, Egipt). Un nou val de migrație externă este legat de evenimentele politice din Europa de Est, numai în Germania, din 1989, au emigrat aproximativ 2 milioane de oameni din fostele țări comuniste.

În anul 2013, în Europa erau 31% din migrații internaționale, dintre care 75% se aflau în cinci țări: 7.3 milioane de imigranți în Germania, 4 mil. în Spania, 3.5 milioane în Franța; circa 3.4 milioane în Marea Britanie și 2.7 milioane în Italia. Țările care au aderat recent la UE au avut ponderi nesemnificative ale cetățenilor străini în populația lor: în Republica Slovacă sunt 0.47% imigranți, în România – 0.12% și în Bulgaria – 0.34% de cetățeni străini. În același context merită menționat că peste 50% dintre cetățenii străini erau originari dintr-o altă țară a UE.

Procesele de migrație devin tot mai eterogene mai ales sub aspectul destinațiilor și al structurii populației implicate în aceste procese. Astfel, migrația, dominată altădată de persoane de sex masculin, devine tot mai „feminizată”. Acest lucru se produce în mare parte datorită modificării structurii populației țărilor dezvoltate (prin îmbătrânire) și cererii crescute de servicii de îngrijire, asigurate în special de către femei. Reunificarea familiilor, căsătoriile și traficul de persoane (ca fenomen nedorit al migrației) au și ele un rol considerabil în propagarea migrației feminine.

Procesele de migrație devin tot mai eterogene în special sub aspectul destinațiilor și al structurii populației implicate în aceste procese.

În anul 2010, existau 27 de milioane de migranți internaționali în lume cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani, reprezentând 12.4% din totalul de 214 milioane de migranți internaționali la nivel mondial.

Asemenea situației înregistrate la nivelul general al populației, și în rândul populației migrante procentul tinerilor a fost în scădere și la fel se întâmplă și în cazul copiilor cu vârste cuprinse între 0 și 14 ani. Mai mult decât atât, populația migrantă deține un procent mai redus la vârste între 15 și 24 de ani comparativ cu populația lumii (12.4% față de 17.6%) și are, în general, o structură de vârstă mai înaintată decât populația mondială totală.

Populația migrantă deține un procent mai redus la vârste între 15 și 24 de ani comparativ cu populația lumii (12.4% față de 17.6%).

Proporția imigranților cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani este mai mare în țările care sunt în curs de dezvoltare față de țările dezvoltate și cea mai mare în țările cel mai puțin dezvoltate. Totuși, în toate aceste țări, proporția a scăzut. În 2010, imigranții cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani reprezentau 10.8% din imigranții în țările dezvoltate, 14.8% din imigranții în țările în curs de dezvoltare și 20.4% din cei în țările cel mai puțin dezvoltate. În toate aceste țări, procentajul imigranților cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani este mai mare decât procentajul imigranților cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani, cea mai mare diferență fiind în țările dezvoltate.

Aceste schimbări sugerează faptul că persoanele care pătrund într-o țară dezvoltată sunt mai în vârstă decât cele care pătrund în țările dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

În multe state din Europa, migranții sunt în general reprezentați, de regulă, de adulții tineri. În 2011, vârsta mediană a populației totale a UE-27 era de 41.2 ani, în timp ce vârsta mediană a cetățenilor străini care trăiau în UE era de 34.7 ani. Distribuția de vârstă a migranților este, în general, cuprinsă între 20 și 30 de ani. Tendința de migrare este de asemenea mai mare la tineri. Statisticile la nivelul unor țări europene ca Danemarca, Olanda, Germania, Italia sau țările scandinave arată că ratele de migrare sunt scăzute printre persoanele cu vârsta sub 18 ani, crescând considerabil printre persoanele cu vârsta mai mare de 18 ani, atingând punctul culminant la 20-30 de ani, după care scad din nou.

Tendința de migrare este mai mare la tineri.

Datele statistice disponibile privind fluxurile de migranți în funcție de vârstă sunt limitate și nu permit concluzii certe, însă există un volum considerabil de dovezi indirecte suplimentare care sugerează faptul că atât la nivel regional cât și global, persoanele cu vârstă cuprinsă între 18 și 29 de ani reprezintă un procent important din numărul de persoane care aleg să

își schimbe țara de reședință, procent care poate fi în anumite situații de 50% sau chiar mai mare.

3.2. MIGRANȚII ÎN TOTALUL POPULAȚIEI

În 2010, imigranții cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani au reprezentat 2.2% din populație, o populație mai mică decât numărul total de imigranți în lume (3.1%). Așadar, în timp ce proporția imigranților ca populație a lumii a crescut, proporția populației cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani a scăzut. În timp ce în țările dezvoltate imigranții reprezentau 8.7% din populație cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani în 2010, în țările în curs de dezvoltare aceștia au reprezentat doar 1.2%. Mai mult de atât, în țările dezvoltate această proporție a crescut simultan cu scăderea populației cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani, însă în țările în curs de dezvoltare a scăzut, în mare parte deoarece populația cu vârsta cuprinsă în acest segment de asemenea a scăzut din 1990 până în 2000.

Nu există foarte multă literatură de specialitate pe tema migrației tinerilor, analizele concentrându-se pe fenomenul migraționist în ansamblul său. Cu toate acestea, dat fiind faptul că o parte consistentă a migrațiilor este reprezentată de tineri, multe dintre concluziile cercetărilor privind populația totală de migrații au aplicabilitate mare și în cazul tinerilor.

Referitor la cazul României în particular, studiile¹⁸ făcute pe tineri ne arată că 30% dintre tineri se văd ca persoane realizate într-o altă țară decât România. Impulsul imigraționist ce a afectat structura populației în România în ultimii zece ani pare să continue și în rândul generației mai tinere. Tinerii de 15-19 ani sunt cei mai predispuși de a se vedea ca persoane realizate într-o altă țară, în zece ani. La polul opus, tinerii de 25-29 de ani au cele mai mici șanse să se vadă ca persoane realizate doar într-o altă țară.

Unul dintre segmentele de populație observate la recensământul din octombrie 2011, dar care nu face parte din populația stabilă, îl reprezintă categoria persoanelor plecate în străinătate pentru o perioadă de cel puțin un an. Numărul persoanelor din această categorie este de 727.500 și, evident, nu cuprinde decât o parte a numărului de emigranți externi. Sub-înregistrarea semnificativă a fost cauzată de faptul că, la momentul critic al recensământului, mare parte dintre aceste persoane erau plecate cu întreaga familie în străinătate și nici nu au existat alte persoane (în țară) care să declare informațiile solicitate despre aceștia. Chiar dacă datele privind emigranții sunt sensibil sub-înregistrate, totuși, oferă informații pertinente asupra structurii demografice a acestui segment de populație, precum și asupra principalelor țări de destinație și bazinelor geografice de unde se emigrează.

Erau plecați pentru cel puțin un an, aproape în egală măsură, atât bărbați cât și femei (364.800, respectiv, 362.700), dar mai mulți din mediul urban comparativ cu mediul rural (54.0% față de 46%). Spre alte țări se îndreaptă, mai ales, persoanele din categoria în vârstă de muncă: 46.2% de 20 - 34 ani și încă 24.8% de 35 - 44 ani. Dintre persoanele plecate din țară pe perioadă îndelungată în vârstă de 30-39 ani, circa 54% sunt bărbați. Femeile predomină, mai ales, în grupele mari de vârstă și, în special, după 45 ani (de la 55.1% pentru grupa de vârstă 45 - 49 ani până la 66.8% pentru femeile de 65 ani și peste).

Sunt plecați din țară în special copii și tineri până în 25 ani din mediul rural (55.5% din persoanele plecate pe perioadă îndelungată de 0 - 24 ani) și adulți și vârstnici de 50 ani și mai mult din orașe și municipii (69.6% din totalul persoanelor plecate pe perioadă

¹⁸ Dani SANDU, Cătălin STOICA, Radu UMBRES, Tineri în România: preocupări, atitudini, aspirații și stil de viață. Friedrich-Ebert - România, 2014.

îndelungată în vârstă de 50 ani peste). Alte studii ne arată că cei mai mulți migranți pleacă în străinătate pentru prima dată între 21 și 27 de ani. După această vârstă, propensiunea pentru migrație scade, pentru a crește ulterior în jurul vârstei de 35-37 de ani¹⁹.

Deloc surprinzător, principalele țări de destinație sunt: Italia – 46.9% din totalul celor 727500 și Spania – 23.5%. În Regatul Unit se regăsesc 5.5% dintre cei plecați pe perioadă îndelungată, în Germania 4.5 %, în Franța 3.2%, iar în Grecia 2.2%.

Principalul bazin geografic de emigrare se conturează în estul țării (zona Moldovei și vecinătăți) unde se regăsesc primele 5 județe din topul ierarhizat după ponderile pe care le dețin în totalul celor 727500 persoane plecate pe perioadă îndelungată în străinătate: Bacău, Neamț, Suceava, Iași, Galați. Împreună reprezintă 31.2%. La polul opus, însumând numai 2.8% din același total, se plasează județele Covasna, Călărași, Giurgiu, Harghita și Ilfov.

Absolvenții de învățământ superior reprezintă circa 10%-12% din totalul persoanelor emigrate legal, iar 26% dintre emigranții oficiali sunt absolvenți ai învățământului liceal și postliceal. Recensământul din anul 2011 ne arată că dintre cei 385.729 de români care au lucrat în străinătate pentru o perioadă mai scurtă de un an, mai puțin de 10% erau persoane cu educație superioară.

Statisticile ANOFM oferă informații similare - conform acestor statistici, mai mult de 70% dintre locurile de muncă intermediare în anul 2012 erau în agricultură sau alte ocupații care nu necesitau calificare . Rapoartele Comisiei Europene ne arată și ele că majoritatea emigranților din România și Bulgaria (UE-2) au un nivel scăzut de pregătire: 40% sunt concentrați în sectoare ce necesită un nivel jos de pregătire, 53% în sectoare ce necesită un nivel mediu și doar 7% în sectoare ce necesită calificări superioare (Comisia Europeană, 2011).

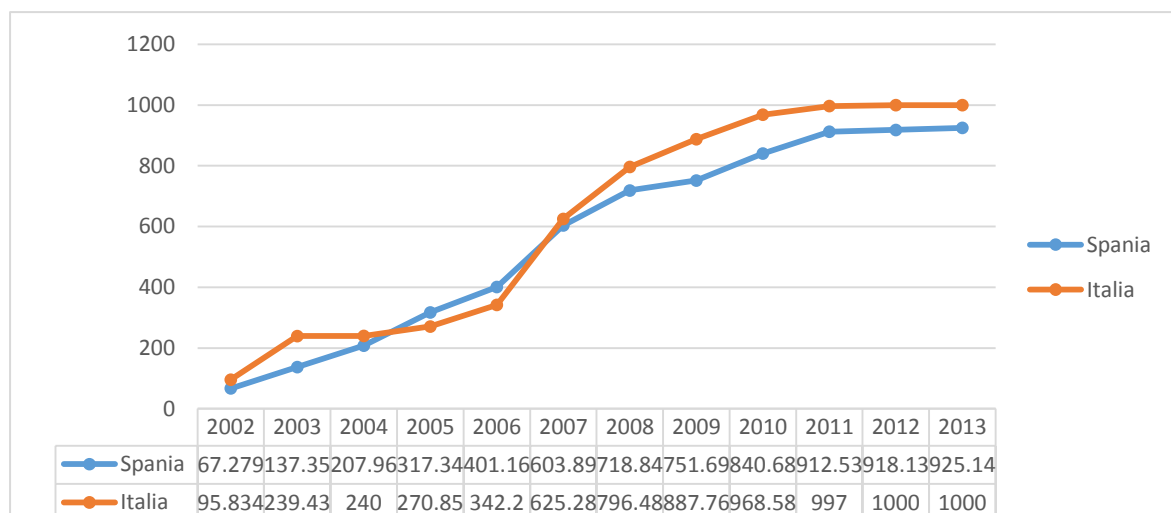
Alte studii (Brücker, H. et al., 2009) scot în evidență faptul că în 2006, 29% dintre migranții români și bulgari aveau un nivel scăzut de educație, comparativ cu doar 17% în cazul migranților din UE-8 și 27% în cazul nativilor din UE-15. Ponderele migranților români cu educație superioară era de 18%, față de 22% în cazul migranților din UE-8 și 27% în cazul populației native din UE-15. Totuși, unele cercetări (Kahanec, M., 2012), precum și date statistice ale unor țări de destinație, cum ar fi Germania sau Marea Britanie, arată că după 2009 avem de-a face cu o creștere a numărului de migranți cu studii superioare din UE-2.

Cifrele oficiale din Italia și Spania, care reprezintă principalele țări de destinație, ne arată că numărul de migranți români a crescut de la an la an, înregistrând o tendință pozitivă inclusiv pe perioada de criză, chiar dacă în Spania și Italia recesiunea economică a fost printre cele mai puternice din Europa.

---

¹⁹ Manuela STANCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012.

Figura 8 - Evoluția numărului de migranți români în Spania și Italia, 2002-2013

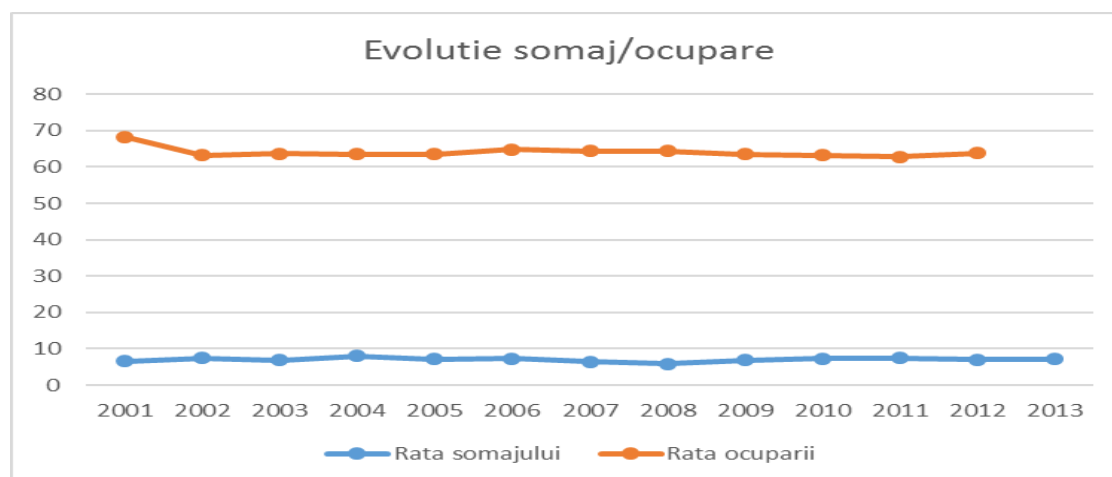

Sursa datelor: pentru Spania, pentru perioada 2002-2006, de la Institutul Național de Statistică, www.ine.es, pentru perioada 2007-2013, de la Ministerul Muncii și Securității Sociale, <http://extranjeros.empleo.gob.es>; pentru Italia: Dosar asupra imigrației, www.caritas.it

Efectele migrației sunt efecte multiple și multidimensionale. Pe de o parte, migrația masivă are ca efect o diminuare a ratei șomajului, prin „exportarea” forței de muncă excedentare, ce nu poate fi absorbită pe piața internă a muncii. În cazul României, șomajul a scăzut și ocuparea a crescut începând cu anul 2001, când au fost eliminate vizele de călătorie pentru români. Totodată, au crescut salariile: salariul minim în România s-a triplat în intervalul 2002-2012 (de la 50 la 161 de euro, conform Eurostat). Totuși, stabilirea unei relații de cauzalitate între migrație și evoluțiile pozitive ale ratei de ocupare și ale nivelului salarial este un demers riscant, întrucât e posibil să existe și alți factori structurali sau de ordin economic care să fi afectat tendințele respective.

Efectele migrației sunt efecte multiple și multidimensionale. Cel mai probabil, pe termen lung mobilitatea forței de muncă va pune presiune pe structura demografică a populației și, respectiv pe finanțele publice și sistemul social românesc.

Figura 8 - Evoluția ratei șomajului și a ocupării în România 2001-2013

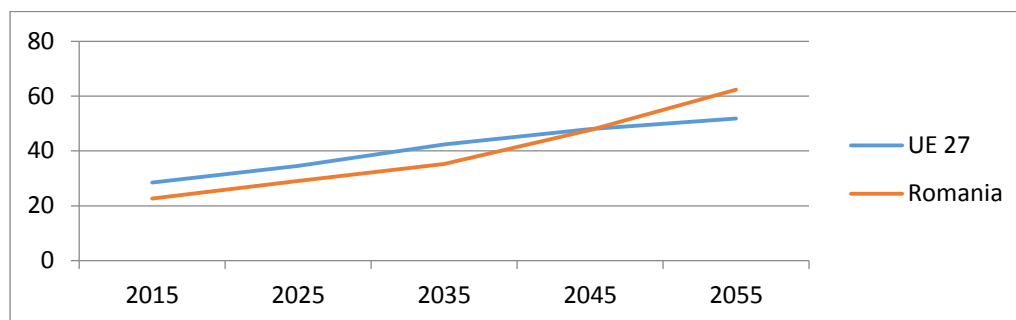

Sursa: Eurostat

Pe de altă parte, migrația populației tinere, apte de muncă, are un impact negativ asupra sistemelor sociale, în sensul în care se exercită o presiune mult mai importantă asupra populației ocupate pe piața muncii din România, iar schimbările în structura pe grupe de vârstă și pe sexe a populației, coroborate cu descreșterea ratei fertilității, duc la îmbătrânirea demografică continuă.

Cel mai probabil, pe termen lung mobilitatea forței de muncă va pune presiune pe structura demografică a populației și, respectiv pe finanțele publice și sistemul social românesc (Comisia Europeană, 2011). Conform proiecțiilor Eurostat, până în anul 2045 rata de dependență în România va rămâne inferioară mediei europene, după care va înregistra o curbă puternic ascendentă. În acest context, intensificarea mișcărilor de populație dinspre România către vestul Europei va accentua problemele demografice existente.

Figura 9 - Proiecții ale evoluției ratei de dependență, 2015-2055

Sursa: Eurostat

Urmare a transformării comportamentului demografic al familiilor europene, creșterea populației se datorează imigrației și nu sporului natural al populației, care rămâne de câteva ori mai mic decât ratele de migrație, în majoritatea statelor membre UE.

Totuși, doar mobilitatea intra-europeană și în special mișcările de populație dinspre Estul Europei către Vest și Nord nu influențează semnificativ tendințele demografice din țările de destinație— principalul factor de contracarare a efectelor demografice negative îl reprezintă migrația externă, din afara UE (Bonin, H., et al., 2009). Proiecțiile statistice ne arata ca pe termen lung mobilitatea dinspre statele Europei de Est nu poate reprezenta o soluție pentru îmbătrânirea populației din tarile Europei de Vest.

Comisia Europeană și miniștrii de finanțe ai statelor membre au realizat „Raportul de îmbătrânire 2012”, document care analizează impactul pe care fenomenul de îmbătrânire a populației îl are asupra finanțelor publice. Previziunile indică faptul că, până în 2060, populația activă din Europa va scădea cu 50 de milioane de oameni, fapt care conduce la necesitatea pentru Europa de a asigura accesul pentru imigranții legali în statele membre. Raportul menționează că, din cauza așteptărilor privind dinamica ratei fertilității, speranței de viață și ratelor de migrare, structura vârstei populației UE este prognozată să se schimbe dramatic în deceniile următoare. Dimensiunea medie a populației este proiectată să fie puțin mai mare față de acum 50 de ani, însă mult mai îmbătrânită decât este în prezent. Cel mai mare segment al populației va continua să fie reprezentat de grupa de vârstă 15-64 ani, însă acesta se va reduce de la 67% în 2010 la 56% în 2060.

Până în 2060 populația activă din Europa va scădea cu 50 de milioane de oameni, fapt care conduce la necesitatea pentru Europa de a asigura accesul în statele membre pentru imigranții legali din statele aflate în afara UE.

Conform unui studiu al Institutului European din România, numit Perspectivele politicii de migrație în contextul demografic actual din România, 2013, coordonat de Bogdan Alexandru Suditu, evoluția numărului de imigranți este oscilantă, astfel că între anii 2002 și 2005 imigranții sosiți în România au scăzut sub 4.000 de persoane (aproximativ 0.15 imigranți la 1.000 de locuitori), iar după anul 2005, timp ce 3 ani, numărul acestora a crescut treptat, depășind din nou 10.000 de imigranți. Începând cu anul 2008, trendul evoluției numărului de imigranți a fost descendent, iar în 2013 aceștia reprezintă 0.33 persoane la 1.000 de locuitori.

Cei care au imigrat în România în această perioadă au fost în mare parte întreprinzători, în special din Turcia, Siria, Iordania și China. Schimbările economice au determinat creșterea atractivității României pentru antreprenori străini, dar și pentru alte categorii de străini mai puțin specializați. După anul 2000 numărul permiselor de muncă a crescut de la 1580 la 3678 în 2005, ajungând la 7993 la sfârșitul anului 2006. În 2011, în România aveau acte de ședere legală 57.259 cetățeni străini, originari din: Republica Moldova (25.01%), Turcia (15.86%), China (11.81%), Siria (4.37%), SUA (3.33%), Serbia (2.82%), Israel (2.65%), Tunisia (2.58%), Liban (2.52%), Ucraina (2.34%), alte state (26.71%). La jumătatea anului 2012 aveau rezidența în România 42.953 cetățeni din state UE.

Conform Institutului Național de Statistică din România pe parcursul perioadei 1989–2012 populația stabilă a României s-a redus cu peste 3.1 milioane locuitori. Mai mult de 77% din sporul negativ al populației rezidente din această perioadă a fost determinat de emigrație.

Conform unui document²⁰ emis de Institutul Național de Statistică din România, în 2014, pe parcursul perioadei 1989–2012 populația stabilă a României s-a redus cu peste 3.1 milioane locuitori. Mai mult de 77% din sporul negativ al populației rezidente (stabile) din această perioadă a fost determinat de emigrație. În anul 2002 numărul de emigranți la 1.000 locuitori din populația rezidentă a României a fost de 48.6, iar în 2012 acest indicator a crescut la 116.5. Ponderea cea mai importantă a emigrației este reprezentată de persoanele din grupa de vârstă 25–64 de ani. În 2012 această grupă de vârstă reprezenta 74% din totalul emigrației, în condițiile în care în 2002 valoarea indicatorului a fost de 65%. Anul 2012 a marcat o echilibrare a numărului de imigranți și emigranți din România, diferența dintre numărul acestora fiind de numai 3000, în condițiile în care în 2007, considerat vârful plecărilor în străinătate, aceasta a fost de 458.000 de persoane.

3.3. TINERII ȘI INTENȚIA DE EMIGRARE²¹

Potrivit studiului *"Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață. Raport de cercetare realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES)"*, 30% dintre tineri se văd ca persoane realizate într-o altă țară decât România. Impulsul emigraționist ce a afectat structura populației în România în ultimii zece ani pare să continue și în rândul generației mai tinere. Posibilitatea de a emigra este inerentă în paradigma României ca membru al UE, însă cifra de potențial, de 30%, este destul de îngrijorătoare.

²⁰ <http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/Migratia%20internationale%20a%20Romaniei.pdf>

²¹ Acest subcapitol este preluat și adaptat din studiul *Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață. Raport de cercetare realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES)*, disponibil la http://www.fes.ro/media/2014_news/Raport-FES-Tineri_in_Romania.pdf

Figura 10 - Peste 10 ani te vezi ca o persoană realizată în România sau în altă țară?

Sursa: Studiul "Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață. Raport de cercetare realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES)"

Tabelul următor ne arată că tinerii de 15-19 ani sunt cei mai predispuși la a se vedea ca persoane realizate într-o altă țară, în zece ani. La antipozii, tinerii de 25-29 de ani au cele mai mici șanse să se vadă ca persoane realizate doar într-o altă țară. Diferența nu ar trebui să fie foarte surprinzătoare, din moment ce termenul de 10 ani este, pentru tinerii de 15-19 ani, un termen încă rezonabil pentru ca aceștia să-și finalizeze studiile. Numărul tinerilor români ce pleacă la studii în străinătate este în creștere și este posibil să fi creat un orizont de așteptare în rândul celor foarte tineri de a face același lucru. Spre deosebire, cei de peste 20 de ani deja încep să fie integrați în piața muncii, au familii și/sau au șanse mai mari de a urma sau a fi absolvit studii superioare în România, astfel că posibilitatea de a emigra pentru studii scade în cazul lor. În plus, din literatura privind migrația internațională, este știut faptul că migrația (internațională sau internă), presupune costuri obiective și subiective, iar aceste costuri tind să crească odată cu vârsta.

Tabel 3 - Opinia despre viitor, pe mediu de rezidență, vârstă și sex (România, n=1302)

	Peste 10 ani, mă văd ca o persoană realizată în România	Peste 10 ani, mă văd ca o persoană realizată în altă țară	NS/NR	Total
Total eșantion	58,7 %	30,2 %	11,1 %	100 %
Bărbat	53,2 %	34,9 %	11,9 %	100 %
Femeie	64,1 %	25,5 %	10,4 %	100 %
Urban	58,6 %	30,8 %	10,6 %	100 %
Rural	58,8 %	29,4 %	11,9 %	100 %
15-19 ani	51,1 %	35,3 %	9,6 %	100 %
20-24 ani	59,1 %	30,1 %	10,9 %	100 %
25-29 ani	62,6 %	24,1 %	13,4 %	100 %

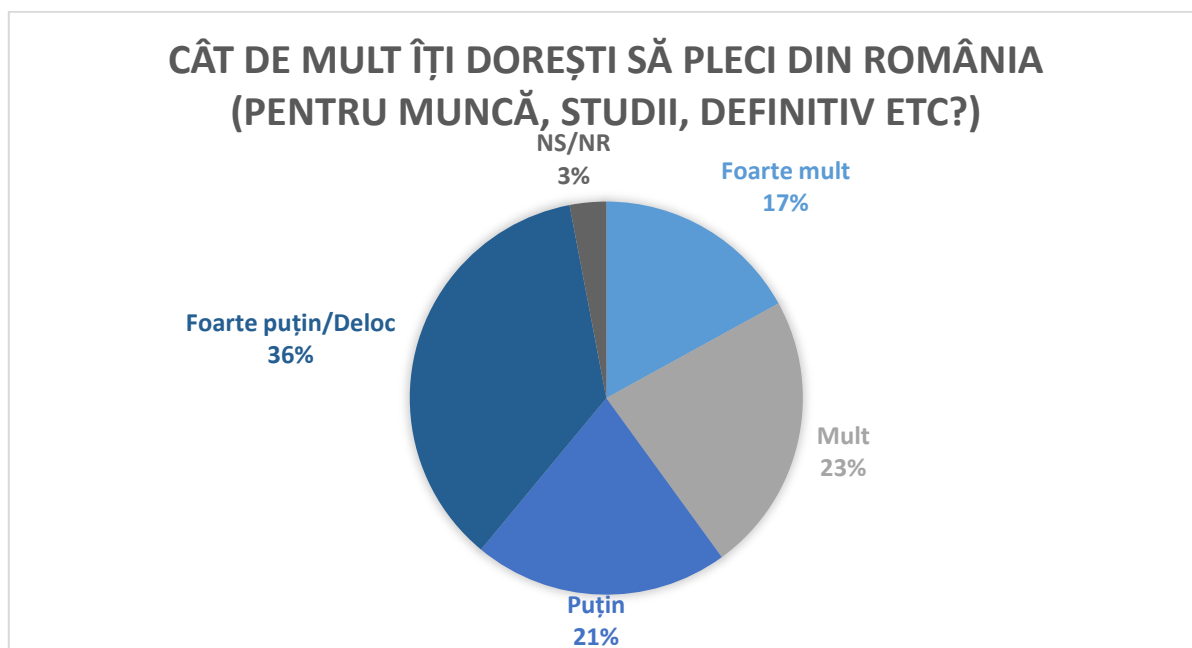
Notă: Cifrele cu bold indică diferențe semnificative statistic.

Sursa: Studiul "Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață. Raport de cercetare realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES)"

Remarcăm că bărbații tind să aibă șanse mai mari de a-și vedea viitorul într-o altă țară decât femeile. De asemenea, aceste cifre ar putea reflecta și felul în care cultura mai tradiționalistă vede rolul femeilor.

Pentru a surprinde mai bine fenomenul migrației internaționale, au fost utilizate și întrebări directe privind intențiile de migrație. Graficul următor arată că aproximativ 40% dintre tineri își doresc destul de mult să plece din România – pentru studii, pentru muncă, temporar sau permanent. Trebuie remarcat faptul că pare o problemă destul de polarizantă, pentru că opțiunile extreme, cei care își doresc foarte mult să plece și cei care nu-și doresc deloc să plece sunt aproape egale și însumează peste 50% din opțiuni.

Figura 11 - Cât de mult îți dorești să pleci din România (pentru muncă, studii, definitiv etc?)

Sursa: idem Figura 11

Este important de notat faptul că majoritatea celor care vor mult și foarte mult să plece din România tind să se și vadă stabiliți în altă țară peste 10 ani. Astfel, aproape 80% dintre cei care se văd locuind în altă țară în 10 ani, vor să plece mult sau foarte mult, ceea ce arată că, pentru majoritatea lor, plecarea probabil nu ar fi temporară, ci mai degrabă permanentă. Chiar și 20% dintre cei care se văd în România peste 10 ani doresc să plece din România, însă probabil că aceștia își doresc să plece mai degrabă temporar. Oricum, trebuie reținut că aceste cifre arată mai degrabă o opinie decât un angajament, iar această opinie poate să fie influențată inclusiv de cunoașterea nu foarte bună a felului în care funcționează lucrurile în mod practic.

Din nou, cifrele arată că aproape jumătate din tinerii de 15-19 ani își doresc să plece din România, în timp ce abia 30% dintre cei de 25-29 de ani au aceeași opinie. Desigur, se poate argumenta că cei din generația 25-29 de ani care au dorit să migreze au făcut-o deja și nu sunt incluși în acest studiu; datele arată însă că cele trei generații sunt destul de bine echilibrate la acest punct.

Tabel 4 - Tabel Intenția de a emigra pe mediu de rezidență, vârstă și sex (% total eșantion)

Cât de mult îți dorești să pleci din România?						
	Foarte mult	Mult	Puțin	Foarte puțin/deloc	NS/NR	Total
Total eșantion	17,1 %	22,7 %	21,4 %	36,3 %	2,5 %	100 %
Bărbat	21,0 %	24,1 %	19,4 %	32,9 %	2,6 %	100 %
Femeie	13,3 %	21,4 %	23,2 %	39,6 %	2,4 %	100 %
Urban	16,1 %	24,4 %	22,8 %	33,9 %	2,7 %	100 %
Rural	18,4 %	20,5 %	19,5 %	39,3 %	2,3 %	100 %
15-19 ani	15,0 %	29,6 %	21,4 %	30,5 %	3,5 %	100 %
20-24 ani	18,8 %	22,2 %	23,0 %	33,7 %	2,3 %	100 %
25-29 ani	17,6 %	15,0 %	19,3 %	46,5 %	1,6 %	100 %
Peste 10 ani mă văd realizat în România	8,0 %	12,6 %	23,0 %	54,1 %	2,4 %	100 %
Peste 10 ani mă văd realizat în altă țară	36,9 %	42,0 %	17,3 %	3,6 %	3 %	100 %

Notă: Cifrele cu bold indică diferențe semnificative statistic

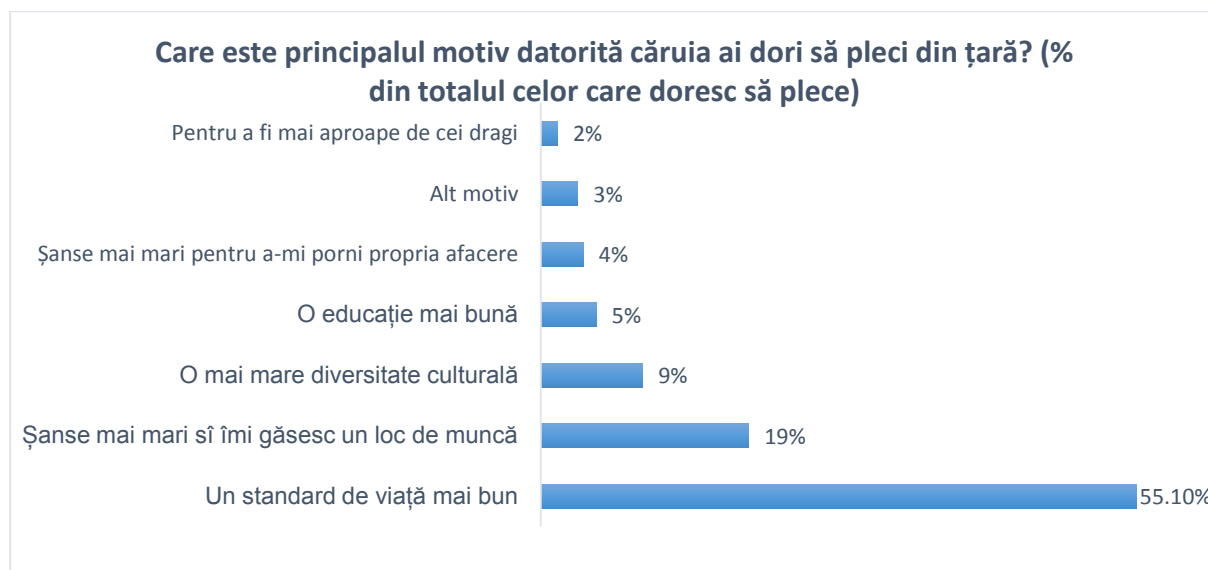
Sursa: idem Tabel 3

Motivul pentru care tinerii doresc să plece țin, cum era așteptat, de aspirațiile privind standardele lor de viață. Graficul următor arată că mai bine de jumătate dintre cei care își doresc să emigreze vor să o facă pentru a avea un trai mai bun. Acestora ar trebui să-i adăugăm și pe cei 12% care ar emigra pentru a-și găsi un loc de muncă și pe cei 2% care ar emigra pentru a-și porni propria afacere. În total, 48% dintre tinerii din România afirmă că și-ar dori să emigreze în special pentru că situația economică din țară nu li se pare suficient de bună.

Proporția este relativ ridicată și, dacă ar emigra chiar și numai jumătate dintre cei care își doresc să o facă, România ar risca să ajungă într-o situație și mai delicată din punct de vedere demografic pe viitor. Nu este clar dacă nevoile acestor tineri pot fi satisfăcute rapid sau exclusiv de către conducerea politică a țării, dar este evident că există o dorință semnificativă de a emigra și cadrul legislativ din Uniunea Europeană face acest proces destul de ușor.

Există, fără îndoială, și alte motive ale migrației externe. Spre exemplu, 3% dintre tineri își doresc să emigreze pentru a avea acces la o educație mai bună. Cât timp dorința lor se referă strict la educație, este posibil ca migrația lor să fie mai degrabă temporară. Cei 6% care ar emigra pentru a trăi într-o țară cu o mai mare diversitate culturală se înscriu mai degrabă în rândul celor care emigrează din rațiuni ce țin de cosmopolitism, curiozitate culturală, pentru a vedea lumea altfel. De asemenea, notăm că circa 1% dintre cei care doresc să plece peste hotare ar face acest lucru pentru a fi mai aproape de cei dragi.

Figura 12 - Care este principalul motiv datorită căruia ai dori să pleci din țară? (% din totalul celor care doresc să plece)

Sursa: idem Figura 11

Tabelul următor ne ajută să înțelegem mai bine această situație. Proiecția de emigrație pare a cuprinde două nuanțe majore. Prima nuanță este una a oportunităților economice puse la dispoziția tinerilor în țară.

Tabel 5 - Motivații ale emigrării pe mediu de rezidență, vârstă și sex (% calculate doar pentru cei care își doresc să emigreze)

Care este principalul motiv pentru care ai dori să pleci din România?								
	Un standard de viață mai bun	O mai mare diversitate culturală	O educație mai bună	Șanse mai mari să îmi găsesc un loc de muncă	Șanse mai mari pentru a îmi porni propria afacere	Pentru a fi mai aproape de cei dragi	Alt motiv	Nu știu/ Nu răspund
Total eșantion	55,1%	9,4%	5,1%	19,2%	3,9%	1,5%	3,4%	2,4%
Bărbat	59,6%	9,1%	3,1%	18,2%	4,3%	1,0%	2,9%	1,9%
Femeie	50,1%	9,8%	7,4%	20,3%	3,4%	2,1%	4,0%	2,9%
Urban	55,7%	11,6%	6,9%	13,7%	3,4%	1,7%	4,1%	3,0%
Rural	54,2%	6,4%	2,7%	27,0%	4,5%	1,2%	2,4%	1,5%
15-19 ani	50,5%	10,9%	7,9%	22,8%	4,3%	1,0%	1,3%	1,3%
20-24 ani	53,7%	10,0%	5,0%	19,0%	3,7%	1,7%	4,3%	2,7%
25-29 ani	64,4%	6,2%	1,0%	13,9%	3,6%	2,1%	5,2%	3,6%

Notă: Cifrele cu bold indică diferențe semnificative statistic

Sursa: idem Tabel 3

După cum putem vedea, tinerii din mediul rural sunt mult mai tentați de ideea de a pleca din țară pentru o slujbă mai bună sau pentru a-și începe propria afacere. Diferența înregistrată între aceștia și tinerii din mediul urban se datorează, cel mai probabil, percepției lipsei de oportunități pentru tinerii din mediul rural. Altfel spus, aceștia își doresc să găsească un loc de muncă în străinătate tocmai pentru că lor le este dificil să găsească un loc de muncă bun în țară și – adăugăm – poate pentru că, în anumite regiuni care au furnizat grosul migrației externe, rețelele de migrație deja existente pot facilita procesul.

În plus, în astfel de zone, este posibil ca modelul de reușită în viață să fie definit în termeni de migrație externă. Corolarul se poate observa în faptul că tinerii din mediul rural tind să aibă în mult mai mică măsură planuri de a emigra pentru o educație mai bună, probabil pentru că își imaginează că nu și-ar putea-o permite.

Diferența de oportunități poate fi văzută și prin prisma altor date ce pot fi urmărite în tabelul următor, precum dorința de a emigra pentru a trăi într-o societate cu o mai mare diversitate culturală. Acest tip de migrație, pe care l-am caracterizat anterior ca o migrație mai degrabă de curiozitate culturală, cosmopolită, este mult mai des întâlnit între tinerii din mediul urban. Mai departe, putem vedea că dorința de a emigra pentru a obține un standard de viață mai bun crește odată cu vârsta, ceea ce arată că tinerii, în tranziția de la nivel școlar la participare activă în piața de muncă, devin mai dezamăgiți de oportunitățile ce le sunt puse la dispoziție în țară.

O a doua componentă ori nuanță a dorinței de migrație este una aspirațională, legată de planuri și dorințe de a trăi într-o altă societate și de a obține accesul la o educație mai bună.

Deloc surprinzător, cei tineri sunt cei mai încântați de acest gând, pe când cei ajunși în intervalul 25-29 de ani se simt mult mai aproape de a fi încheiat educația formală, sunt probabil căsătoriți și/sau au șanse mai mari de a-și fi găsit o slujbă de care sunt măcar relativ mulțumiți în țară. Intențiile de migrație externă par a se estompa cu timpul astfel că, odată cu înaintarea în vârstă, dorința de a pleca din curiozitate sau pentru educație scade consistent. În schimb, dorința de a emigra din motive economice are șanse mai ridicate de a fi îndeplinită.

În final, notăm o serie de diferențe pe gen a dorinței de a migra în străinătate. După cum am văzut anterior, femeile tind să își dorească să emigreze în mai mică măsură decât bărbații, iar aceste date arată că ele tind să o și facă din alte motive. Aproape de două ori mai multe femei decât bărbați și-ar dori să plece din țară pentru a avea acces la o educație mai bună.

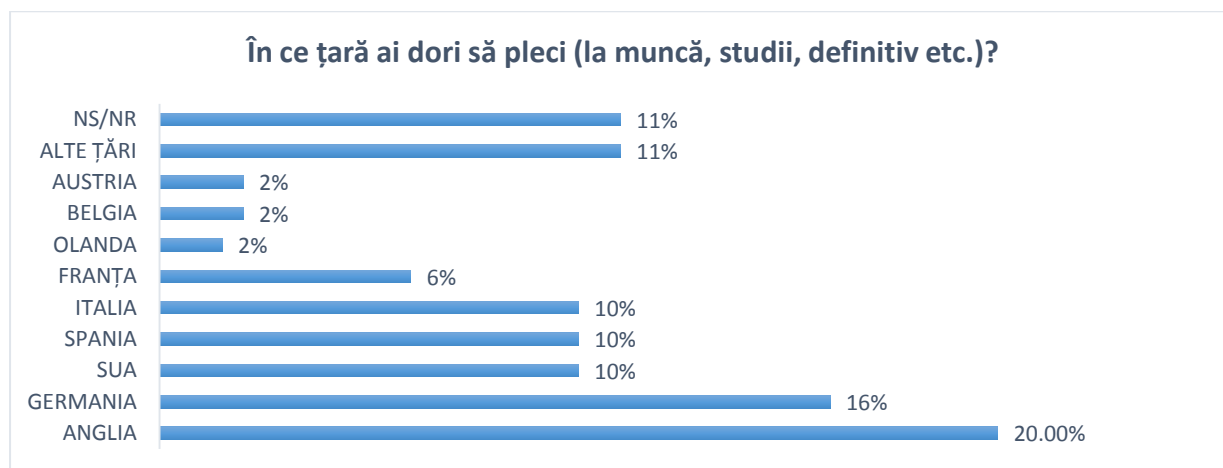
Care sunt destinațiile favorite pentru a emigra? După cum putem vedea în tabelul următor, există câteva țări ce par mai atractive pentru tineri. Acestea sunt Marea Britanie, destinație favorită pentru 20% din tineri, Germania, destinație favorită pentru 16% din tineri și Italia, Spania și Statele Unite ale Americii pentru câte 10% din tinerii care intenționează să emigreze și au o destinație în minte. (Atenție: aceste procente nu se referă la totalul tinerilor din România, ci numai la persoanele cu vârste de 15 și 29 de ani care spun că își doresc mult sau foarte mult să plece din țară, fie pentru muncă, temporar, studii sau definitiv).

Optimismul față de viitor se corelează pozitiv cu dorința de a pleca din România, dar este bine reprezentat și în rândul tinerilor care se văd, peste 10 ani, ca persoane realizate în România. Această situație arată că, pentru majoritatea tinerilor, emigrația este văzută ca un plan de rezervă pentru situația în care nu vor obține ceea ce își doresc din punct de vedere economic în România.

Migrația externă rămâne o opțiune pentru tineri în acest moment. O treime dintre respondenți afirmă că, peste 10 ani, se văd ca persoane realizate într-o altă țară și aproape 40% dintre respondenți afirmă că și-ar dori să părăsească România la un moment dat, chiar și dacă numai temporar. Cel mai important astfel de grup este cel al tinerilor din mediul rural care ar pleca din cauza situației economice din România, pentru a-și găsi o slujbă în altă țară.

Pe lângă acestea, mai apar și alte destinații, precum Canada, Australia, Coreea de Sud sau Japonia, țări unde regimul de intrare și de acceptare în piața de muncă este mult mai dificil decât în țări dezvoltate din UE. Mai notăm în categoria „alte țări” destinații precum India, Argentina sau Emiratele Arabe Unite, însă în număr extrem de mic.

Figura 13 - În ce țară ai dori să pleci (la muncă, studii, definitiv etc.)? Procente calculate doar pentru cei care ar dori să plece din țară.

Sursa: idem Figura 11

Spre deosebire de tinerii din urban, cei din mediul rural au în mai mare măsură opțiuni locale, din UE. Astfel, putem observa o diferență notabilă între tinerii din mediul urban și tinerii din mediul rural spre migrația în Italia și Marea Britanie. În Marea Britanie vedem o diferență notabilă și în ceea ce privește vârsta posibililor emigranți. Cei mai tineri par a-și dori să migreze în Marea Britanie în mai mare măsură decât cei mai în vârstă.

Diferența aceasta se înregistrează parțial și pentru că majoritatea celor între 15 și 19 ani care doresc să migreze pentru o educație mai bună își doresc să ajungă în Marea Britanie sau în SUA.

Tabel 6 - Destinații de migrație externă pe mediu de rezidență, vârstă și sex (39% din total eșantion, cei care doresc mult sau foarte mult să emigreze, n=519)

În ce țară ai dori să pleci (la muncă, definitiv, la studii etc.)?								
	Anglia	Franța	Germania	Italia	Spania	SUA	Alte țări	Nu știu/ Nu răspund
Bărbat	20%	5%	20%	10%	11%	8%	18%	9%
Femeie	23%	8%	14%	13%	11%	7%	17%	7%
Urban	21%	7%	15%	7%	9%	11%	21%	8%
Rural	20%	5%	20%	18%	12%	3%	12%	8%
15-19 ani	21%	5%	14%	12%	13%	9%	15%	10%
20-24 ani	21%	8%	20%	11%	9%	8%	16%	6%
25-29 ani	20%	5%	18%	11%	8%	6%	23%	9%

Notă: Cifrele cu bold indică diferențe semnificative statistic

Sursa: idem Tabel 3

Cifrele de mai sus nu ar trebui să ne surprindă foarte mult. Dorința de a emigra există de mai multă vreme în rândul populației generale, iar aceste date arată că generația tânără este, poate, chiar mai dornică să facă acest lucru decât generația mai în vârstă. Desigur, nu se poate diferenția cu certitudine între dorința acestor tineri de a se stabili definitiv în străinătate sau doar de a emigra temporar – pentru studii sau pentru a strânge bani. De reținut însă

faptul că intenția de migrație pe considerente economice, în special migrația tinerilor care se simt lipsiți de oportunități în România este importantă și, fără schimbări majore, cei mai mulți dintre acești tineri își vor pune în aplicare intențiile de migrație. Așa cum am discutat, tinerii din mediul rural își doresc să plece din țară pentru motive foarte precise, ce țin – în general – de probleme economice. Este posibil de imaginat că motive de altă natură pentru a migra, precum nevoia de educație sau curiozitatea culturală, se pot estompa în timp. În schimb, problemele economice au șanse mai mari de a se agrava și astfel de a adăuga și mai multă presiune asupra celor care le resimt pentru a pleca din țară.

3.4. MODELAREA INTENȚIEI DE EMIGRARE A TINERILOR ROMÂNI: ANALIZĂ ECONOMETRICĂ

Cercetarea prezentă este împărțită în 2 stadii. În primul stadiu, se caută factori care ar putea determina probabilitatea de a emigra pe baza studierii întregului eșantion al populației de 15-29 de ani. Pentru a descoperi factorii semnificativi se aplică metoda regresiei logistice. În stadiul al doilea ne concentrăm pe probabilitatea de a emigra a grupei de vârstă 25-29 de ani, care este grupa cea mai activă din punct de vedere economic și prezintă anumite particularități în raport cu restul populației studiate. Analiza este structurată astfel: se realizează o trecere în revistă a literaturii de specialitate privind decizia de a emigra, apoi se detaliază metodele econometrice utilizate, după care sunt prezentate variabilele și ipotezele de lucru. În final sunt prezentate rezultatele empirice ale analizei econometrice ale intenției de emigrare a tinerilor români urmate de concluzii.

LITERATURA DE SPECIALITATE

Având în vedere metodele implicate în articolele privind factorii determinanți de remitențe, putem să afirmăm că sunt utilizate o mare varietate de metodologii. Majoritatea studiilor anterioare privind migrația au examinat factorii determinanți pentru decizia de a remite care sunt asociați cu informații de bază legate de familie și de migranți. Autorii sunt Holst și Schrooten (2006), Richard (2001), a folosit modele probabilistice, și anume model probit sau logistic, pentru a estima probabilitatea deciziei de a emigra; acestea sunt tehnicile cele mai comune pentru a estima modelele cu o variabilă dependentă dihotomică.

Heering, van der Fer și van Wissen (2004) aplică regresia logistică în scopul analizei intenției de a migra și ai factorilor determinanți ai acesteia în Maroc. Rezultatele studiului lor sprijină abordarea analitică cu privire la intențiile migrației în rândul marocanilor non-migranți. În anii 1990 Glytsos (1997) a subliniat importanța intenției imigranților de a reveni în țara de origine în determinarea comportamentului remitențelor, prin evidențierea faptului că imigranții temporari remit mai mult decât cei permanenți. Huynh Truong Huy (2009) aplică modelul de regresie logistică în scopul de a analiza factorii determinanți ai deciziei migrației în Vietnam și verifică existența unor diferențe pentru grupuri etnice.

Studiile asupra efectelor migrației în România arată că, dacă țările vestice vor continua să atragă forță de muncă din țara noastră, creșterea economică va fi afectată (Nicolae, 2007). De asemenea, Silași și Simina (2008) analizează situația pieței muncii din România, în contextul migrației internaționale. Aceștia consideră că România, o țară cu distorsiuni ale pieței muncii, va beneficia pe termen scurt de pe urma migrației, dar pe termen lung va deveni o țară importatoare de forță de muncă. Constantin (2004) analizează migrația dintr-o perspectivă regională și în contextul aderării României la UE. În același timp, Goschin, Constantin și Roman (2009) abordează anumite efecte ale migrației, și anume acelea care vizează traficul de persoane.

METODA ECONOMETRICĂ: MODELUL REGRESIEI LOGISTICE BINARE

În prima etapă a analizei noastre a fost angajat un model binar logistic, în scopul de a identifica impactul factorilor socio-demografice asupra deciziei de a migra. Variabila dependentă în regresia logistică este, de obicei, variabila dihotomică, ce poate lua valoarea 1 cu o probabilitate de succes q , sau valoarea 0 cu probabilitatea de eșec $1-q$. În studiul nostru, variabila binară dependentă în model este probabilitatea ca o persoană să emigreze. Presupunem că valorile y (variabilă binară) sunt codificate 0/1, valoarea 1 exprimând în general apariția unui anumit eveniment, astfel încât ceea ce se caută este o estimare a probabilității de producere a respectivului eveniment în funcție de valorile variabilelor independente.

Modelul general este:

$$\ln\left(\frac{p}{1-p}\right) = \beta_0 + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i + \varepsilon, \text{ unde } p \text{ este } P(y = 1 | x_1, x_2, \dots, x_k).$$

Se poate obține imediat și forma exponențială echivalentă.

Interpretarea coeficienților β_i este evidentă: creșterea cantității logit (logaritm din OR) atunci când x_i crește cu o unitate (celelalte variabile x rămânând constante).

Pentru interpretări mai sofisticate rescriem modelul sub forma:

$$P(y = 1 | x_1, x_2, \dots, x_k) = \frac{\exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k)}{1 + \exp(\beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k)}$$

Se obține atunci după calcule imediate, $\exp(\beta_0) = \frac{P(y = 1 | x_1 = x_2 = \dots = x_k = 0)}{P(y = 0 | x_1 = x_2 = \dots = x_k = 0)}$ adică OR în situația în care toți factorii iau valoarea zero. Pentru coeficientul β_i se obține:

$$\exp(\beta_i) = \frac{P(y = 1 | x_i = 1, x_j = 0 \text{ pentru } j \neq i)}{1 - P(y = 1 | x_i = 1, x_j = 0 \text{ pentru } j \neq i)} \times \frac{1}{OR_{baza}} = \frac{OR_{x_i=1, x_j=0}}{OR_{baza}}$$

Se ajunge astfel, din caracterul multiplicativ la modelului logistic

$$OR_{x_1, x_2, \dots, x_k} = \exp(\beta_0) \prod_{i=1}^k \exp(\beta_i x_i),$$

la interpretarea utilă că fiecare β_i exprimă contribuția factorului x_i la explicarea probabilității (sub forma OR) de producere a evenimentului $y = 1$.

Astfel, fixând $x_i = 1$, $\exp(\beta_i)$ va reprezenta factorul multiplicativ constant indiferent de valorile celorlalte variabile independente.

Dacă $\beta_i = 0$, factorul corespunzător nu are nici un efect, (înmulțirea cu 1).

Dacă $\beta_i < 0$ prezența factorului reduce probabilitatea evenimentului $y = 1$, iar $\beta_i > 0$ mărește această probabilitate.

SETUL DE DATE ȘI VARIABILELE UTILIZATE

Interesul cercetătorilor și a mediului social și administrativ pentru studiul tinerilor și a comportamentului acestora în legătură cu decizia de a migra este de certă actualitate.

Între instituțiile care contribuie în mod real la studierea fenomenelor sociale în România se numără și Fundația germană Friedrich Ebert (FES). Aceasta este reprezentată în România din anul 1994 și de atunci lucrează la promovarea democrației, a dreptății sociale și a statului de drept în România. Datele utilizate în prezentul studiu provin dintr-o cercetare cantitativă, respectiv „Tineri în România: griji, valori, aspirații și stil de viață”, autori fiind Cătălin Augustin Stoica (coord.), Daniel Sandu și Radu Umbreș. Datele obținute în urma

realizării acestei cercetări sunt utilizate în prezentul raport în vederea analizării detaliate a intenției de a emigra a tinerilor români.

Eșantionul folosit a fost unul aleator, stratificat, cu alocare proporțională a respondenților. Criteriile de stratificare au fost:

- 1) regiunile de dezvoltare ale României (NUTS II);
- 2) mediul rezidențial (urban și rural);
- 3) mărimea localităților urbane;
- 4) tipul de localitate rurală (sat centru de comună/sat periferic).

Universul de eșantionare este reprezentat de populația rezidentă, neinstituționalizată a României, cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani. Perioada de realizare a interviurilor a fost 19-31 iulie, 2014. Marja teoretică de eroare la nivelul întregului eșantion a fost de +/- 2,7% la un nivel de încredere de 95%.

Studiul conține întrebări referitoare la intenția tinerilor de a emigra și de asemenea întrebări legate de motivele care i-ar face să plece din țară, destinațiile alese sau planuri pe termen lung; aceasta permite o analiză detaliată a determinantilor intenției de emigrare în rândul tinerilor. Este importantă menționarea unor limite în aplicarea acestor date pentru analiza migrației, reprezentate de absența unor factori care influențează decizia de a emigra; între aceștia, merită menționată experiența migratorie anterioară sau existența unor rude sau prieteni în străinătate. Baza de date conține 1302 respondenți. În urma eliminării persoanelor care nu au răspuns la întrebarea privind intenția de a emigra, a rezultat un eșantion de 1269 persoane, care este folosit în analizele noastre.

VARIABLE UTILIZATE

Obiectivul prezentei secțiuni este acela de a analiza factorii care determină intenția de a emigra a tinerilor români, precum și diferențierea acestora în funcție de vârstă. De aceea, variabila de interes este de tip dummy și are valoarea:

- 1- Respondentul are intenția de a emigra
- 0- Respondentul nu are intenția de a emigra

În aplicarea modelelor econometrice s-au luat în considerare pe baza evidențelor din literatura de specialitate, un număr de variabile care au fost structurate după cum urmează:

- Variabile demografice: vârsta, gen, mediu de rezidență
- Variabile ce caracterizează capitalul uman al respondentului: nivel de educație, utilizarea internetului, dacă are experiență de voluntariat.
- Valori ale tinerilor: consideră migrația un pericol, consideră ca România se îndreaptă într-o direcție corectă
- Situația familială: stare civilă, număr de copii.
- Variabile economice: venit, statut economic, clasa socială.

Acești factori au fost integrați în diferite modele econometrice care au rolul de a explica intenția de emigrare a tinerilor români, diferențiată pe grupe de vârstă.

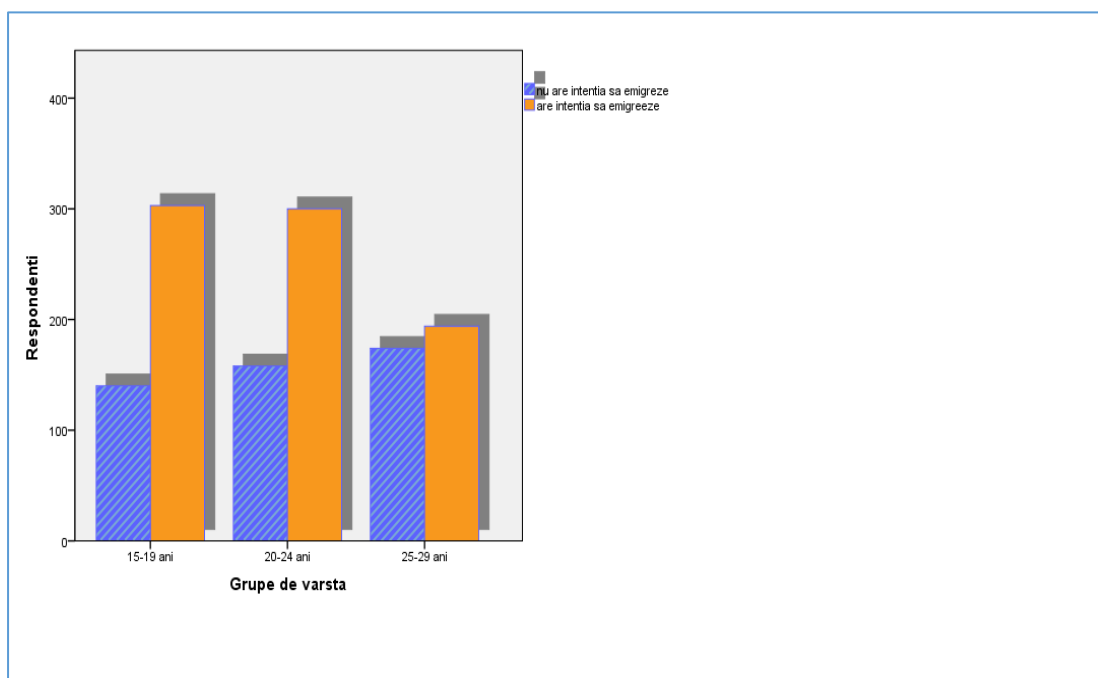
REZULTATE

Pentru început, am analizat corelațiile existente între intenția de a emigra și variabilele explicative considerate a fi cele mai relevante.

Vârsta este un factor extrem de relevant pentru explicarea deciziei de a emigra, de aceea au fost identificate trei grupe de vârstă care pot explica variația intenției de emigrare: 15-19 ani; 20-24 ani; 25-29 ani.

Ipoteza noastră, bazată pe evidențele existente în literatura de specialitate, este că intenția de a emigra scade în intensitate pe măsură ce vârsta respondentului crește. Prin acest studiu dorim să analizăm în ce măsură această ipoteză este validă pentru tinerii români.

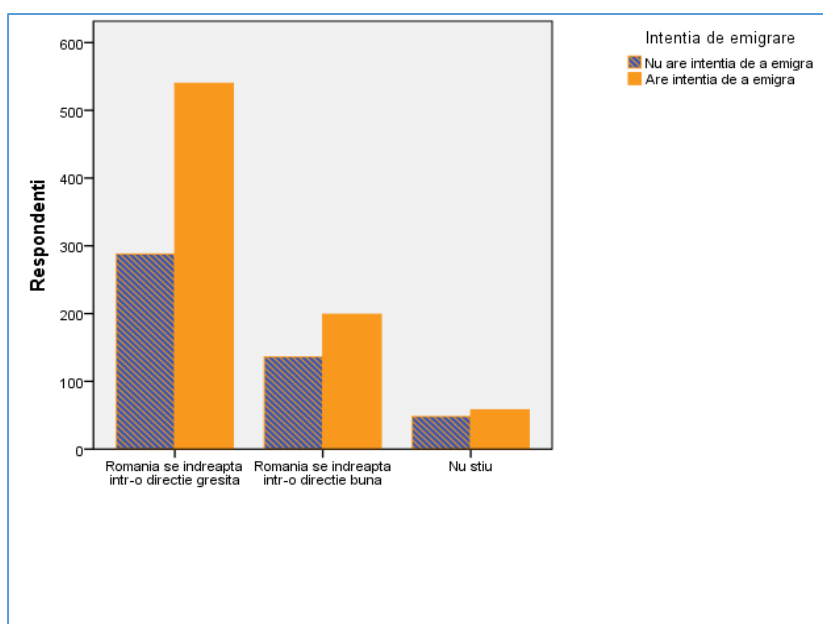
Figura 14 - Intenția tinerilor români de a emigra pe grupe de vârstă

Graficul reflectă o asociere între intenția de a emigra și grupele de vârstă.

Intenția de a emigra este corelată și cu percepția tinerilor asupra direcției viitoare în care se îndreaptă România în general. Tinerii care consideră ca această direcție este greșită doresc într-o proporție mai mare să emigreze.

Figura 156 - Intenția de emigrare a tinerilor români și percepția asupra direcției în care se îndreaptă România

A fost identificat un set de factori care acționează asupra întregului eșantion, respectiv asupra populației tinere cu vârstă între 15 și 29 de ani. Aceștia au fost introduși într-un model de regresie logistică, fără a se face o diferențiere în funcție de vârsta respondentului.

Tabel 7 - Modelul de regresie logistică este descris în tabelul următor:

	B	S.E.	Wald	Sig.	Exp(B)
Sex	0,259	0,121	4,552	0,033	1,295
Vârsta	-0,047	0,018	6,896	0,009	0,954
Urban/rural	0,156	0,127	1,518	0,218	1,169
Are acces internet	-0,047	0,257	0,034	0,854	0,954
Ore internet	0,163	0,050	10,443	0,001	1,177
Voluntariat	0,186	0,149	1,553	0,213	1,204
Direcție bună	-0,079	0,027	8,388	0,004	0,924
Planuri 10 ani	0,125	0,029	18,876	0,000	1,134
EMIGR_ALARMING	0,005	0,068	,005	0,943	1,005
Clasa socială	0,019	0,048	0,163	0,686	1,019
Studii	-0,021	0,050	0,181	0,671	0,979
Constant	0,827	0,531	2,432	0,119	2,287

Există cinci factori semnificativi în primul nostru model. Printre factorii care caracterizează persoana emigrantului, cu un nivel acceptabil de semnificație, este vârsta. Semnul coeficientului este negativ, așa cum ne-am așteptat, ceea ce confirmă faptul că o persoană cu vârstă mică este mult mai probabil să aibă intenția de a emigra. Alți factori demografici, precum genul, afectează semnificativ decizia privind migrația: băieții au mai mult decât fetele dorința de a emigra.

Mediul de rezidență nu are o influență semnificativă asupra acestei decizii. Dintre variabilele specifice capitalului uman al tânărului român, se remarcă faptul că educația nu are un impact semnificativ asupra deciziei de a emigra, și nici experiența de voluntariat. Pe de altă parte, numărul de ore petrecute la internet zilnic are o influență puternică asupra variabilei dependente: cu cât se petrec mai multe ore, cu atât crește probabilitatea intenției de emigrare. Internetul este utilizat, între altele, și ca mijloc de comunicare și de socializare, deci este posibil ca tinerii să comunice cu persoane din afara țării (rude, prieteni), ceea ce ar explica influența puternică a acestui factor.

Opinia asupra direcției în care se îndreaptă România este de asemenea puternic legată de decizia de a emigra, în sensul că tinerii care cred că țara se îndreaptă într-o direcție greșită au o inclinație mai ridicată spre a emigra. În același sens, așteptările asupra situației lor peste 10 ani influențează decizia de a emigra. Factori precum clasa socială a respondentului sau opinia potrivit căreia emigrația este un pericol pentru România nu explică intenția de a migra.

Tinerii din România cu vârste între 15 și 29 de ani au caracteristici economice, sociale sau educaționale extrem de diferite funcție de vârstă, această grupă mare de vârstă incluzând minorii cu vârstă între 15-18 ani.

Din punct de vedere economic, cei mai activi sunt tinerii din grupa de vârstă terminală, respectiv 25-29 de ani, care au încheiat în mare parte perioada de școlarizare și au o participare activă pe piața muncii. De aceea, acordăm un interes mai mare acestei grupe și analizăm factorii care determină decizia lor de a migra cu ajutorul unor modele de regresie logistică distincte.

Subeșantionul utilizat în aplicația econometrică are 368 de observații. Numărul factorilor aplicați în modelul de regresie specific întregii populații este extins prin considerarea unor posibile influențe specifice, de ordin economic și familial. Se includ în model statutul marital,

capturat printr-o variabilă alternativă cu valoarea 1 dacă respondentul este căsătorit sau este în parteneriat, și 0 pentru celelalte situații.

S-a introdus ca factor explicativ numărul de copii pe care îi are respondentul. Vârsta respondentului sugerează existența unui număr relativ redus de copii (în medie sub 2), iar vârsta acestora, deși nu se cunoaște din baza de date, este mică; prin urmare copiii au nevoie de atenția apropiată a părinților, ceea ce ar putea influența negativ decizia de emigra.

Din punct de vedere economic, considerăm că statutul ocupațional afectează intenția de emigrare, iar persoanele care nu sunt angajate (șomeri sau cei în afara pieței muncii, cum sunt casnicele), au o înclinație mai mare spre a emigra. A fost creată variabila statutul ocupațional care a fost recodificată în variabile alternative pentru a fi introdusă în model.

Tabel 8 - Cele două variabile categoriale incluse în model sunt descrise în tabelul de mai jos:

		Frecvența absolută
Educație	Maximum 4 ani de școală	10
	Educație generală (maximum 10 ani)	41
	Școală vocațională	36
	Liceu	131
	Școală postliceală (non-universitar)	16
	Universitare/colegiu	90
	Post-universitare (Master, Doctorat)	44
Statut ocupațional	full time	229
	part time	27
	Liber profesionist	20
	Șomer	25
	Elev/student	11
	Altă situație	56

Modelul are o putere explicativă mai mare decât în cazul anterior, ambele modele având o putere explicativă satisfăcătoare (Nagelkerke R^2 : 0,11 și, respectiv, 0,133). Testul Hosmer-Lemshow indică o compatibilitate bună cu datele în celor două modele, iar valoarea pentru al doilea model este semnificativ mai bună în comparație cu primul model.

Constatăm că variabilele economice cum sunt statutul ocupațional sau venitul nu influențează semnificativ intenția de a emigra a tinerilor din grupa de vârstă 26-29 de ani. Deși media veniturilor este redusă (1470 lei), între grupul celor care doresc să emigreze și grupul celor care nu doresc să emigreze există o diferență de venit de 36 RON, care este nesemnificativă din punct de vedere statistic (statistica $t=0,32$, $p=0,742$).

Statutul ocupațional descris anterior nu justifică de asemenea decizia de a emigra.

Pe de altă parte, statutul marital are o influență negativă semnificativă asupra acestei decizii: tinerii care sunt căsătoriți sau se află într-un parteneriat, au o probabilitate mai mică de a dori să emigreze în comparație cu ceilalți tineri.

CONCLUZII

În cazul migrației tinerilor, care este specifică pentru migrații români în Europa, analiza intenției de a emigra este un indicator relevant pentru comportamentul tinerilor și pentru identificarea tendințelor viitoare de emigrare. Am investigat comportamentul grupurilor de tineri față de decizia de a emigra în două variante: pentru grupul 15-29 de ani și pentru

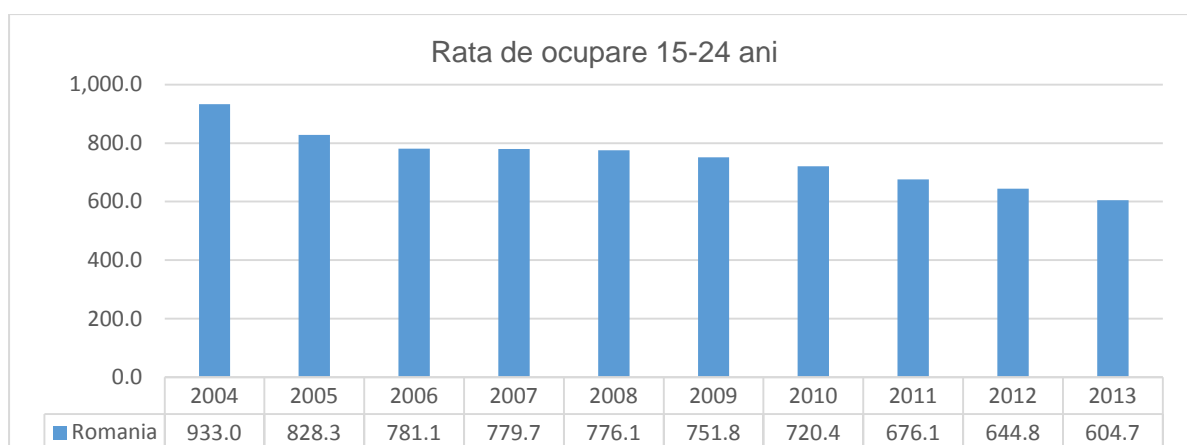
grupul 25-29 de ani. Concluziile importante sunt: vârsta este un factor relevant în analiza deciziei de a emigra; pentru tinerii din grupa de vârstă 25-29 de ani, variabilele economice cum sunt statutul ocupațional sau venitul nu influențează semnificativ intenția de a emigra.

3.5. STATUTUL PE PIAȚA MUNCII – FACTOR AL MIGRAȚIEI

Populația activă a României cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani trece printr-un proces accelerat de contracție, proces ce are și va avea efecte din ce în ce mai însemnate asupra pieței muncii, a ratelor de ocupare, dar și a sistemului social și de pensii. Dacă în anul 2004 populația activă cu vârsta între 15-24 de ani era de 1.201.200 (36.1%), în 2013 această cifră a scăzut la numai 791.800 (30,8%) o diminuare cu aproximativ 40% în numai 10 ani. Totodată, s-a redus și numărul tinerilor care constituie populația inactivă – în 2013 tinerii (15-24 ani) aflați în inactivitate erau 1.780.000 față de 2.128.200 în 2004, conform datelor Eurostat. Această descreștere accelerată nu se regăsește la nivelul populației totale (cu vârsta între 15 și 64 de ani), care a rămas stabilă, înregistrând chiar o foarte ușoară creștere – de la 9.563.300 în 2004 la 9.613.200 în 2013. De fapt, suntem în fața unor grupuri de tineri din ce în ce mai reduse numeric, lucru care demonstrează declinul demografic și fenomenul mai amplu de îmbătrânire a populației.

România are o rată a ocupării tinerilor (grupa de vârstă 15-24 de ani) care este printre cele mai scăzute din UE – de numai 23.5%. Lucrul cel mai îngrijorător este faptul că această rată a ocupării se află într-un declin continuu de 10 ani încoace. Rata ocupării a scăzut de la 28% în 2004 la 23.5% în 2014. În cifre absolute în decursul a 9 ani, din 2004 până în 2013, numărul tinerilor ocupați a scăzut cu mai mult de 300.000. Ceea ce este neliniștitor este că inclusiv în anii cu o creștere economică puternică, cum ar fi 2004-2005, rata ocupării tinerilor a înregistrat scăderi semnificative, numărul celor ocupați diminuându-se cu aproximativ 100.000 de tineri între 2004-2005. Tot în acest interval, populația activă cu vârsta între 15 și 24 de ani a scăzut cu aproape 200.000 - de la 1.201.200 în 2004 la 1.038.500 în 2005.

Figura 16 - Rata de ocupare în rândul tinerilor 15-24 de ani.

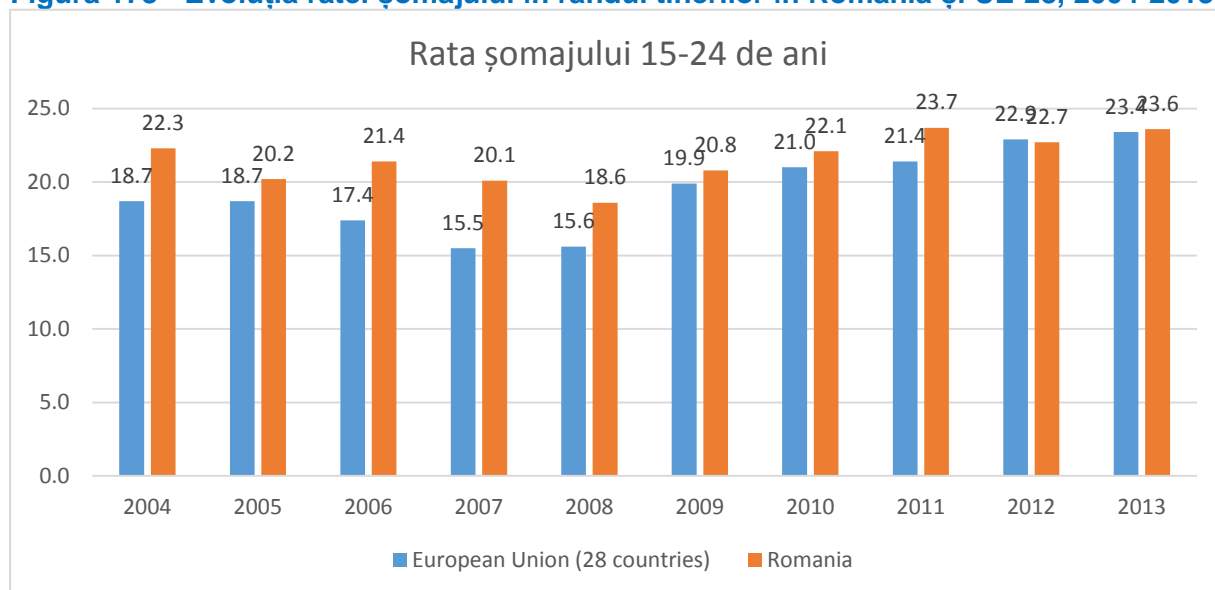
Sursa: Eurostat

Comparativ cu alte state din UE, România are în prezent o rată a șomajului în rândul tinerilor care o situează aproape de media europeană. Dacă până în 2008 exista o diferență de aproximativ 4-5 puncte procentuale față de media UE, decalajul față de media UE-28 s-a diminuat pe perioada crizei. Din păcate, această convergență nu a fost obținută prin scăderea șomajului în România ci prin creșterea

În România rata ocupării tinerilor se află în declin.

șomajului în UE, acesta atingând, în unele țări, cum ar fi Spania sau Grecia cote alarmante, de peste 50% și crescând astfel media de ansamblu.

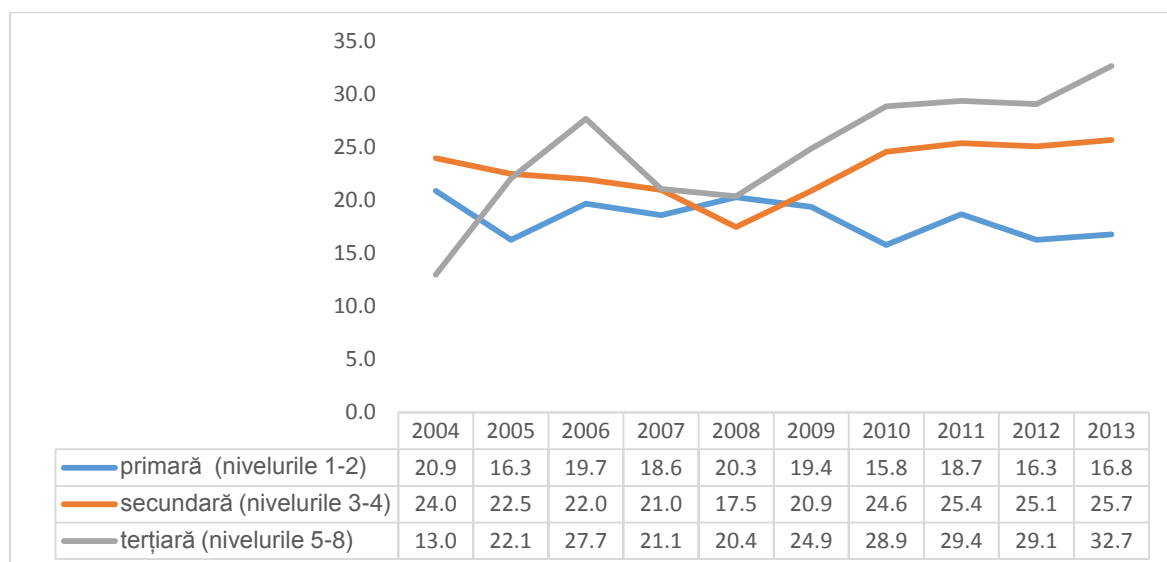
Figura 178 - Evoluția ratei șomajului în rândul tinerilor în România și UE-28, 2004-2013

Sursa: Eurostat.

Dacă ne uităm la distribuția șomajului pe niveluri de educație, vom constata că, începând cu anul 2005 avem o creștere a procentului șomerilor cu educație terțiară și o scădere a procentului șomerilor cu educație primară.

Figura 18 - Evoluția ratei șomajului tinerilor (15-24 ani) după nivelul de educație

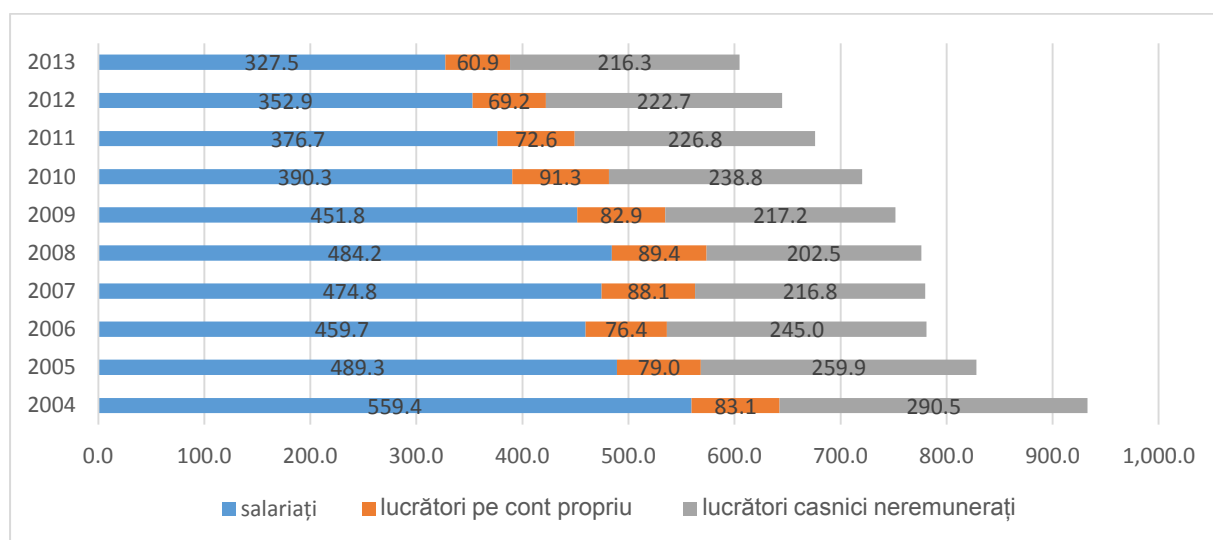

Sursa : Eurostat

Rata mică a ocupării este doar unul dintre aspectele problematice referitoare la situația tinerilor pe piața muncii. Celălalt aspect îngrijorător este legat de structura ocupării tinerilor. Din totalul tinerilor ocupați, doar un pic mai bine de jumătate sunt salariați cu un loc de muncă. Restul, de aproape 50%, sunt fie lucrători casnici neremunerați, fie lucrători pe cont propriu. Dacă ne uităm cu atenție la structura ocupării de mai jos, vom observa că de fapt, scăderea ratei ocupării din 2004 încoace s-a produs mai ales datorită reducerii numărului de

locuri de muncă salariaate. Dacă în 2004, numărul tinerilor salariați era aproape dublu față de cel al tinerilor care erau lucrători casnici (559.000 față de 290.000), în anul 2013 numărul salariaților este cu doar 100.000 mai mare decât cel al lucrătorilor casnici neremunerați. De fapt, în zece ani, numărul salariaților din rândul tinerilor a scăzut de aproape două ori – de la 559.000 în 2004 la 327.000 în 2013, în timp ce numărul lucrătorilor casnici a scăzut mult mai puțin, cu doar 75.000 (de la 290.000 în 2004 la 216.000 în 2013).

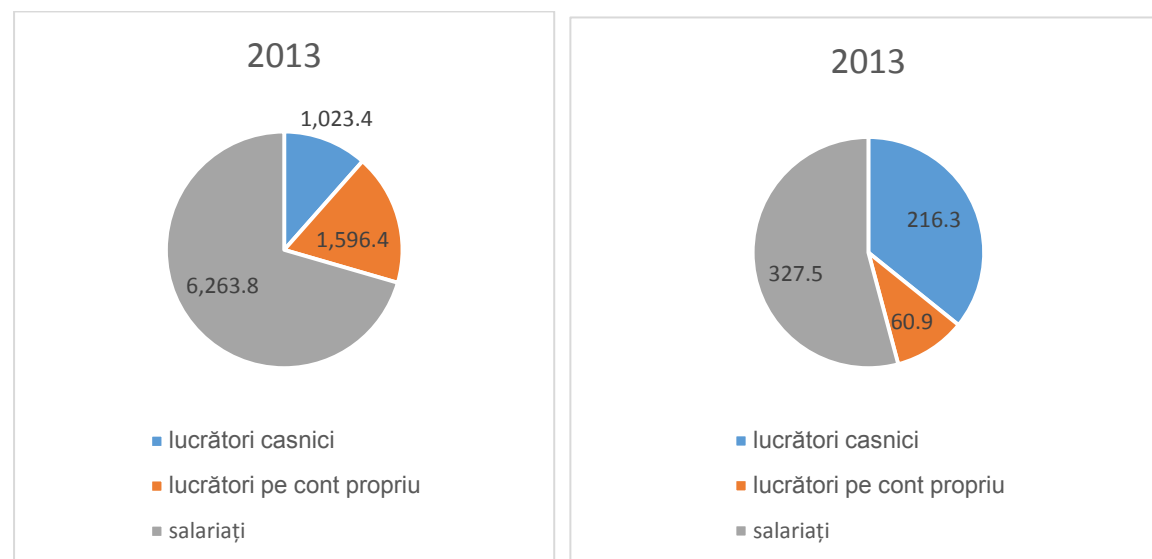
Figura 190 - Evoluția structurii ocupării după statutul profesional a tinerilor cu vârsta între 15-24 de ani în România.

Sursa: Eurostat.

O comparație a structurii ocupării în rândul tinerilor (15-24 de ani) cu structura ocupării populației totale, scoate în evidență diferențe semnificative, care subliniază dezavantajele tinerilor pe piața muncii. În timp ce în rândul populației totale ponderea cea mai mare a forței de muncă ocupate este reprezentată de salariați (aproximativ 2/3), în rândul tinerilor ponderea salariaților trece doar ușor de 50 %, în timp ce lucrătorii casnici ating o pondere de aproximativ 35%, față de numai 1/8 în rândul populației totale.

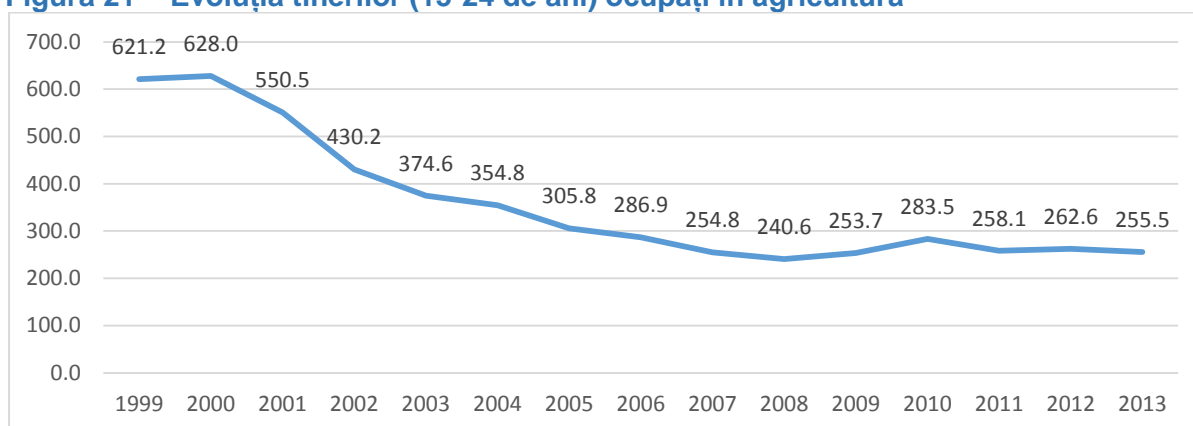
Figura 201 - Structura ocupare populație 15-64 ani (stanga) si 15-24 ani (dreapta)

Sursa : Eurostat.

De asemenea, o privire aruncată în distribuția pe sectoare economice a lucrătorilor pe cont propriu cu vârsta între 15 și 24 de ani ne arată că dintre cei 60.900 câți erau înregistrați în 2013, aproape jumătate erau ocupați în agricultură (26.600). Cifrele acestea se referă doar la lucrătorii pe cont propriu din agricultură. Cum agricultura din România este, de regulă, o agricultură de subzistență, ocuparea în acest sector economic echivalează cel mai adesea cu venituri bănești foarte mici și un trai la limita sărăciei. Cu toate acestea, este de remarcat tendința pozitivă din ultimii ani – de altfel observabilă la nivelul întregii populații ocupate - de scădere a numărului celor ocupați în agricultură. Aceasta tendință însă este mult mai accentuată în rândul tinerilor cu vârsta între 15 și 24 de ani decât la nivelul populației totale. Dacă în rândul tinerilor numărul lucrătorilor pe cont propriu din agricultură a scăzut cu mai mult de jumătate din 1999 până în 2013, în rândul populației totale scăderea a fost mult mai lentă (de la 3.716.500 în 1999 la 2.281.400 în 2013).

Figura 21 - Evoluția tinerilor (15-24 de ani) ocupați în agricultură

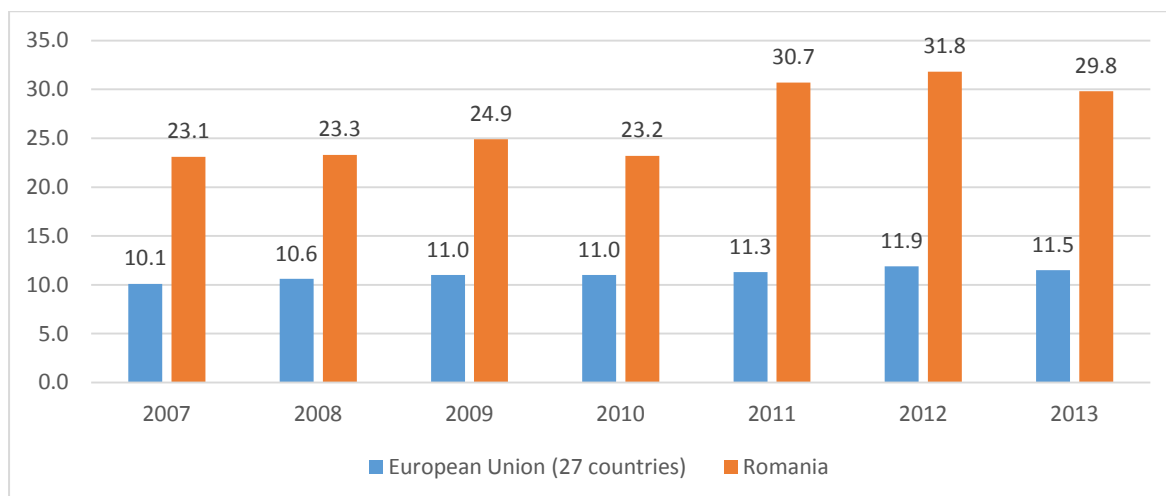

Sursa: Eurostat.

Această structură a ocupării, cu o concentrație foarte mare în agricultură (chiar dacă aflată în scădere) este în mare parte responsabilă de rata deosebit de mare a tinerilor lucrători aflați în sărăcie (cei cu un venit mai mic de 60% din venitul median național). Tinerii (18-24 de ani) care muncesc, dar se află sub pragul sărăciei, reprezintă aproape o treime. Acest procent este de 3 ori mai mare decât media UE-27 și este de departe cel mai mare din toate statele UE. Alte state din regiune au rate mult mai mici – Bulgaria 6.5%, Estonia 7.2%, Ungaria 9.9%, Polonia 11.7%. În mod oarecum surprinzător, niveluri oarecum apropiate, deși la distanță semnificativă se regăsesc în unele state nordice, cum ar fi Danemarca (15.9%), Suedia (19.4%) sau Norvegia (23.6%). Cu toate acestea, ceea ce se poate observa în statele nordice menționate anterior este o tendință de diminuare rapidă a ponderii lucrătorilor săraci o dată cu înaintarea în vârstă, ceea ce ne arată că situația de sărăcie este una temporară (3.9% în Danemarca, 6.5% în Suedia, 5.1% în Norvegia în 2013 pentru segmentul de populație 25-54 de ani).

Această tendință există în România, dar diminuarea procentului lucrătorilor săraci nu este nici pe departe atât de accelerată ca în țările nordice menționate, rata sărăciei în rândul tinerilor ce muncesc menținându-se la 16.1% (pentru categoria de vârstă 25-54 de ani), cifră care ne situează în continuare în topul țărilor UE în privința lucrătorilor aflați în risc de sărăcie. Aceste comparații și tendințe ne spun foarte multe atât despre dezavantajul tinerilor la intrarea pe piața muncii, cât și despre oportunitățile quasi-inexistente sau foarte modeste pe care le are un tânăr în România, fapt care explică în mare parte propensiunea către migrație și căutarea unei vieți mai bune în afara țării.

Figura 22 - Evoluția ratei lucrătorilor tineri (18-24 de ani) aflați în risc de sărăcie în România și UE-27

Sursa: Eurostat.

Situația este și mai pesimistă dacă ne uităm la rata tinerilor aflați în risc de sărăcie și excluziune socială (nu doar a celor care lucrează) și care este de 47.5% (Eurostat, 2013), ceea ce ne plasează alături de Bulgaria (48.1%) și Grecia (48.6%), și ele cu rate foarte înalte rate de sărăcie în rândul tinerilor.

Studiile existente ne confirmă o legătură strânsă între situația de pe piața muncii și decizia de migrare. Aproape 60% din migranții români aflați peste hotare declară că principalul motiv al plecării ține de bani și de un salariu mai mare, iar 15% susțin că au plecat din cauza lipsei unui loc de muncă în țară. De asemenea, legătura dintre situația de pe piața muncii și decizia de migrare e reflectată și de faptul că acele categorii care sunt mai predispuse spre plecare sunt, de regulă, cele cu o situație mai dificilă pe piața muncii – de exemplu, înainte de prima plecare din țară la muncă în străinătate, elevii și studenții reprezentau 17-18% din migranți și doar 6% din populația generală; muncitorii meseriașii, cel mai probabil, afectați de restructurările economice, reprezentau 16-21% din migranți, față de doar 9% din populația generală, iar șomerii erau 10-14% din migranți, prin comparație cu 6% din populația generală.²² În anii 2000, rata șomajului printre migranți era de 15.4% față de 6.9% media națională²³.

TINERII ȘI SĂRĂCIA

Un sfert dintre tinerii între 18 și 24 de ani se află în sărăcie relativă²⁴ (28.1% în anul 2011). În același timp, nivelul este în creștere în ultimii ani. Mai mult de o treime dintre tineri sunt în

²² Manuela STANCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012.

²³ Tim HINKS, Simon DAVIES, Intenții de întoarcere: mărturii ale migranților români, Policy Research Working Paper 7166, Banca Mondială.

²⁴ Rata sărăciei relative, conform metodologiei Eurostat, măsoară ponderea populației aflate sub 60% din venitul median pe adult echivalent la nivel național, prin urmare este mai degrabă un indicator de inegalitate și nu informează cu privire la resursele economice efectiv disponibile pentru indivizi în raport cu necesitățile ci doar despre distribuția veniturilor la nivel național; Tinerii sunt în risc mai ridicat și din punct de vedere al sărăciei absolute, indicator care măsoară ponderea indivizilor aflați sub un prag considerat necesar pentru asigurarea unui minim al nivelului de trai, de data aceasta fiind mai săraci chiar și decât copiii. În 2011 nivelul sărăciei era de 5% pe total, 8.4% pentru tinerii de 15-19 ani, 7.6% pentru 20-24 de ani, 6.0% pentru 25-29 ani și 4.6% pentru 30-34 de ani; rata sărăciei copiilor era în 2011 de 6.1% pentru 0-5 ani și 7.7% pentru 6-14 ani (sursa: MMFPSPV)

risc de sărăcie sau excluziune socială, respectiv 40.3%, față de 24.3% în UE-28. În România, 60% dintre tinerii între 18 și 34 de ani locuiesc cu părinții față de 48.5% în UE- 28.

În perioada 2000-2012 România a pierdut 5.7% din rata totală de ocupare a populației active (20 – 64 de ani), 8.7% din rata de ocupare a forței de muncă vârstnice 55 și 64 de ani și 6.9% în rata de ocupare feminină de 20 și 64 ani²⁵; în perioada 2008-2012, România înregistrează ponderi ale tinerilor care nu se afla în nici o formă de educație, ocupare sau formare (NEET) peste media europeană, cei mai mulți tineri NEET fiind identificați la nivelul anului 2011, cu un procent de 17.4% din totalul populației de vârstă 15-24 de ani, în 2012 procentul scăzând la 16.8%; decalajul ce ține cont de dimensiunea de gen cu privire la NEET în România este de 5%, astfel că ponderea NEET în categoria de vârstă 15-24 de ani, după sex și nivel de educație (2008-2012), este de 15.1 % în rândul băieților, și de 18.1% în rândul fetelor; Rata șomajului a atins nivelul cel mai ridicat (25.7%) în rândul tinerilor de 15-24 ani; Rata de ocupare în rândul tinerilor prezintă decalaje serioase între fete și băieți în categoria de vârstă 15-24 ani, astfel că ponderea băieților ocupați din această categorie de vârstă este 24.7%, în timp ce în cazul fetelor este de 16.1% (cu diferențe semnificative între urban -14.7%- și rural - 26.9%); Doar ceva mai mult de 1 din 3 tineri români de 20-24 de ani sunt ocupați față de aproximativ jumătate dintre tinerii europeni; 67.5% dintre tinerii români de 25-29 de ani sunt ocupați față de 72.1% dintre tinerii europeni.

Mai mult de o treime dintre tineri sunt în risc de sărăcie sau excluziune socială, respectiv 40.3%, față de 24.3% în UE-28.

Tinerii din România au acces mai târziu și în măsură mai mică la piața muncii, iar veniturile obținute sunt mai scăzute. Astfel, România are cel mai ridicat nivel de sărăcie a tinerilor între 18-24 ani care lucrează: 30.7% dintre aceștia erau săraci în 2011 (pe ansamblul populației angajate nivelul este de 19%), deși au un loc de muncă, în timp ce, în UE, valoarea este de 11.2%. Sărăcia salarială a tinerilor capătă un aspect și mai îngrijorător dacă luăm în calcul faptul că este în creștere: în 2008, la începutul crizei economice, 23.1% dintre tinerii angajați erau săraci.

3.6. MIGRAȚIA ÎN SCOP DE MUNCĂ

Libera circulație a persoanelor este un drept fundamental garantat de către legislația europeană. Libera circulație include dreptul cetățenilor UE de a se deplasa pe teritoriul altor state membre, de a munci și de a locui acolo împreună cu familia. Conform legislației europene, statele membre nu pot să discrimineze direct sau indirect lucrătorii din alte state membre UE și nici familia acestora pe criterii legate de naționalitate. De asemenea, lucrătorii au dreptul la tratament egal în privința taxelor și beneficiilor sociale, a aderării la un sindicat, a locuințelor publice și a accesului copiilor la educație, ucenicie sau învățământ profesional. Cercetările existente pe tema migrației, cumulate cu datele statistice oficiale ne arată că migrația românilor în străinătate este preponderent în scop de muncă.

Libera circulație include dreptul cetățenilor UE de a se deplasa pe teritoriul altor state membre, de a munci și de a rezida acolo împreună cu familia. Conform legislației europene, statele membre nu pot să discrimineze direct sau indirect lucrătorii din alte state membre UE și nici familia acestora pe criterii legate de naționalitate.

²⁵ Strategia Națională pentru Ocupare în perspectiva 2020 (sursa: MMFPSPV).

Începând cu 1 ianuarie 2007, cetățenii români au căpătat drept de muncă într-o serie de state membre ale UE. O parte dintre statele UE au ridicat restricțiile impuse lucrătorilor români și bulgari înainte de această dată, imediat după aderarea României la UE. Există și cazuri, cum este cel al Spaniei, în care restricțiile au fost ridicate (2009), apoi reintroduse din nou (2011), cu acordul Comisiei Europene, din cauza crizei economice și financiare cu care se confrunța Spania. Alte state au ridicat restricțiile impuse românilor pe piața muncii abia începând cu 1 ianuarie 2014 - Austria, Germania, Olanda, Belgia, Luxemburg, Franța, Malta și Marea Britanie. Perioadele tranzitorii de limitare a dreptului la libera circulație a lucrătorilor prevăzute în Tratatul de Aderare²⁶ au expirat la data de 31 decembrie 2013. În acest moment, potrivit Acordului asupra liberei circulații a persoanelor dintre Elveția și UE, Elveția poate menține restricțiile pentru români și bulgari până la 31 mai 2019.

Tabel 9 - Ridicarea restricțiilor pe piața muncii pentru lucrătorii români și bulgari

Belgia	1.01.2014
Cehia	1.01.2007
Danemarca	1.05.2009
Germania	1.01.2014
Estonia	1.01.2007
Irlanda	20.06.2012
Grecia	1.01.2009
Spania	1.01.2009 (reintroduce restricții la 22.07.2009)
Franța	1.01.2014
Italia	1.01.2012
Cipru	1.01.2007
Letonia	1.01.2007
Lituania	1.01.2007
Luxemburg	1.01.2014
Ungaria	1.01.2009
Malta	1.01.2014
Olanda	1.01.2014
Austria	1.01.2014
Polonia	1.01.2007
Portugalia	1.01.2009
Slovenia	1.01.2007
Slovacia	1.01.2007
Finlanda	1.01.2007
Suedia	1.01.2007
Marea Britanie	1.01.2014

Presa din unele state de destinație, în special Germania și Marea Britanie, a prezentat ridicarea restricțiilor începând cu 1 ianuarie 2014 ca atrăgând după sine o migrație masivă a sărăciei din România, cu impact negativ asupra salariilor și sistemelor sociale din țările gazdă. Mai multe studii au arătat însă faptul că impactul restricțiilor legale este limitat, iar efectele mobilității forței de muncă sunt foarte diferite față de cel descrise în mod curent de presa tabloidă sau în discursurile unor politicieni de extremă dreaptă. Spre exemplu, Spania a ridicat restricțiile pentru lucrătorii români începând cu ianuarie 2009, iar ridicarea moratoriului nu a atras după sine o explozie a numărului de români sosiți la muncă în Spania – din contra, ritmul de creștere a numărului românilor a fost inferior față de anii anteriori, cel mai probabil pe fondul crizei economice cu care se confrunța Spania și scăderii atractivității pieței muncii spaniole pentru migrantii români. Tot din cauza crizei, în 2011, Spania a reintrodus restricții temporare pentru români și tot în 2011 Italia a eliminat restricțiile de pe piața muncii. Deși cele două state au adoptat politici total diferite, ritmul de creștere al românilor în cele două țări a fost similar. Prin urmare, impactul barierelor legale asupra

²⁶ <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=470>

fluxurilor de lucrători români este mai degrabă discutabil și, cum conchid unele rapoarte, duce mai degrabă la creșterea muncii la negru decât la o limitare a fluxurilor migratorii²⁷.

De asemenea, departe de a fi afectate negativ de migrația lucrătorilor români, țările gazdă au de câștigat de pe urma mobilității: aceasta are un impact favorabil asupra dezvoltării acestora și oferă soluții provizorii pentru problemele demografice ale țărilor gazdă. În ceea ce privește piața muncii, migrația nu duce la o creștere a ratei șomajului, așa cum se afirmă adesea în presă și afectează doar marginal salariile lucrătorilor autohtoni²⁸. Nici sistemele sociale din țările gazdă nu sunt puse sub presiune, majoritatea lucrătorilor români fiind persoane active pe piața muncii, iar ponderea celor ce beneficiază de ajutoare sociale fiind extrem de redusă. E imposibil de stabilit pentru orice țară din UE vreo corelație între beneficiile de șomaj/ajutoarele sociale și creșterea atractivității pentru migrație a unui stat²⁹. Datele statistice din țările gazdă nu oferă nici un fel de indicii referitoare la fraude de amploare a sistemelor sociale: de exemplu, în Germania în anul 2013 au fost înregistrați 141 de suspecți români și 54 de suspecți bulgari, adică doar 0.05% din total³⁰.

În România, majoritatea lucrătorilor migranți au plecat către țările de destinație folosind canale informale și rețele de sprijin din statele gazdă. O foarte mică parte dintre lucrătorii români apelează la serviciile rețelei EURES, însă datele sunt relevante pentru structura ocupațiilor căutate în străinătate și pentru monitorizarea tendințelor.

Dintre solicitanți, 21.8% aveau vârsta cuprinsă între 18-25 de ani, 31.9% între 26-35 de ani, 31.3% între 36-45 de ani și doar 15% aveau peste 45 de ani³¹. Cifrele EURES referitoare la distribuția pe vârste confirmă concluziile din alte studii sociologice și anume preponderența tinerilor și a celor sub 45 de ani în structura migrației pentru muncă.

Cifrele EURES referitoare la distribuția pe vârste confirmă concluziile din alte studii sociologice și anume preponderența tinerilor și a celor sub 45 de ani în structura migrației pentru muncă.

Datele EURES din 2013 ne indică un număr de 2.254 de locuri de muncă vacante în diverse state europene, primite și promovate prin intermediul rețelei din România. Acestea reprezintă cu 31.7% mai puțin față de numărul locurilor oferite în anul 2012 de către angajatorii europeni (3.302), dar mai mult față de anul 2011 (2.648). În același timp, un număr de 18.472 persoane aflate în căutarea unui loc de muncă în state europene s-au adresat consilierilor EURES în anul 2013.

Datele ANOFM privind activitatea EURES în perioada 2007-2013 ne arată o scădere dramatică a numărului de locuri de muncă oferite de către angajatorii europeni ca urmare a crizei economice – practic numărul de locuri de muncă primite și promovate de EURES s-a redus la jumătate în 2013 față de 2007. În același timp, numărul persoanelor solicitante de

²⁷ Comisia Europeană, 2011. Raport final al Comisiei către Consiliu cu privire la funcționarea înțelegerilor intermediare legate de libera circulație a lucrătorilor din Bulgaria și România, disponibil la <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:76uWLVUA3jMJ:ec.europa.eu/social/BlobServlet%3FdoId3D7204%26langId%3Den+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ro>

²⁸ Victoria STOICIU, Libera circulație a forței de muncă: ce pierdem și ce câștigăm, *Raport anual* al Societății Academice din România, 2014, <http://sar.org.ro/wp-content/uploads/2014/04/Libera-circulatie-a-forței-de-munca.pdf>

²⁹ GIULIETTI, CORRADO et al., 2011, Beneficiile șomajului și ale imigrației: Dovezi din partea UE, *IZA Discussion Paper No. 6075*

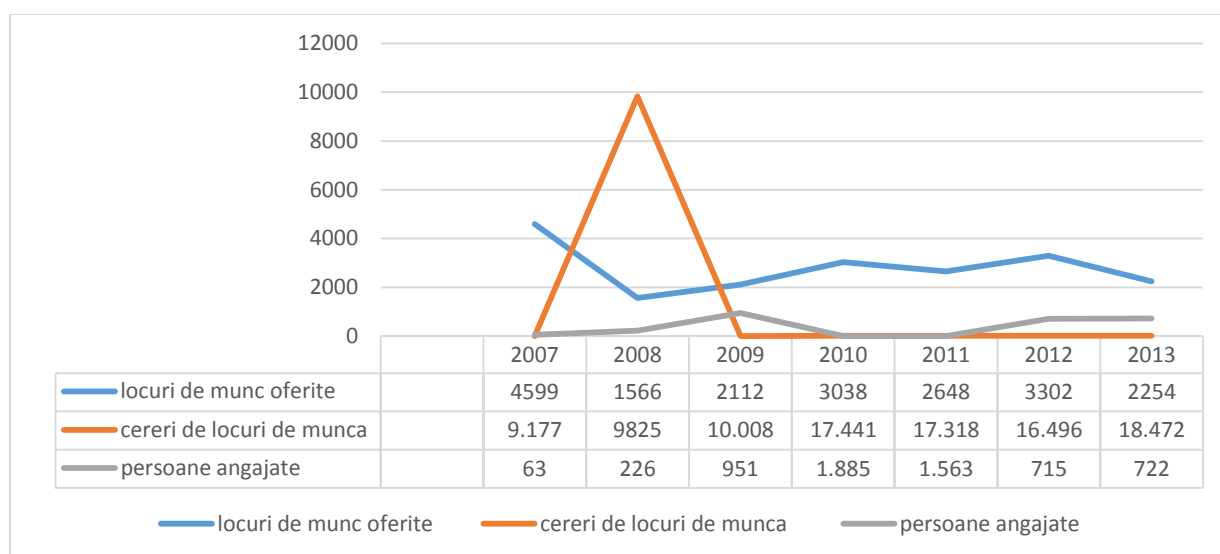
³⁰ Matthias JOBELIUS, Între exploatare și integrare. Românii și bulgarii din Germania. Bilanț după un an de libertate de circulație a forței de muncă, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2015

³¹ Raport de activitate ANOFM 2013, <http://www.anofm.ro/raportul-de-activitate-al-anofm-pentru-anul-2013>

locuri de muncă și care au apelat la consilierii EURES s-a dublat efectiv – de la 9.177 în 2007 la 18.472.

O evoluție pozitivă a înregistrat și numărul persoanelor angajate³² prin intermediul rețelei EURES, al căror număr a crescut spectaculos după 2007, în pofida scăderii ofertei de locuri de muncă, ceea ce probabil reprezintă o dovadă a popularizării serviciilor rețelei EURES și a unui succes crescând al acesteia în medierea angajării forței de muncă în străinătate. Dacă în 2007, an în care rețeaua a început să funcționeze în România, doar 63 de persoane și găsiseră de muncă în străinătate cu ajutorul consilierilor EURES, în câțiva ani această cifră a crescut de la 10 la 20 de ori.

Figura 24 - Rețeaua EURES - numărul de locuri de muncă promovate, numărul de persoane angajate și numărul de solicitări de locuri de muncă

Sursa: ANOFM, rapoarte anuale 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013

Distribuția pe nivele de instruire a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă în 2013 a fost următoarea: 43.2% persoane cu studii primare, gimnaziale și profesionale, 42.4% cu studii liceale și postliceale și 14.4% cu studii superioare.

Datele ANOFM din 2013 indică o modificare de tendință față de 2007, când 61% din numărul total aveau un nivel de instruire primar, gimnazial și profesional, 32.5% studii liceale și postliceale și doar 6.4% studii universitare. Per ansamblu, în intervalul 2007-2013, am asistat la o scădere a ponderii solicitanților cu studii primare/gimnaziale și la o creștere constantă și solidă a ponderii solicitanților cu studii liceale/postliceale sau universitare. 86% din totalul persoanelor mediate la selecții în 2013 prin rețeaua EURES au obținut contracte de muncă în agricultură, restul s-au încadrat în alte ocupații, cum ar fi cele din domeniul hoteliere-gastronomie, ingineri de diverse specializări, șoferi, educatoare.

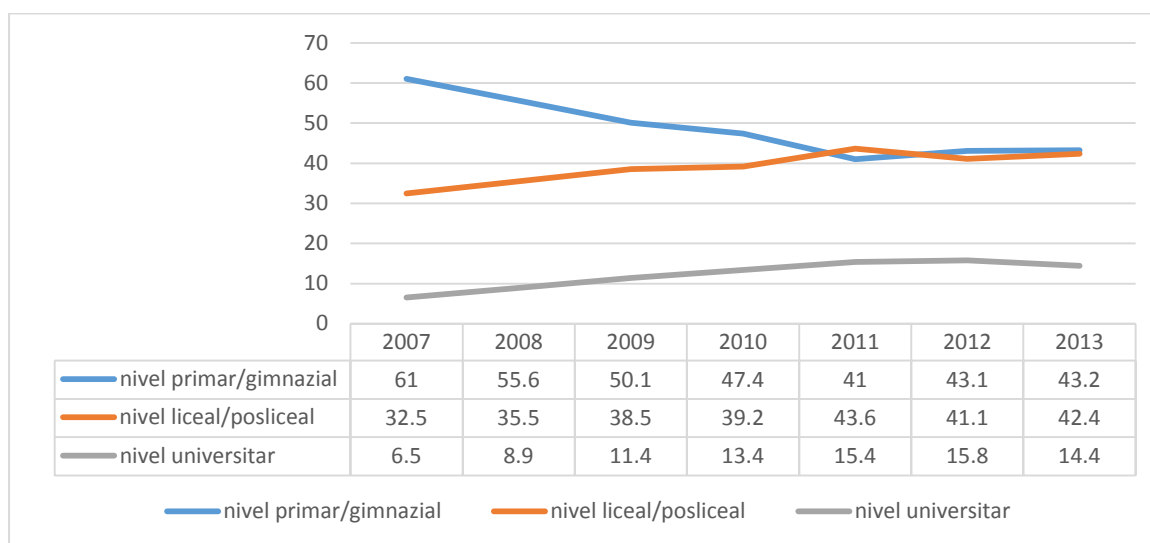
Migrația pentru muncă dinspre România este una preponderent necalificată, ritmul de creștere a migrației celor cu educație secundară sau terțiară e accelerat, tendințe susținute nu doar de datele ANOFM, ci și de statistici ale Comisiei Europene.

³² Subliniem că aceste persoane au comunicat în mod explicit consilierilor faptul că au fost angajate, cifra reală a celor angajați fiind mai mare dar, neexistând nici o obligație din partea lor de a mai contacta consilierul după ce plasarea pe locul de muncă s-a produs, nu se poate ține o evidență strictă a acestor contracte de muncă.

Această tendință – de predominare a contractelor în agricultură se menține relativ constantă în ultimii ani (93% în 2009, 80% în 2010, 68% în 2012). Deși solicitanții cu studii universitate dețin cea mai mică pondere din totalul solicitărilor, ritmul de creștere al acestui segment a fost cel mai accelerat – practic, dublându-se în intervalul 2007-2013.

Aceste cifre indică o modificare a structurii migrației de muncă românești, cu o creștere tot mai accentuată a cadrelor calificate și cu caracteristici tot mai puternice ale fenomenului cunoscut sub denumirea de *brain drain* sau migrația creierelor. Deși migrația pentru muncă dinspre România este una preponderent necalificată, ritmul de creștere a migrației celor cu educație secundară sau terțiară e accelerat, tendințe susținute nu doar de datele ANOFM, ci și de statistici ale Comisiei Europene.

Figura 235 - Evoluția ponderii solicitanților de locuri de muncă prin intermediul EURES după nivelul de studii

Sursa: ANOFM, rapoarte anuale 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013

Tabel 10 - Distribuția după nivelul de educație a cetățenilor mobili sosiți recent (mai puțin de 3 ani) și economic active, după naționalitate, % din total

Nivel de educație	UE-2		UE-8		Spania, Portugalia		Italia, Toate naționalitățile	
	2008	2011	2008	2011	2008	2011	2008	2011
inferior	35	29	18	23	15	16	22	20
Mediu	51	47	64	49	32	28	52	39
Superior	14	24	18	28	52	57	26	40

Sursa: Comisia Europeană, 2012, Situația socială și de ocupare în UE, Raport trimestrial

Migranții tineri trebuie să facă față dificultăților la sosirea pe teritoriul statului gazdă și în perioada de început, dificultăți care diferă de provocările pe termen lung cu care se confruntă migranții atunci când decid să se stabilească în țările de destinație. Sosirea într-o țară nouă poate fi în egală măsură un șoc cultural dar și o perioadă caracterizată de singurătate. Pe termen lung, tinerii trebuie să facă față dificultăților asociate cu stereotipurile, discriminarea și abuzul la locul de muncă sau atitudinea societății în general. Deseori lipsa de familiaritate cu limba și valorile sociale și culturale ale țării de destinație fac integrarea dificil și limitează oportunitățile profesionale și sociale ale tinerilor.

Migranții tineri trebuie să facă față dificultăților la sosirea pe teritoriul statului gazdă și în perioada de început, dificultăți care diferă de provocările pe termen lung cu care se confruntă migranții atunci când decid să se stabilească în țările de destinație.

Rețelele sociale, atât cele personale cât și cele instituționale, joacă un rol important în facilitarea integrării sociale și economice a migranților. Totodată, menținerea legăturilor cu țara de origine oferă continuitate emoțională. Aceste rețele de prieteni și cunoștințe, centre religioase sau alte organizații, sprijină tinerii să se adapteze la noua lor viață, oferindu-le informații cu privire la găsirea unui loc de muncă și stilul de viață în noua țară. Acest sprijin este de multe ori temporar, cu accent pe informații de bază și facilitarea integrării noului-venit.

Găsirea unei locuințe decente și la un cost accesibil necesită de regulă timp, iar această căutare poate să afecteze perspectivele de educație sau de angajare ale tinerilor migranți. Atunci când sosesc în țara gazdă, de regulă, tinerii migranți dispun de resurse financiare limitate și costul cazării reprezintă un obstacol major în asigurarea unei locuințe decente. Migranții nou-sosiți utilizează surse diferite pentru a căuta cazare adecvată. Unii se bazează pe rude, prieteni, cunoștințe, instituții religioase sau organizații ale diasporei pentru a obține ajutor, în timp ce alții obțin locuințe cu sprijinul angajatorilor, instituțiilor de educație sau autorităților locale, sau prin intermediul Internetului.

Găsirea unei locuințe decente și la un cost accesibil necesită de regulă timp, iar această căutare poate să afecteze perspectivele de educație sau de angajare a tinerilor migranți.

Mulți tineri emigrează în căutare de locuri de muncă și oportunități de dezvoltare. Deși migrația internațională poate crește accesul la un loc de muncă (inclusiv oportunități de antreprenoriat) și poate facilita procesul de integrare socială și de maturizare, migrația reprezintă în egală măsură anumite riscuri.

În ultimii ani, criza economică s-a tradus printr-o ocupare redusă, mai puține oportunități pentru migranți și, în anumite situații, chiar a condus la creșterea percepției negative a rezidenților față de străini. Experiențele perioadelor anterioare sugerează că, în perioadele de încetinire a creșterii economice, tinerii imigranți riscă într-o măsură mai mare să-și piardă locurile de muncă, atât datorită nivelului mai scăzut de competențe (educaționale, profesionale și lingvistice), cât și din cauza faptului că de multe ori sunt angajați în sectoare care de regulă sunt cele mai afectate de criză, cum ar sectorul construcțiilor și industria prelucrătoare. Pentru mulți imigranți tineri, asigurarea unui loc de muncă reprezintă o

prioritate. Așa cum menționam anterior competențele tinerilor afectează perspectivele de angajare în țările de destinație. Nivelul de înțelegere a limbii țării de destinație, calificările educaționale și experiența profesională dobândită înainte de imigrare sunt factori-cheie în facilitarea găsirii unui loc de muncă și a tipului de loc de muncă pe care îl pot găsi.

De multe ori migranții slab calificați sau care se angajează pentru prima dată își găsesc un loc de muncă în sectoarele "3 D"³³. Tinerii cu un nivel mediu sau ridicat de calificare, de educație și de cunoaștere a limbii țării de destinație au mai multe șanse de a găsi un loc de muncă decent. Totodată acești tineri vin de regulă cu dorința de a-și continua studiile înainte de a se integra pe piața forței de muncă, ceea ce le oferă un avantaj distinct asupra persoanelor mai puțin calificate. În funcție de condițiile specifice de pe piața forței de muncă, tineri migranți, chiar cei cu studii superioare și cei înalt calificați, pot fi obligați să accepte locuri de muncă care sunt sub nivelul lor de calificare. Această lipsă de corelare între nivelul de educație și competențe ale tinerilor migranți și oportunitățile de angajare pe care aceștia le pot avea, este cunoscută drept "irosirea creierelor".

4.1. INTEGRAREA ÎN ȚARA GAZDĂ

Mai multe studii și date statistice scot în evidență faptul că migranții români tind să se integreze destul de bine în țara gazdă. Unele cercetări arată că peste 90% din migranții reveniți în România susțin, la întoarcere, că s-au integrat "destul de bine" (36%) sau "foarte bine" în țara în care au muncit. Persoanele care afirmă că nu s-au integrat sunt, de regulă, cele care nu și-au făcut prieteni printre străini (adică cetățenii țării gazdă) și care și-au petrecut timpul doar în compania conaționalilor lor³⁴.

Mai multe studii și date statistice scot în evidență faptul că migranții români tind să se integreze destul de bine în țara gazdă.

Odată ajunși în țara de destinație, strategia pe care o adoptă migranții români este aceea a integrării, considerată în literatura de specialitate ca fiind strategia cea mai adecvată pentru adaptarea în țara gazdă³⁵. Una dintre explicațiile integrării reușite ține de motivația care a stat la baza deciziei de emigrare – migranții economici, care pleacă din țară în căutarea unei vieți mai bune, așa cum este cazul celor mai mulți tineri migranți români, aceștia tind, de regulă, să se integreze mult mai bine³⁶. Totuși, strategiile de integrare au tendința să fie puternic individualiste, migranții români fiind mai degrabă preocupați să se integreze ei ca indivizi și să fie oarecum indiferenți față de comunitatea din care fac parte – găsirea unui loc de muncă, învățarea unei limbi, respectarea regulilor țării gazdă fiind principalele instrumente de integrare³⁷. Migranții tineri (16-24 ani) sunt cei care raportează cele mai puține experiențe negative – peste 61% din migranții cuprinși între aceste vârste din Italia declară că nu au avut nici o experiență negativă legată de migrație. Experiențele negative ale migrației par a crește odată cu vârsta, accentuându-se în special după 45 de ani, deși datele ne arată că cele mai semnificative câștiguri financiare sunt realizate de către migranți exact după această vârstă, în timp ce pentru tineri (16-24 ani) experiența pozitivă a migrației este mai ales asociată cu găsirea unui loc de muncă mai bun și mai ales cu învățarea unei

³³ În engleză: dirty, dangerous, demeaning (murdar, periculos, înjositor)

³⁴ Manuela STANCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOȚOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012

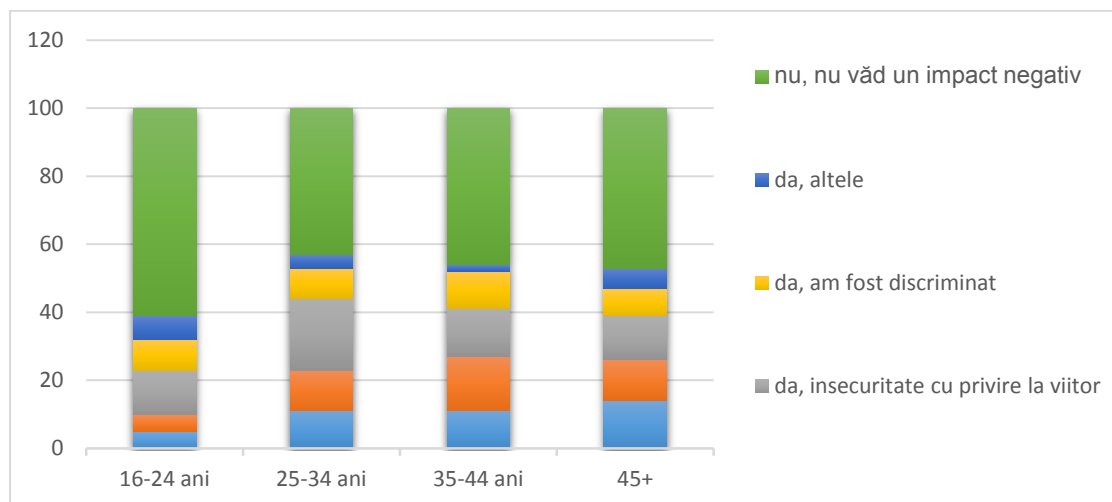
³⁵ PANTIRU, S.A., BARLEY, R (2014), Procesul de aculturalizare al imigranților români în Marea Britanie: Un studiu cu metode mixte, *Reinvention: an International Journal of Undergraduate Research, Volume 7, Issue 1*

³⁶ LYMPERPOULOU, K. (2011), Incidența lipsei de ocupare printre noii imigranți din Anglia, *Cathie Marsh Centre for Census and Survey Research*.

³⁷ Raport final: Imigranții români în Spania, CEPS Projects Social, Barcelona, decembrie 2011.

limbi străine, câștigul financiar având o pondere destul de mică în ansamblul experiențelor pozitive asociate migrației³⁸.

Figura 246 - Experiențe pozitive și negative ale migrației în Italia după criteriile de vârstă

Sursa: MARA, Isilda, Cercetare asupra migranților români în Italia înainte și după aderarea la UE: Planuri de migrație, particularități ale pieței muncii și incluziune socială, *WIIW Research Reports no 378*, iulie 2012

ROMÂNII REZIDENȚI ÎN SPANIA

La nivelul anului 2014, conform statisticilor Secretariatului de Stat pentru Imigrație și Emigrație al Ministerului Muncii și Securității Sociale, în Spania locuiesc 940.252 de români, cifră care a crescut în ultimul an cu aproximativ 18.000 de persoane, românii fiind cea mai numeroasă naționalitate. Cei mai mulți români locuiesc în comunitățile autonome Madrid, Valencia și Andalucia.

Tabel 11 – Numărul românilor din Spania, 2014

Total	940.252
Madrid (Comunitatea din)	196.917
Comunitatea Valenciana	143.874
Andalucía	140.514
Cataluña	122.115
Castilla-La Mancha	98.060
Aragón	71.440
Castilla y León	40.172
País Vasco	21.208
Extremadura	16.090
Insulele Baleare	15.678

³⁸ MARA, Isilda, Cercetare asupra migranților români în Italia înainte și după aderarea la UE: Planuri de migrație, particularități ale pieței muncii și incluziune socială, *WIIW Research Reports no 378*, iulie 2012

Murcia (Regiunea din)	14.796
Rioja (La)	14.261
Asturias (Principatul)	9.754
Galicia	9.307
Navarra (Comunitatea Foral din)	9.057
Canarias	8.952
Cantabria	7.954
Nu sunt date	51
Melilla (Orașul autonom)	26
Ceuta (Orașul autonom)	26

Sursa: Ministerul Muncii și Securității Sociale, Spania

Dintre aceștia 53% sunt bărbați și 47% femei. În ceea ce privește distribuția pe vârstă, cea mai mare parte a acestora (88%) se încadrează în vârsta populației active (16-64 de ani), iar 11% sunt copii cu vârsta până în 15 ani. Doar aproximativ 1% dintre românii rezidenți în Spania au vârsta peste 65 de ani. Aceste date arată că migrația românească în Spania este una axată pe activități economice, chiar dacă acest lucru nu rezultă din statisticile privind tipul de rezidență, 77% dintre românii din Spania sunt înregistrați ca având rezidență pentru motive nedeterminate, și numai 4% sunt înregistrați ca având rezidență în scop de muncă.

Tabel 12 – Numărul românilor din Spania pe grupe de vârstă

Total	0 - 15 ani	16 - 64 ani	65 ani și peste	Vârsta medie
940.252	102.054	829.303	8.895	34,1

Sursa: Ministerul Muncii și Securității Sociale, Spania

Tabel 13 – Numărul românilor din Spania după motivul rezidenței

Total	940.252
Angajat	34.748
Autonom	2.127
Rezidență fără scop de muncă	11.389
Student	2.268
Familie	15.763
Motiv de rezidență nedeterminat	725.141
Rezidență permanentă	148.816

Sursa: Ministerul Muncii și Securității Sociale, Spania

Migrația în Spania se bazează pe rețele personale și familiare. Astfel, este destul de obișnuit ca marea majoritate a rezidenților români dintr-o regiune spaniolă să provină din aceeași regiune din România. Pe de altă parte, migrația românească este o migrația de familie (Marcu, 2011), fie că vorbim despre cuplu, copiii sau alți membri ai familiei. Odată ajunși în Spania, mulți dintre aceștia așteaptă ca în primele trei luni de ședere (perioada în care își pot exercita dreptul la liberă circulație fără nicio limitare) să își găsească un loc de muncă pentru a-și reglementa situația. Din cei aproximativ 940.000 de români rezidenți în Spania, la 1 ianuarie 2014, doar 244.000 erau asigurați la sistemul spaniol de securitate socială.

Tabel 14 - Numărul românilor afiliați la sistemul spaniol de securitate socială la nivelul lunii ianuarie 2014

numărul romanilor afiliați la sistemul spaniol de securitate socială– ianuarie 2014	
sistemul general (1)	136.810
sistemul general- agricultori	49.438
sistemul general - lucrători domestici	33.002
sistemul special pentru lucrătorii independenți	24.651
sistemul special maritim	113
sistemul special minier	8
TOTAL	244.024

Sursa: Ministerul Muncii și Securității Sociale, Spania

Scăderea numărului de persoane asigurate s-a accentuat considerabil din anul 2007, când erau înregistrați aproximativ 430.000 de români. Scăderea numărului de asigurați la sistemul spaniol de securitate socială, în timpul unui flux de migrație relativ stabil, ridică mari semne de întrebare asupra numărului românilor care lucrează în economia informală, într-o situație de vulnerabilitate crescută, cu acces limitat la serviciile publice, cum ar fi îngrijire medicală, școlarizare, beneficii sociale, etc., deoarece aceste prestații pot fi acordate, în cele mai multe cazuri, doar persoanelor asigurate.

Cu toate acestea, mulți dintre români au intrat în șomaj, românii înregistrând primul loc în clasamentul străinilor beneficiari de prestații de șomaj în martie 2014.

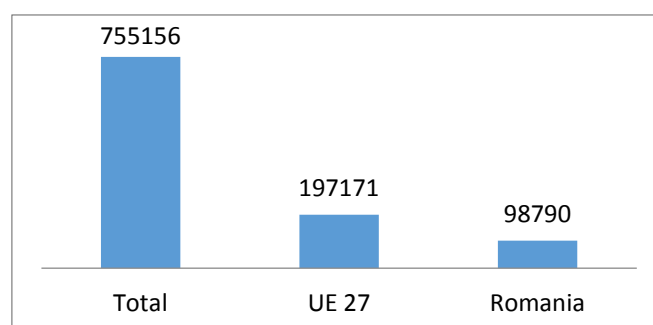
Tabel 15 – Numărul șomerilor din Spania, 2014

	Beneficiari	% din totalul de beneficiari străini
România	53,379	20.42
Maroc	47,897	18.33
Ecuador	17,464	6.68
Columbia	12,356	4.73
Bulgaria	12,113	4.63
Italia	9,154	3.50
Portugalia	6,967	2.67

Sursa: Ministerul Muncii și Securității Sociale, Spania

În anul școlar 2012-2013, erau înscriși în sistemul de educație pre-universitar spaniol un număr 197.171 cetățeni ai UE-27, dintre care 98790 erau români reprezentând 50% din total.

Figura 27 – Numărul românilor înregistrați în sistemul de educație pre-universitar din Spania în anul școlar 2012-2013

Sursa: Prelucrare proprie din date ale Ministerului Educației și Ministerului Muncii și Securității Sociale, Spania

Tot la nivelul anului școlar 2012-2013, aproximativ 2000 de cetățeni români au obținut drept de reședință în Spania ca studenți ai universităților spaniole, aproximativ 10% din cetățenii UE-27 rezidenți în Spania.

Tabel 16 – Numărul studenților români înscriși în Spania, 2012-2013

	Total		Străini		
			Total	UE-27	România
Total		1529862	63879	22379	2.268

Sursa: Prelucrare proprie din date ale Ministerului Educației și Ministerului Muncii și Securității Sociale, Spania

ROMÂNII REZIDENȚI ÎN ITALIA

Conform datelor existente, sunt aproximativ un milion de migranți români în Italia. În anul 2009, numărul românilor care au emigrat în Italia s-a redus, în special ca urmare a crizei economice globale care și-a făcut simțită prezența și în această țară, fapt care a redus perspectivele găsirii unui loc de muncă. Ponderea femeilor în totalul migranților este superioară bărbaților, diferența între sexe accentuându-se în timp.

Tabel 17 – Numărul românilor din Italia, 2014

Regiunea	Cetățeni români				% din total populație străină	Variație față de % anul precedent
	Bărbați	Femei	Total	%		
1.Lazio	74.388	89.775	164.163	17,6%	34,38%	+9,5%
2.Lombardia	63.031	73.202	136.233	14,6%	13,24%	+13,4%
3.Piemonte	58.497	73.503	132.000	14,1%	34,29%	+8,1%
4.Veneto	46.308	56.121	102.429	11,0%	21,03%	+11,6%
5.Toscana	27.626	43.405	71.031	7,6%	20,25%	+10,4%
6.Emilia-Romagna	28.416	39.540	67.956	7,3%	13,91%	+14,4%
7.Sicilia	16.383	24.624	41.007	4,4%	29,41%	+13,7%
8.Campania	12.727	17.682	30.409	3,3%	17,79%	+16,5%
9.Puglia	9.737	15.795	25.532	2,7%	26,56%	+20,4%
10.Calabria	11.017	14.276	25.293	2,7%	34,15%	+13,8%
11.Umbria	9.060	14.053	23.113	2,5%	24,91%	+9,8%
12.Marche	8.177	14.590	22.767	2,4%	16,29%	+10,4%
13.Abruzzo	9.543	13.036	22.579	2,4%	30,13%	+16,0%
14.Friuli-Venezia Giulia	8.922	11.509	20.431	2,2%	19,92%	+11,6%
15.Liguria	6.157	8.980	15.137	1,6%	12,62%	+14,0%
16.Trentino-Alto Adige	5.007	6.541	11.548	1,2%	12,68%	+14,5%
17.Sardegna	3.107	6.547	9.654	1,0%	27,11%	+19,8%
18.Basilicata	2.313	3.788	6.101	0,7%	41,42%	+13,1%
19.Molise	1.354	2.156	3.510	0,4%	38,53%	+18,0%
20.Valle d'Aosta	996	1.465	2.461	0,3%	26,90%	+16,5%
Total ITALIA	402.766	530.588	933.354		21,3%	+11,9%

Sursa: Institutul National de Statistică al Italiei, 2014

În ceea ce privește structura pe grupe de vârstă a celor care au migrat în Italia în anii anteriori (2009-2010), se constată o preponderență a populației tinere, apte de muncă: **11.2% aveau sub 15 ani, 26.2% între 15 și 24 ani, 59.1% între 25 și 54 ani, 2.9% între 55 și 64 de ani și numai 0.6% aveau 65 ani și peste.**

Cele mai mari comunități de români din Italia sunt prezente în regiunile Lazio (Roma), cu peste 164.000 de persoane prezente, regiunea Lombardia (Milano), unde conform statisticilor oficiale trăiau peste 136.000 de români și regiunea Piemonte (Torino) unde trăiau 132.000 români.

Tabel 18 – Evoluția numărului românilor în Italia, la data de 1 ianuarie a fiecărui an

Regiune	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Abruzzo	22.579	19.465	22.385	20.114	17.973	13.501	5.919
Basilicata	6.101	5.394	6.098	5.038	4.149	2.768	702
Calabria	25.293	22.217	23.999	20.556	17.789	13.306	1.973
Campania	30.409	26.096	29.265	24.163	19.729	12.565	3.029
Emilia-Romagna	67.956	59.426	66.062	60.681	54.454	41.880	21.942
Friuli-Venezia Giulia	20.431	18.302	19.664	18.156	16.919	13.593	8.661
Lazio	164.163	149.877	196.410	179.469	158.509	120.030	76.055
Liguria	15.137	13.279	15.037	13.207	11.283	7.879	3.753
Lombardia	136.233	120.114	137.718	128.781	118.005	95.698	56.295
Marche	22.767	20.615	22.959	21.394	19.331	15.157	8.348
Molise	3.510	2.974	3.112	2.862	2.455	1.720	701
Piemonte	132.000	122.061	137.077	130.272	121.150	102.569	59.440
Puglia	25.532	21.212	22.633	19.061	14.978	10.013	1.949
Sardegna	9.654	8.059	9.899	8.259	6.658	4.496	885
Sicilia	41.007	36.061	40.301	34.233	27.607	17.470	3.333
Toscana	71.031	64.311	77.138	71.255	64.280	51.763	27.604
Trentino-Alto Adige	11.548	10.089	10.492	9.419	8.552	7.197	4.721
Umbria	23.113	21.051	24.321	22.132	19.715	15.580	8.035
Valle d'Aosta	2.461	2.112	2.034	1.781	1.586	1.232	648
Veneto	102.429	91.750	101.972	96.930	91.355	76.861	48.207
Total ITALIA	933.354	834.465	968.576	887.763	796.477	625.278	342.200

Sursa: Institutul National de Statistică al Italiei, 2014

Potrivit datelor furnizate de INAIL (Institutul de Asigurări împotriva Accidentelor de Muncă), din cei aproape un milion de români care trăiesc în Italia, 819.442 au un loc de muncă. De asemenea, românii sunt pe primul loc între străini și în ceea ce privește contribuțiile plătite către statul italian. Venitul mediu declarat de români a fost de 9.100 euro pe an.

Potrivit datelor furnizate de INAIL (Institutul de Asigurări împotriva Accidentelor de Muncă), din cei aproape un milion de români care trăiesc în Italia, 819.442 au un loc de muncă.

4.2 REMITENŢELE

Remitenţele reprezintă în principal sumele de bani dar și bunurile trimise de către migranți către țările lor de origine. Remitenţele financiare asociate forței de muncă migrante reprezintă o parte semnificativă din totalul fluxurilor de remitențe care sunt transmise de muncitorii migranți, de regulă spre familiile lor sau spre prieteni. Volumul și frecvența fluxurilor de remitențe este determinată de mai mulți factori, cum ar fi: numărul lucrătorilor migranți; salariile; activitatea economică din țara de origine/receptoare; cursul de schimb; riscul politic; facilități pentru transmiterea fondurilor; starea civilă; nivelul de educație a migranților; dacă migrantul este însoțit de soție/copii; durata de când a migrat; nivelul veniturilor familiei.

Cercetările în privința modului de utilizare a remitențelor arată că cea mai mare parte este utilizată pentru mâncare, haine și servicii de sănătate, construirea sau reabilitarea locuințelor, achiziții de terenuri ori alte bunuri de folosință îndelungată și doar în mică măsură „investiții productive” (cu efect multiplicator de creare de noi locuri de muncă). Utilizarea productivă a remitențelor reprezintă „orice activitate care are un potențial pentru a genera venituri adiționale, ori pentru a garanta viitoare cheltuieli”. Multe dintre analizele realizate la nivel național și european confirmă efectele pozitive ale remitențelor asupra investițiilor și consumului privat. Totodată, studii arată că până la 80% din volumul remitențelor sunt utilizate pentru consumul de bază al familiilor, iar între 5-10% sunt utilizate pentru investiții în capitalul uman, cum ar fi educație, sănătate și o nutriție mai bună.

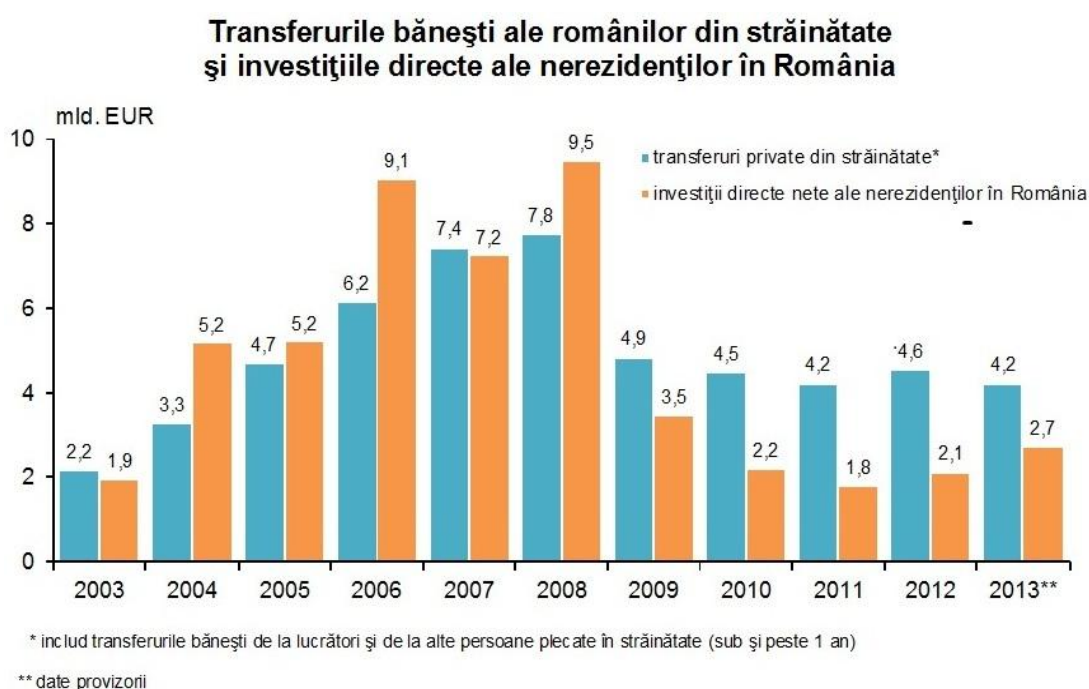
Cercetările în privința modului de utilizare a remitențelor arată că cea mai mare parte este utilizată pentru mâncare, haine și servicii de sănătate, construirea sau reabilitarea locuințelor, achiziții de terenuri ori alte bunuri de folosință îndelungată și doar în mică măsură „investiții productive” (cu efect multiplicator de creare de noi locuri de muncă).

Posibilele efecte negative ale remitențelor se referă la: existența unei presiuni reduse pe guvern în sensul implementării reformelor economice și sociale; creștere inechitabilă la nivelul comunității (de regulă, familiile foarte sărace nu migrează, așa cum aparată rapoartele Băncii Mondiale, 2003); presiunea inflaționistă (cererea excesivă pentru terenuri conduce la creșterea artificială a prețurilor acestora și creează un balon speculativ); riscul dezvoltării unei culturi a dependenței de remitențe care nu încurajează inițiativa individuală; migrația lucrătorilor calificați, deci și a plătitorilor de taxe, are un efect negativ asupra dezvoltării țării de origine a migranților. Un alt factor important care influențează volumul remitențelor este intenția de reîntoarcere în țară a migrantului – migranții care intenționează să revină la un moment dat în țara de origine tind să trimită semnificativ mai mulți bani acasă decât cei care nu au nici o intenție de revenire. Totodată, migranții cu intenții de ședere în țara gazdă pe termen scurt și mediu trimit mult mai mulți bani acasă decât cei care migrează permanent – datele arată că migranții care intenționează să stea între 1-3 ani în țara de destinație trimit cei mai mulți bani³⁹. Cu alte cuvinte, volumul remitențelor este puternic influențat de planurile de migrație și de durata șederii în țara gazdă.

³⁹ MARA, Isilda, Cercetare asupra migranților români în Italia înainte și după aderarea la UE: Planuri de migrație, particularități ale pieței muncii și incluziune socială, *WIIW Research Reports no 378*, iulie 2012

În perioada 1998-2011, remitențele trimise de lucrătorii români din străinătate (aproximativ 2 milioane persoane) au fost de peste 50 de miliarde de euro. După anul 2008, când s-a înregistrat cel mai mare volum al remitențelor (8.64 miliarde de euro), sumele trimise s-au redus, până la nivelul de 6 miliarde de euro în anul 2011. De asemenea, până în 2008, volumul transferurilor bănești din străinătate era în strânsă concurență cu volumul investițiilor străine directe, ambele constituind principalele surse de influx de capital pentru România. După 2008, când recesiunea economică globală a început să își producă efectele, volumul investițiilor străine directe în România s-a diminuat dramatic, scăzând de la 9.5 la 3.5 miliarde euro într-un singur an (din 2008 în 2009). În același timp, s-a redus drastic și volumul remitențelor, care au scăzut și ele cu 4 miliarde euro din 2008 până în 2009. În pofida aceste scăderi, din 2009 și până în prezent, volumul remitențelor l-a depășit în mod constant pe cel al investițiilor străine directe, transferurile bănești din străinătate rămânând principala sursă de influxuri de capital pentru România (BNR, 2014).

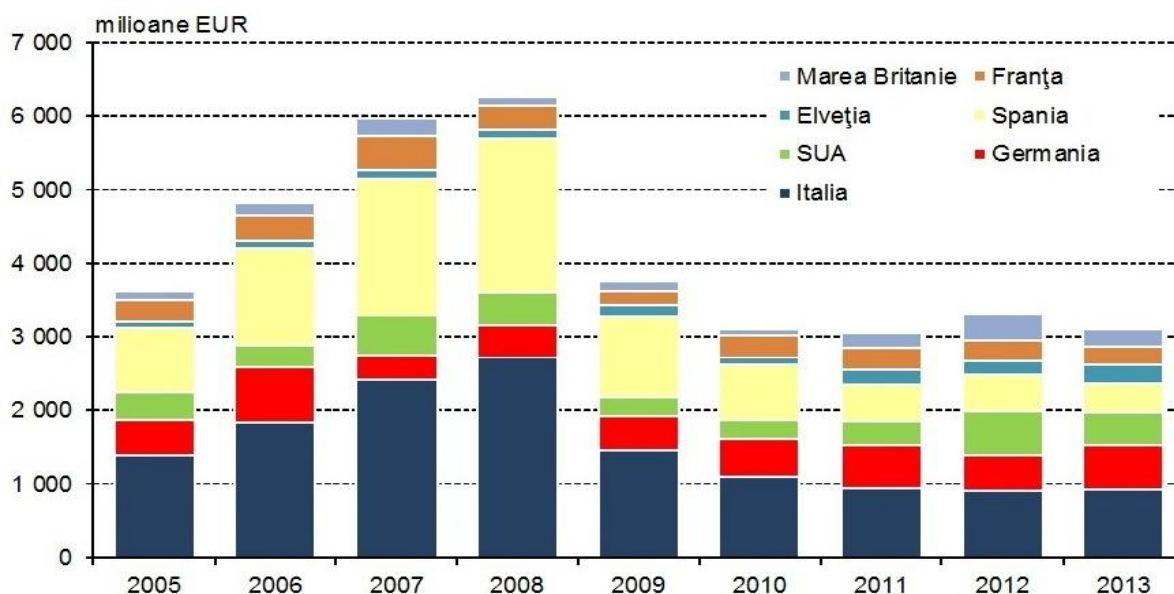
Figura 28 - Evoluția investițiilor străine directe și a remitențelor

Sursa : Banca Națională a României, 2014

În afară de diminuarea volumului remitențelor, după 2008 s-a produs și o schimbare a structurii acestora, modificare care ne vorbește despre migrația românească și caracteristicile ei din ultimii ani. Astfel, volumul transferurilor bănești dinspre Spania și Italia s-a contractat puternic față de perioada anterioară anului 2009, iar tendința este în continuare de scădere a volumului remitențelor migranților din aceste țări. În schimb, se poate observa o creștere a volumului transferurilor bănești – atât ca volum absolut, cât ca și pondere în totalul remitențelor – dinspre state precum Germania, Marea Britanie sau Elveția. Aceste evoluții corespund, așa cum am văzut din datele de mai sus, cu o creștere a numărului de migranți români din Marea Britanie și Germania. Pe de altă parte, scăderea volumului remitențelor dinspre Spania și Italia nu coincide cu o contracție a numărului românilor din aceste două țări – din contra, numărul românilor a crescut ușor în ultimii ani, însă, cel mai probabil, câștigurile bănești pe care aceștia le realizează au fost puternic afectate negativ de către criza economică.

Figura 29 - Evoluția transferurilor bănești ale românilor din străinătate

Sursa: Banca Națională a României, 2014

Trebuie subliniat faptul că, în pofida volumului mare al remitențelor și a influxurilor majore de capital datorate migrației, literatura de specialitate apreciază efectul migrației forței de muncă asupra dezvoltării țărilor de origine ca fiind, în general, negativ. Remitențele pot compensa doar parțial efectele negative ale mobilității asupra creșterii (Comisia Europeană, 2011). Se estimează că, în România, pe termen lung, impactul migrației este de -8.52% din PIB. Cu toate acestea, impactul pe termen lung asupra PIB/per capita este mult mai mic, de doar -0.89% (Holland, D., et al., 2011). Majoritatea sumelor provenind din remitențe se îndreaptă în special către consum. Acest lucru stimulează cererea agregată; cu toate acestea, doar stimularea consumului nu reprezintă o strategie de dezvoltare economică sustenabilă. E nevoie de politici care să maximizeze potențialul de dezvoltare al remitențelor, stimulând investirea banilor trimiși din străinătate în educația copiilor migranților (formarea de capital uman) sau în investiții private și dezvoltarea de afaceri.

E nevoie de politici care să maximizeze potențialul de dezvoltare al remitențelor, stimulând investirea banilor trimiși din străinătate în educația copiilor migranților (formarea de capital uman) sau în investiții private și dezvoltarea de afaceri.

Literatura despre revenirea emigranților în țară constată aproape unanim o intenție de revenire cu mult superioară revenirii efective. Această literatură ne arată că decizia de revenire a migranților este determinată pe de o parte de evaluarea situației economice din țara de destinație și, pe de altă parte, de așteptările și șansele oferite în țara de origine⁴⁰.

Tinerii sunt cel mai puțin dispuși să se întoarcă în țară, intenția de migrare permanentă fiind cea mai crescută.

Din această perspectivă, evidențiem între două abordări teoretice asupra migrației de revenire. **Prima perspectivă prezintă revenirea ca rezultat al unui eșec în țara de destinație.** Modelul neoclasic al migrației ne prezintă revenirea ca o decizie mai degrabă determinată de eșuarea proiectului de migrație și lipsa obținerii beneficiilor anticipate de către migrant. Modelul este cel al migrantului care își calculează greșit costurile asociate plecării datorită imperfecțiunii informației și care, datorită acestui calcul greșit, nu obține beneficiile și câștigurile așteptate⁴¹.

Decizia de revenire a migranților este determinată pe de o parte de evaluarea situației economice din țara de destinație și pe de altă parte de așteptările și șansele oferite în țara de origine.

Cealaltă perspectivă înțelege revenirea ca pe efectul unei experiențe de succes în străinătate, prin care migrantul își atinge obiectivele dorite, are suficiente economii sau surse de venit și prin urmare decide să revină în țară. **Revenirea reprezintă o strategie calculată, pusă în aplicare în momentul în care migrantul atinge un nivel de economii suficient**⁴².

Unele studii demonstrează și aduc argumente empirice că există o selecție negativă a celor reveniți, care tind să fie mai puțin productivi decât cei care rămân în străinătate⁴³. Alții demonstrează că, din contră, selecția e pozitivă și migranții cei mai bine pregătiți și cei mai calificați sunt cei mai dispuși să revină în țara de origine⁴⁴.

Unele studii demonstrează și aduc argumente empirice că există o selecție negativă a celor reveniți, care tind să fie mai puțin productivi decât

O serie de factori influențează decizia de revenire – începând cu integrarea pe piața muncii și veniturile realizate, vârsta, cunoașterea limbii din țara de destinație, situația familială și existența copiilor minori în țara de origine sau rețelele de sprijin din țara de destinație. Unii autori au demonstrat că diferența de venit explică doar parțial dinamica deciziilor de revenire⁴⁵.

În ceea ce privește România, migrația de revenire nu e suficient cercetată. Puținele studii ne arată că, cu cât diferența de venit din țara de destinație și România e mai mare, cu atât

⁴⁰ Christian DUSTMANN și Yoram WEISS, Migrația de revenire: teorii și dovezi empirice din Marea Britanie, *British Journal of Industrial Relations* 45:2 June 2007 0007–1080 pp. 236–256

⁴¹ CASSARINO JP (2004). Teoretizarea migrației de revenire: revizitarea abordării conceptuale în ceea ce privește migranții reveniți, *Int. J. Multicult. Soc.* 6: 253-279

⁴² MESNARD A (2004). Migrația temporară și imperfecțiunile pieței capitaliste. *Oxford Econ. Papers*

⁴³ BORJAS, G., B. BRATSBER (1996): Cine pleacă? Emigrația străinilor, *Review of Economics and Statistics*, 78 (1): 165-176

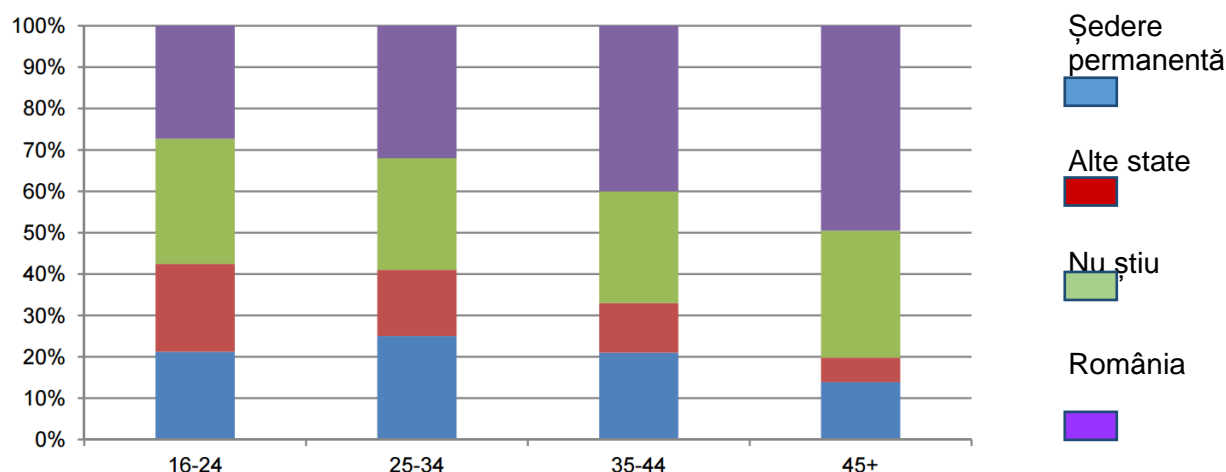
⁴⁴ VENTURINI, A. and VILLOSIO, C. 2008. Asimilarea lucrătorilor străini pe piața muncii din Italia, *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 24, No. 3, pp.517–541

⁴⁵ BORJAS, G., B. BRATSBER (1996): Cine pleacă? Emigrația străinilor, *Review of Economics and Statistics*, 78 (1): 165-176

probabilitatea revenirii e afectată – de exemplu, o creștere de 1% (diferența dintre actualele venituri în țara de destinație și veniturile estimate în România) reduce probabilitatea revenirii cu 10%⁴⁶.

Mai multe date indică procente ridicate, de aproximativ 50%, ale emigranților care intenționează să revină în țară⁴⁷, dar ratele efective de revenire sunt sub 5%⁴⁸. Dintre toate categoriile de vârstă, tinerii sunt însă cel mai puțin dispuși să se întoarcă în țară, intenția de migrare permanentă fiind cea mai crescută. Aceste rezultate sunt consistente cu cele ale altor cercetări pe același subiect, care arată că un plus de 10 ani petrecuți ca migrant reduce cu 3% până la 7% probabilitatea de revenire a migrantului⁴⁹.

Figura 0- Intenția de revenire în țară a migranților din Italia după grupe de vârstă

Sursa: Isilda Mara, Cercetare asupra migranților români în Italia înainte și după aderarea la UE: Planuri de migrație, particularități ale pieței muncii și incluziune socială, *WIIW Research Reports no 378*, iulie 2012

Indiferent de țara de destinație, majoritatea migranților declară că principalul motiv de revenire în țară este "dorul de familie"/ "dorul de acasă", dar aici nu trebuie să subestimăm efectul distorsionant al dorințelor sociale în răspunsurile oferite de migranți în anchetele sociologice. Alt motiv este realizarea planurilor de migrație, în timp ce pierderea locului de muncă ca motiv al revenirii e cel mai puțin invocat motiv⁵⁰.

Pe fond, aceste motivații ne conduc către concluzia că migranții din România pleacă din țară pentru bani și câștiguri financiare mai mari, dar se întorc fie pentru că și-au realizat planurile de migrație, fie pentru a fi alături de familie. În ceea ce privește revenirea tinerilor, datele ne

⁴⁶ Tim HINKS, Simon DAVIES, Intenții de întoarcere: mărturii ale migranților români, Policy Research Working Paper 7166, Banca Mondială

⁴⁷ MARA, Isilda, Cercetare asupra migranților români în Italia înainte și după aderarea la UE: Planuri de migrație, particularități ale pieței muncii și incluziune socială, *WIIW Research Reports no 378*, iulie 2012

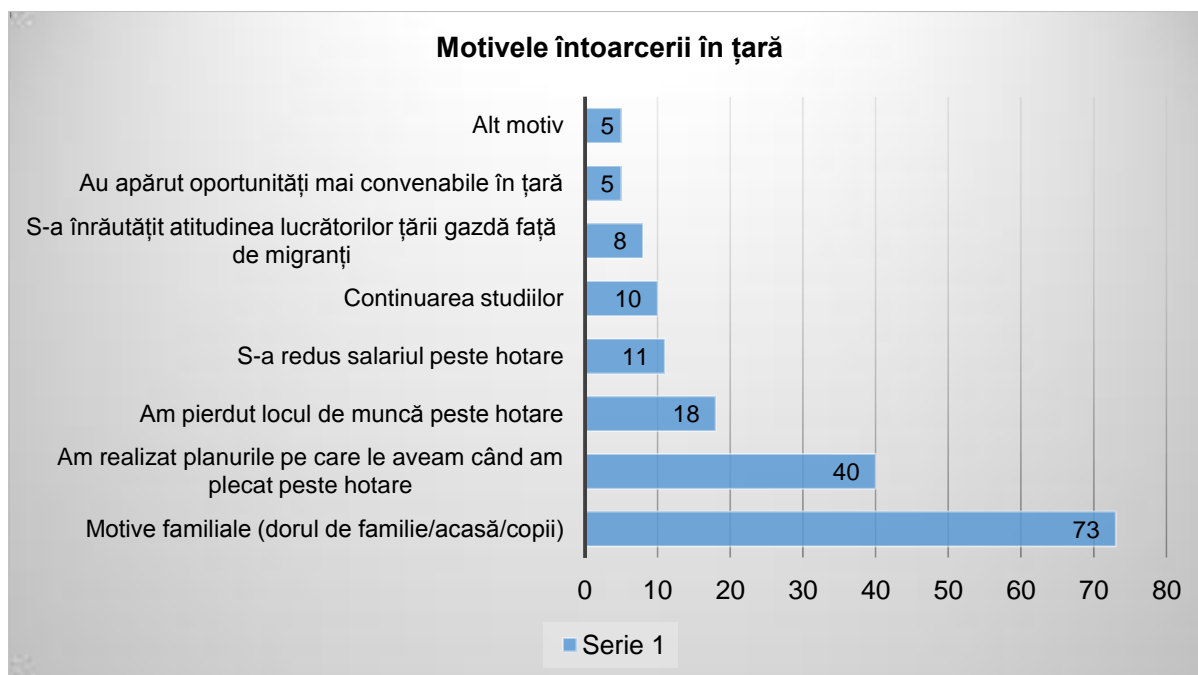
⁴⁸ Manuela STANCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012

⁴⁹ Tim HINKS, Simon DAVIES, Intenții de întoarcere: mărturii ale migranților români, Policy Research Working Paper 7166, Banca Mondială

⁵⁰ Manuela STANCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012

arată că motivul cel mai frecvent al revenirii în țară este dorința de a-și continua studiile : 1 din 5 tineri se întorc, fie și temporar, în acest scop⁵¹.

Figura 251 - Motivele întoarcerii în țară ale emigranților români

Sursa: Manuela STĂNCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012

Profilul celor reveniți în țară diferă față de profilul migranților care au rămas în țara de destinație. Nivelul de calificare și pregătire al migranților rămași e mai înalt decât al celor care s-au întors în țară în perioada - de exemplu, 40% dintre migranții care nu au revenit în România erau, la momentul plecării, muncitori calificați, față de doar 25% dintre migranții întorși în țară în perioada 2010-2011.

De asemenea, migranții rămași în străinătate au reușit într-o proporție mai mare decât cei reveniți în țară să se integreze pe piața muncii din România înainte de plecare – jumătate din migranții reveniți în țară (48%) au plecat din România fără să reușească sau fără să încerce să între pe piața muncii din țară. Lipsa de experiență de muncă anterioară le-a afectat negativ șansele de integrare pe piața muncii din țara de destinație⁵².

Profilul migranților reveniți în țară diferă față de profilul migranților care au rămas în țara de destinație.

Aceste rezultate contrazic concluziile unor cercetări⁵³ care susțin că migranții reveniți sunt cei care au legături slabe cu piața muncii din țara de destinație și legături mai puternice cu piața muncii din țara de origine. De asemenea, ele pun sub semnul întrebării datele referitoare la motivele revenirii în țară prezentate anterior, care ne indică mai

⁵¹ Manuela STĂNCULESCU, Victoria STOICIU, col. Iris ALEXE, Luminița MOTOC, Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă, Ed. Paideea, 2012

⁵² Tim HINKS, Simon DAVIES, Intenții de întoarcere: mărturii ale migranților români, Policy Research Working Paper 7166, Banca Mondială

⁵³ CONSTANT, A., D. S. MASSEY (2003): Auto-selecție, câștiguri și emigrație: un studiu longitudinal al imigranților din Germania, *Journal of Population Economics*, 16 (4):631-53

curând un tip de migrație de revenire necondiționată de factori socio-economici externi, ci de factori personali, subiectivi – dorul de familie, îndeplinirea planului de migrație.

Apare întrebarea dacă nu cumva, dincolo de propriile declarații ale respondenților, decizia de revenire este de fapt determinată mult mai mult de contextul economic și de reușita integrării pe piața muncii în țara de origine decât de factori personali. În sprijinul acestei ultime posibilități, puținele cercetări pe migrația românească de revenire conchid că în cazul României avem de-a face cu o selecție negativă a celor reveniți, aceștia reprezentând migranți a căror situație nefavorabilă pe piața muncii din țara de destinație nu le-a oferit nici o altă opțiune în afară de revenirea în țara de origine. Revenirea permanentă nu este determinată de așteptările pozitive legate de țara de origine, ci mai degrabă de experiența negativă din străinătate, iar revenirea așa zis involuntară nu rezultă într-o situație mai bună pe piața muncii din România⁵⁴.

5.1. INTENȚIA DE REVENIRE ÎN ȚARĂ A TINERILOR EMIGRANȚI ROMÂNI

Migrația de revenire este considerată ca având efecte pozitive asupra economiei țării de origine, deoarece o parte dintre emigranții care revin devin investitori sau manageri de prestigiu. Confruntându-se cu lipsa forței de muncă în anumite sectoare economice, încă înainte de criza economică globală, dar și după aceasta, România a început să acorde o atenție mai mare migrației de revenire, ca o alternativă la deschiderea frontierelor pentru muncitorii străini. Migrația de revenire aduce beneficii suplimentare pentru economia românească, cum sunt abilitățile îmbunătățite ale celor care au lucrat în străinătate și noi cunoștințe și competențe ale acestora.

Migrația de revenire aduce beneficii suplimentare pentru economia românească, cum sunt abilitățile îmbunătățite ale celor care au lucrat în străinătate și noi cunoștințe și competențe ale acestora.

Deși recenta criză economică a diminuat temporar interesul pentru revenirea în țară, este foarte probabil ca acesta să reapară ca o chestiune de interes în mediul post-criză.

În acest context, procesul de luare a deciziilor de revenire, precum și factorii care influențează durata de migrație temporară a imigranților români sunt teme care suscită interesul cercetătorilor. Tinerii prezintă un interes aparte, fiind deținătorii unui potențial de capital uman mai ridicat. În timp ce emigrarea este în general recunoscută ca fiind generată de condiții economice mai bune în țara de destinație (cu diferențele de salarii ca un factor principal de atracție), explicarea factorilor care generează migrația de revenire necesită studii cantitative și calitative suplimentare cu privire la migranți și la familiile acestora. Înțelegerea deciziilor de revenire în țara de origine a emigranților este importantă pentru conturarea politicilor de migrație adecvate, dar cercetările pe această temă sunt puține și neconcludente în România; unul dintre motivele principale ar putea fi lipsa de date corespunzătoare. Acest capitol din prezentul studiu contribuie la completarea acestei lacune prin aducerea de informații recente privind emigranții români tineri din Europa. Mai exact, scopul nostru este de a identifica principalele motive ale migrației de întoarcere într-un mediu de criză economică și în acest scop trebuie să modelăm deciziile de revenire a emigranților tineri, prin metodele econometrice cele mai adecvate, recomandate în literatura de specialitate. Studiul de față prezintă originalitate și prin datele noi utilizate, precum și prin metodele econometrice aplicate, respectiv modelul de regresie logistică binară și multinomială.

⁵⁴ Isilda SHIMA, Migrația de revenire și rezultatele pe piața muncii ale celor reveniți. Revenirea este avantajoasă? Studiu de caz: România și Bulgaria, *FIW Research Reports 2009/10 N° 07*, februarie 2010

5.2. EVIDENȚE ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE

Fluxurile migrației internaționale nu sunt nici unilaterale, nici ireversibile. Chiar și în cazul migrației permanente, o mare parte a migranților poate decide ulterior să se întoarcă în țara de origine și, în cazul în care o perioadă mai lungă de timp este considerată, migrația de întoarcere poate ajunge până la 67% din lucrătorii imigranți din Germania și de peste 80% în Elveția (Bohning, 1984, Glytsos, 1988).

Pentru Statele Unite ale Americii, Borjas și Bratsberg (1996) au măsurat ratele de revenire pentru imigranți provenind din 70 de țări, pe o perioadă de cinci ani, găsind cele mai mari valori pentru imigranți din Europa și America de Nord (peste 30%). De asemenea, ei au constatat că cea mai mare parte a imigranților care au decis să se întoarcă acasă a făcut acest lucru în primii cinci ani de ședere dar, în schimb, imigranții provenind din țările sărace și îndepărtate geografic au fost mai puțin înclinați să plece.

Fluxurile migrației internaționale nu sunt nici unilaterale, nici ireversibile. Chiar și în cazul migrației permanente o mare parte a migranților poate decide ulterior să se întoarcă în țara de origine.

O serie de studii au explorat rolul familiei în procesul de luare a deciziilor privind migrația de revenire. Callea (1986) a sugerat faptul că deciziile de revenire ale emigranților care provin din țări sud-europene se bazează în mare măsură pe grija pentru educația copiilor. Djajic (2008) a analizat conflictul dintre părinți și copii în decizia familiei de revenire în țara natală: părinții încearcă să mențină familia unită, în timp ce copiii preferă să rămână în țara gazdă, în care aceștia sunt mai bine integrați. Huber și Nowotny (2009) au afirmat că educația și distanța sunt cei mai importanți determinanți pentru durata șederii migranților în străinătate.

În explorarea factorilor determinanți ai intenției de revenire a lucrătorilor temporari din Germania, pe baza datelor de sondaj, Waldorf (1995) a raportat o puternică influență a variabilelor privind satisfacția și a variabilelor dependente de timp, precum și un impact mai mic al atributelor personale ale imigranților. În același registru, Dustmann a cercetat intențiile de revenire a lucrătorilor migranți în Germania și a găsit trei motive principale care favorizează migrația temporară față de cea permanentă:

- diferențele relative de prețuri între țara de origine și țara de destinație,
- câștigurile sporite în țara de origine, pe baza valorificării capitalului uman acumulat în străinătate,
- și complementarități între consum și a mediului în care are loc consumul.

Van Baalen și Muller (2008), analizând migrația temporară din Germania, au constatat că imigranții au tendința de a extinde șederea lor în țara de destinație mult mai mult decât au intenționat inițial, motivul fiind întârzierile în atingerea planul lor de economii.

Migrația de revenire a emigranților români a fost, de asemenea, abordată într-o serie de studii. Deși în ușoară creștere în contextul crizei economice din principalele țări de destinație pentru emigranții români, migrația de întoarcere nu a confirmat cifrele mari care au fost așteptate (Șerban, 2009). Sondajele efectuate în țările cu comunități românești mari, cum ar fi Italia și Spania, au relevat preponderent percepțiile negative ale imigranților români (de exemplu McMahon, 2011), aparent, cu puțină sau nici un impact asupra fluxurilor de revenire.

Ghita et al. (2007) au descoperit o corelație negativă și relativ puternică între nivelul migrației de întoarcere și cel al educației. Ei au subliniat că persoanele repatriate ar putea aduce beneficii potențiale pentru România în ceea ce privește experiența de muncă, creșterea productivității, capitalul financiar și chiar idei noi tehnologice din țările dezvoltate. Sandu (2005) relevă existența unui tip grupare teritorială a migrației de întoarcere în România, cu 4% din sate reprezentând peste 60% din totalul persoanelor repatriate.

Roman și Goschin (2014) analizează intențiile de revenire ale personalului medical românesc din străinătate și identifică diferențe semnificative între medici și asistente în ceea ce privește factorii care explică aceste intenții.

5.3. DATELE ȘI VARIABILELE UTILIZATE PENTRU ANALIZA MIGRAȚIEI DE REVENIRE A TINERILOR ROMÂNI

În acest moment, nu există date oficiale la nivel național privind migrația de revenire. Se fac unele estimări ale numărului persoanelor întoarse în țară din surse ale țărilor gazdă. Trebuie însă reținut că migrația de întoarcere, în cazul acestor surse, nu precizează dacă românul care părăsește Italia sau Spania, de exemplu, revine în România sau alege altă țară gazdă. În plus, nu toți cei care părăsesc țara gazdă anunță acest lucru, fie pentru a nu renunța la anumite drepturi sociale dobândite în țara respectivă, fie pentru că nu sunt siguri asupra deciziei de a se restabili definitiv în țara de origine. Nu avem astfel certitudinea că cel revenit în urmă cu ceva vreme, cu intenția de a se restabili în România, mai este astăzi în țară sau a re-migrat în fosta țară gazdă sau în altă țară.

Prezentul capitol aduce valoare adăugată prin faptul că folosește date recente referitoare la emigranții români în Europa. Baza de date utilizată a rezultat din cadrul proiectului “Dezvoltarea capacității instituționale de furnizare a serviciilor publice de informare a cetățenilor români imigranți”, cod SMIS 38496, beneficiar fiind Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice- Departamentul pentru Dialog Social. Setul de date cantitative a rezultat în urma unei anchete prin chestionar în 22 de regiuni europene din 8 țări care atrag un număr important de români. Aceste țări sunt Cipru, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Spania, Marea Britanie.

Selecția respondenților a fost făcută prin tehnica bulgărelui de zăpadă, o tehnică larg aplicată pentru analiza populațiilor ascunse precum cea a emigranților. Principalul motiv al adoptării acestei tehnici a fost lipsa bazei de sondaj, respectiv a listei cu persoanele din populația totală studiată. Tehnica bulgărelui de zăpadă presupune ca fiecare respondent să recomande alți participanți la anchetă, dintre persoanele cunoscute. Desigur, această tehnică este una non-probabilistă și nu generează un eșantion reprezentativ din punct de vedere statistic. A rezultat un eșantion de 538 de persoane, care a fost ponderat, astfel încât fiecare regiune să aibă o pondere egală.

Dimensiunea relativ ridicată a eșantionului de 538 de emigranți permite formularea unor concluzii deosebit de utile pentru studiul tinerilor migranți. Baza de date a fost utilizată în “Studiul privind nevoia de informare a cetățenilor români migranți” pentru a analiza nevoile și canalele de informare pe care le folosesc emigranții români în general, fără un focus special asupra tinerilor emigranți. Prezentul raport de cercetare își propune deci să dea o nouă valorificare datelor disponibile, prin analiza unor aspect specifice legate de tinerii emigranți români în Europa, respectiv analiza intenției de revenire a acestora în țară.

5.4. REZULTATE OBȚINUTE

În prima parte a acestei secțiuni este descris eșantionul de respondenți analizat, prin prisma variabilelor de interes. Acest demers ajută la explicarea rezultatelor obținute în urma modelării econometrice a intenției de revenire a tinerilor români.

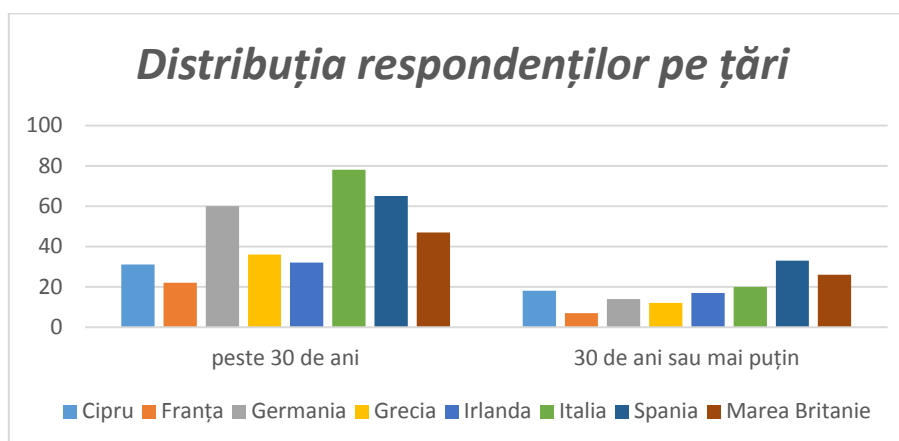
Interesul analizei fiind focalizat asupra tinerilor, populația de emigranți a fost împărțită în funcție de vârstă în două mari categorii: persoane tinere, cu vârsta sub 30 de ani, și persoane cu vârsta de peste 30 de ani. Din prima categorie fac parte 31% dintre respondenți, respectiv 167 de persoane, iar din a doua categorie fac parte 371 de persoane. Distribuția emigranților pe țări, așa cum arată tabelul 19, reflectă diferențe între cele două categorii de vârstă: dacă tinerii se găsesc într-o proporție mai mare în Spania, urmați de cei din Marea Britanie și Franța, maturii dețin proporții mai mari în Italia, urmați de cei din Spania și Germania. Aceasta distribuție sugerează o tipologie diferită a migranților tineri, de o calificare mai ridicată sau care studiază, față de migranții mai în vârstă, mediu calificați din Italia.

Tabel 19 - Distribuția tinerilor emigranți români pe țări de destinație

		ȚARA								
		Cipru	Franța	Germania	Grecia	Irlanda	Italia	Spania	Marea Britanie	Total
peste 30 de ani	Pers.	31	22	60	36	32	78	65	47	371
	%	63,3%	44,9%	81,1%	75,0%	65,3%	79,6%	66,3%	64,4%	69,0%
30 de ani sau mai puțin	Pers.	18	7	14	12	17	20	33	26	167
	%	36,7%	55,1%	18,9%	25,0%	34,7%	20,4%	33,7%	35,6%	31,0%
Total	Pers.	49	49	74	48	49	98	98	73	538
	%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Figura următoare descrie într-o manieră mai clară distribuția respondenților pe țări, pe cele două categorii mari de vârstă.

Figura 263 - Distribuția respondenților pe țări, pe categorii de vârstă

Statutul marital predominant al tinerilor este „necăsătorit”, în timp ce emigranții maturi sunt într-o măsură mai mare căsătoriți.

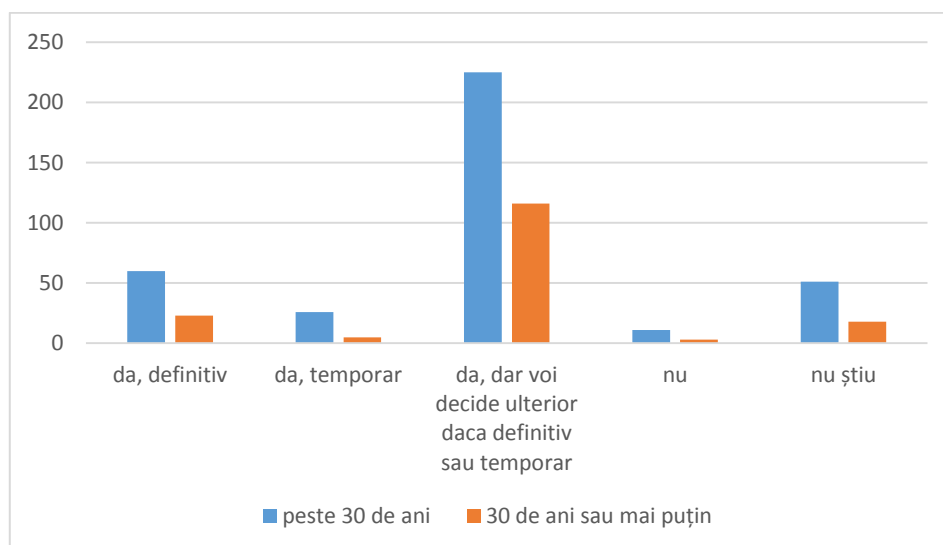
Tabel 20 - Statut marital al emigranților români, pe categorii de vârstă

	STATUT MARITAL							TOTAL
	necăsătorit	căsătorit	în concubinaj	separat	divorțat	văduv	NR	
peste 30 de ani	18,3%	55,3%	10,5%	1,6%	10,5%	2,2%	1,6%	100,0%
30 de ani sau mai puțin	61,4%	21,1%	15,7%		0,6%		1,2%	100,0%
Total	31,7%	44,7%	12,1%	1,1%	7,4%	1,5%	1,5%	100,0%

Pentru ambele grupe de vârstă, marea majoritate a respondenților afirmă intenția de a reveni în România. Totuși, intenția de revenire temporară este mai puțin luată în considerare. Peste 60% dintre respondenți nu sunt siguri dacă vor reveni temporar sau definitiv; între cele două grupe există diferențe semnificative, ponderea fiind de 70% pentru tineri și 60% pentru restul respondenților. O fracțiune importantă de respondenți este indecisă în legătură cu revenirea în țară, respectiv 10.9% dintre tineri și 13% dintre maturi.

Ponderea respondenților care au afirmat că nu vor sa revină în România este extrem de redusă pentru ambele grupe de vârstă, respectiv 1.8% pentru tineri și 2.9% pentru maturi.

Figura 273 - Distribuția respondenților în funcție de intenția de revenire în țară, pe categorii de vârstă

După cum arată rezultatele din tabelul de mai jos, în două dintre grupele de respondenți numărul respondenților este de sub 5 persoane, ceea ce ridică semne de întrebare asupra întrebării adresate, dar – la fel de important- asupra metodelor care pot fi aplicate.

Datorită acestui fapt, analiza econometrică derulată are două stadii. În primul stadiu, am aplicat modelul regresiei multinominale pentru întregul eșantion, incluzând variabila vârstă ca factor explicativ.

În al doilea stadiu al cercetării am aplicat regresia logistică binară pentru eșantionul de tineri. În acest caz, variabila care descrie intenția de revenire este de tip dummy și are valoarea:

2- Respondentul are intenția de a reveni (fie temporar, fie definitiv, fie nu a decis dacă temporar sau definitiv)

1- Respondentul nu are intenția de a reveni sau este indecis în privința revenirii.

Tabel 21- Intenția de revenire a emigranților români, pe categorii de vârstă

		Vârsta		Total	
		peste 30 de ani	30 de ani sau mai puțin		
Intenția de revenire	da, definitiv	Pers.	60	23	83
		%	16,1%	13,9%	15,4%
	da, temporar	Pers.	26	5	31
		%	7,0%	3,0%	5,8%
	da, dar voi decide ulterior dacă definitiv sau temporar		225	116	341
		%	60,3%	70,3%	63,4%
	nu	Pers.	11	3	14
		%	2,9%	1,8%	2,6%
	nu știu	Pers.	51	18	69
		%	13,7%	10,9%	12,8%
Total	Pers.	373	165	538	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

STADIUL 1

Variabila care descrie intenția de revenire este de tip categorial și are valorile:

- 1- Respondentul are intenția de a reveni definitiv,
- 2- Respondentul are intenția de a reveni temporar
- 3- Respondentul are intenția de a reveni, dar nu a decis dacă revine temporar sau definitiv
- 4- Respondentul nu are intenția de a reveni
- 5- Respondentul este indecis în privința revenirii (nu știe).

Ultima categorie a fost aleasă ca fiind de referință, prin urmare rezultatele obținute vor fi interpretate în raport cu acest grup de respondenți. Variabilele explicative care au fost utilizate în model sunt genul respondentului, vârsta, numărul de ani de la sosirea în țara de destinație, numărul de copii, precum și variabilele alternative: dacă are soție în România și dacă are teren în România. Așa cum a fost descris în secțiunea precedentă, modelul presupune rularea a patru modele de regresie logistică, câte unul pentru fiecare variantă a variabilei dependente, iar coeficienții sunt descriși și analizați în continuare.

Tabel 22- Rezultatele modelului de regresie polinomială

Întoarcere ^a	B	Std. Error	Sig.	Exp(B)	
da, definitiv		-2,604	1,682	,122	
	vârsta	,003	,020	,872	1,003
	bărbat	,382	,358	,286	1,465
	casă	,740	,422	,080	2,096
	teren	1,377	,495	,005	3,963
	nr ani ca migrant	,001	,001	,278	1,001
	soț/soție	-,369	,360	,306	,691
da, temporar		,580	,232	,012	1,786
		-4,500	1,772	,011	
	vârsta	,062	,025	,013	1,064
	bărbat	,874	,483	,070	2,397
	casă	-,339	,581	,560	,713
	teren	1,476	,636	,020	4,375
	nr ani ca migrant	,000	,001	,796	1,000
soț/soție	-,339	,479	,479	,712	
da, dar voi decide ulterior dacă definitiv	copii	,548	,267	,040	1,730
		-,182	1,285	,887	
	vârsta	-,029	,017	,094	,972
		,113	,292	,700	1,119

sau temporar	casă	,356	,342	,298	1,427
	teren	,964	,443	,030	2,622
	nr ani ca migrant	,001	,001	,068	1,001
	soț/soție	,147	,293	,615	1,159
	copii	,575	,213	,007	1,777
nu		-7,178	10,006	,473	
	vârsta	,008	,033	,800	1,009
	bărbat	,440	,609	,470	1,553
	casă	-,949	,776	,221	,387
	teren	2,061	,790	,009	7,853
	nr ani ca migrant	,002	,005	,675	1,002
	soț/soție	1,038	,692	,133	2,823
	copii	,336	,355	,344	1,400

Grupul emigranților care vor să revină în țară definitiv în comparație cu grupul celor indeciși este influențat în decizia de revenire de următorii factori semnificativi: deținerea unui teren și a unei case în România, precum și de numărul de copii.

Față de același grup de referință, grupul emigranților care dorește să revină temporar și cel al emigranților care dorește să revină, dar nu este decis dacă definitiv sau temporar este caracterizat de factori suplimentari care afectează decizia de revenire. Vârsta este un astfel de factor, alături de gen. Astfel, bărbații sunt mai inclinați să revină acasă temporar.

Ultimul grup de emigranți analizat, cel care nu dorește să revină acasă, este caracterizat de un singur factor semnificativ, respectiv de deținerea unui teren în România. Acest factor este comun de altfel tuturor celor 4 categorii de emigranți și favorizează decizia de revenire.

STADIUL 2

În tabelul următor sunt prezentate rezultatele modelului de regresie logistică care explică intenția tinerilor de a reveni în țară. Datorită unor cazuri lipsă din baza de date, numărul de răspunsuri valide incluse în model a fost de 156. Modelul este semnificativ din punct de vedere statistic și are o putere explicativă satisfăcătoare (24%).

Tabel 23 - Rezultatele modelului de regresie logistică binară

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
bărbat	-,471	,622	,572	1	,449	,625
educație	,133	,655	,041	1	,839	1,142
vârstă	-,191	,110	3,023	1	,082	,826
casă	,795	,662	1,444	1	,229	2,215
teren	2,103	1,163	3,271	1	,070	8,189
temp	-1,134	,613	3,421	1	,064	,322
sosire	,104	,098	1,125	1	,289	1,110
copii	,760	,764	,990	1	,320	2,138
Constant	6,328	2,917	4,706	1	,030	560,153

Variabilele demografice cum sunt sexul, numărul de copii sau dacă respondentul are partener în România nu afectează semnificativ decizia de a reveni în țară. Educația a fost inclusă în model prin luarea în calcul a deținerii unei diplome universitare de licență. Acest factor nu este însă semnificativ în model, confirmând rezultatele altor studii care arată că educația nu este un factor relevant în decizia de revenire a emigranților români.

Decizia de revenire în țară a emigranților în vârstă de sub 30 de ani este semnificativ influențată (la un prag de semnificație de 10%) de trei variabile: vârsta, deținerea unui teren în România și caracterul migrației, respectiv dacă migrantul este temporar (sub 10 luni în țara gazdă).

Vârsta afectează negativ decizie de revenire, cu cât emigrantul este mai tânăr cu atât intenția de a reveni este mai redusă. Tinerii emigranți care dețin un teren în România au de asemenea o mai mare înclinație de a reveni în țară.

5.5. CONCLUZII

Această analiză a identificat principalele motoare ale intenției de întoarcere a emigranților români și în acest scop am modelat deciziile de revenire a tineri migranți români, prin metodele econometrice cele mai adecvate, recomandate în literatura de specialitate. Studiul de față prezintă originalitate și prin datele noi utilizate, precum și prin metodele econometrice aplicate, respective modelul de regresie logistică binară și multinomială.

Prezentul studiu aduce valoare adăugată prin faptul că folosește date recente referitoare la emigranții români în Europa. Baza de date utilizată a rezultat din cadrul proiectului “Dezvoltarea capacității instituționale de furnizare a serviciilor publice de informare a cetățenilor români imigranți”, cod SMIS 38496, beneficiar fiind MMFPSSV. Setul de date cantitative a rezultat în urma unei anchete prin chestionar în 22 de regiuni europene din 8 țări care atrag un număr important de români. Aceste țări sunt Cipru, Franța, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Spania, Marea Britanie.

Grupul emigranților care vor să revină în țară definitiv în comparație cu grupul celor indeciși este influențat în decizia de revenire de următorii factori semnificativi: deținerea unui teren și a unei case în România, precum și de numărul de copii. Vârsta afectează negativ decizia de revenire, cu cât emigrantul este mai tânăr cu atât intenția de a reveni este mai redusă. Tinerii emigranți care dețin un teren în România au de asemenea o mai mică înclinație de a reveni în țară.

Vârsta afectează negativ decizia de revenire, cu cât emigrantul este mai tânăr cu atât intenția de a reveni este mai redusă. Tinerii emigranți care dețin un teren în România au de asemenea o mai mare înclinație de a reveni în țară.

CAPITOLUL 6 - IMIGRAȚIA TINERILOR

În acest moment, cifrele Inspectoratului General pentru Imigrari (IGI), arată că există peste 55.000 de permise legale de ședere în România pentru anul 2014. Permisele în cauză nu corespund cu numărul de imigranți în România, pentru că există state pentru care România nu are o cerință de eliberare pentru un permis de ședere legală – de exemplu, statele membre UE. Numărul de permise de ședere reprezintă numărul de cetățeni de naționalitate străină care au nevoie de un permis și care sunt rezidenți legali și înregistrați în România.

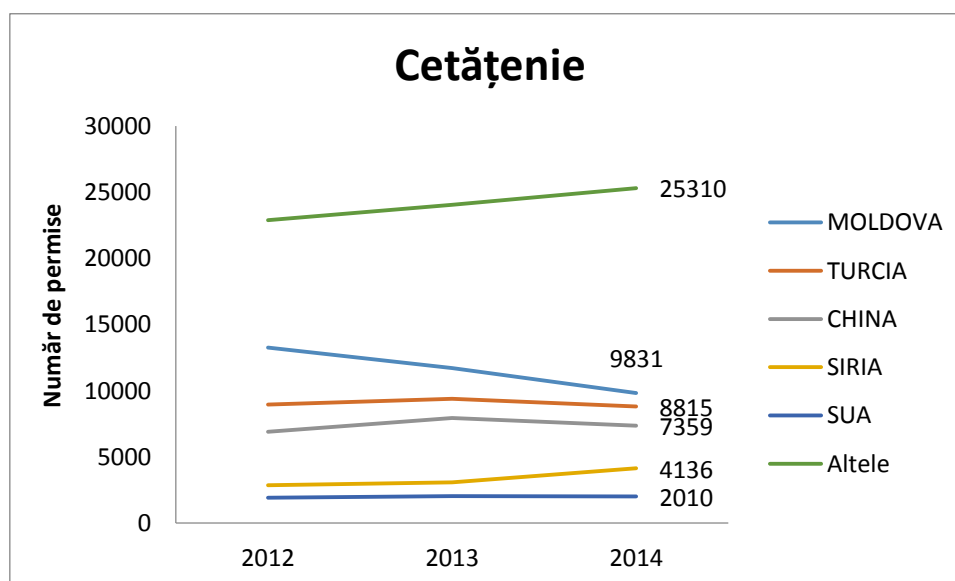
Tabel 24 - Ședere legală (document valabil) sfârșitul anului 2014

Cetățenie	Total
MOLDOVA	9831
TURCIA	8815
CHINA	7359
SIRIA	4136
SUA	2010
IRAK	1832
ISRAEL	1830
SERBIA	1633
UCRAINA	1574
TUNISIA	1456
Altele	16985
Total	57461

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

Anii anteriori au înregistrat cifre similare, singura excepție fiind faptul că cetățenii din Republica Moldova reprezentau o proporție mai mare din aceste documente valabile de ședere legală. Explicația pentru scăderea proporției cetățenilor moldoveni în rândul acestui grup este legată fie de posibilitatea foarte facilă a acestora de a dobândi cetățenie română, fie de posibilitatea a căuta un loc de muncă în UE.

Figura 4 – Evoluția numărului de permise legale de ședere în România

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

După cum se vede în graficul anterior, numărul permiselor de ședere oferite cetățenilor din Republica Moldova este într-o scădere constantă în ultimii ani. De fapt, singurele două categorii de imigranți ce par a fi în creștere în ultimii 3 ani sunt cei din Siria, probabil ca urmare a conflictului deschis din această țară, și imigranții din alte țări. Creșterea la această ultimă categorie este destul de firavă, însă ea subliniază oricum faptul că România devine, încet, o destinație pentru un flux de migrație internațional, chiar și din partea unor comunități care nu au neapărat rădăcini sau alte grupuri în țară. Este posibil ca acest trend să crească în continuare în următorii ani.

Putem observa faptul că numărul de cetățeni din Republica Moldova cu permise legale de ședere în România a scăzut cu aproape 3500 în ultimii trei ani. Din nou, această scădere poate fi pusă pe seama ușurinței cu care cetățenii moldoveni pot obține cetățenie în România, dar și a potențialului ca cetățenii moldoveni să fi decis să migreze și mai departe spre Europa Occidentală în dauna României.

Tabel 25 – Numărul cetățenilor străini din România

	2012	2013	2014
MOLDOVA	13255	11699	9831
TURCIA	8960	9399	8815
CHINA	6904	7938	7359
SIRIA	2849	3085	4136
SUA	1911	2027	2010
Altele	22879	24031	25310

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

Menținerea cifrei absolute de documente legale de ședere pentru străini, împreună cu scăderea proporției cetățenilor din Republica Moldova în rândul acestui grup arată că, de fapt, numărul de străini non-moldoveni în România este în creștere în ultimii ani. Principalele categorii în creștere sunt cele de imigranți din Siria, Irak și din alte țări, în general.

Tabel 26 – Ședere legală (documente valabile), 2012-2014

Ședere legală (document valabil) sfârșitul anului 2012			Ședere legală (document valabil) sfârșitul anului 2013			Ședere legală (document valabil) sfârșitul anului 2014		
Cetățenie	Total	Procent	Cetățenie	Total	Procent	Cetățenie	Total	Procent
MOLDOVA	13255	23,35%	MOLDOVA	11699	20,11%	MOLDOVA	9831	17,11%
TURCIA	8960	15,79%	TURCIA	9399	16,16%	TURCIA	8815	15,34%
CHINA	6904	12,16%	CHINA	7938	13,64%	CHINA	7359	12,81%
SIRIA	2849	5,02%	SIRIA	3085	5,30%	SIRIA	4136	7,20%
SUA	1911	3,37%	SUA	2027	3,48%	SUA	2010	3,50%
SERBIA	1543	2,72%	ISRAEL	1648	2,83%	IRAK	1832	3,19%
IRAK	1515	2,67%	SERBIA	1629	2,80%	ISRAEL	1830	3,18%
ISRAEL	1472	2,59%	IRAK	1515	2,60%	SERBIA	1633	2,84%
UCRAINA	1381	2,43%	TUNISIA	1479	2,54%	UCRAINA	1574	2,74%
TUNISIA	1376	2,42%	UCRAINA	1478	2,54%	TUNISIA	1456	2,53%
Altele	15592	27,47%	Altele	16282	27,99%	Altele	16985	29,56%
Total	56758		Total	58179		Total	57461	

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

Numărul de migranți din țări fără o comunitate extrem de numeroasă în România este în continuă creștere în ultimii ani. Deși creșterea este limitată, ea este înregistrată atât în valoare absolută, cât și în valoare procentuală, din numărul de permise legale de ședere oferite pentru România. Continuarea acestei creșteri va avea, cel mai probabil, un efect de diversificare a comunităților de imigranți în România. Pentru că unul din criteriile importante în decizia de a migra către o anumită țară este existența anterioară a unei comunități acolo, există posibilitatea ca această diversificare, pe termen mediu și lung, să ducă la o creștere în progresie geometrică a migrației către România. Pe măsură ce comunitățile de imigranți din România se diversifică, fiecare dintre acestea va deveni un argument în plus pentru migrația către România, ceea ce va crește baza de țări ai căror cetățeni ar dori să vină în România. Apartenența României la UE este, în mod cert, un factor important de accelerare a migrației, mai ales având în vedere faptul că cel puțin cinci din cele zece țări aflate în topul migrației în România, în anul 2014, sunt într-o situație economică mai puțin bună decât România – Moldova, Siria, Irak, Serbia, Ucraina, Tunisia – iar alte două țări sunt într-o situație dificilă din punct de vedere al libertăților civile – China și Turcia.

Un alt amănunt important de analizat la acest stadiu este motivul pentru care acești imigranți caută și primesc permisul de ședere legală în România. Tabelul următor arată că aproape jumătate dintre aceștia sunt membri de familie, în timp ce alți 20% dintre ei sunt veniți în România pentru studii. Numărul imigranților angajați sau care se ocupă cu activități remunerate este destul de constant, în jurul cifrei de 6000 de angajați, în ușoară scădere în ultimii trei ani. Motivul acestei scăderi ar putea să fie legat de situația economică din România, care a început să se îmbunătățească abia din 2013, dar și de dificultățile birocratice legate de obținerea unui loc de muncă în România, în acest moment.

Tabel 27 - Ședere legală (document valabil) sfârșitul anului, după scopul permisului

	2014	2013	2012
Angajare/activități remunerate	5710	5873	6066
Membri de familie	26420	25236	25319
Ședere pe termen lung	9725	12575	10829
Studii	11324	11634	10968
Alte scopuri	4282	2861	3576
Total	57461	58179	56758

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

Numărul imigranților în România pentru studii este în continuă creștere. Dacă datele IGI afirmă că există peste 11.000 de permise legale pentru studii, datele INS arată că numărul de studenți străini în România pentru anul universitar 2013-2014 este de aproape 21.000, cu mai bine de 14.000 de studenți din afara UE. Dintre aceștia, peste 6.000 de studenți provin din Republica Moldova, iar statutul lor în România ar putea fi legal și fără a avea neapărat un permis de ședere pentru studii.

Statisticile INS și Eurostat mai arată și că cea mai mare parte a celor care ajung în România cu intenția de a-și schimba reședința sunt, de fapt, cetățeni români reveniți în țară. Conform definiției Eurostat, imigranții sunt oameni care sosesc sau se întorc din străinătate cu scopul de a lua reședință într-un anumit stat pentru o anumită perioadă, în

Numărul de imigranți din țări fără o comunitate extrem de numeroasă în România este în continuă creștere în ultimii ani. Această creștere poate avea un efect de diversificare a comunităților de imigranți în România.

condițiile în care au avut reședință altundeva în prealabil. După această definiție, România a avut peste 150.000 de imigranți numai în anul 2013, după cum poate fi văzut în tabelul următor. Dintre aceștia, aproape 140.000, adică peste 90%, erau de fapt cetățeni români reîntorși în țară după o perioadă petrecută în străinătate. Procentul este similar și pentru anii trecuți. Practic, începând cu anul 2008, România a avut constant în jur de 140-150.000 de posibile intrări de migrație în țară, din care 90% erau cetățeni români reveniți în țară.

Tabel 28 - Imigranți intrați în România, 2013-2014

Imigranți intrați în România, 2013-2014			
	Total	Bărbați	Femei
Total intrări în România	153646	84790	68856
Țara ce raportează (România)	138923	76028	62895
Alte țări membre UE	1024	643	381
Țări non-membre UE	13656	8087	5569
Apatrizi (sau din țări neincluse în măsura 351/2010)	32	22	10
Grup necunoscut	11	10	1

Sursa: Date INS/Eurostat

Evoluția în timp este mai ușor de observat în tabelul de mai jos și nu face decât să sublinieze din nou caracterul sezonier al migrației din România (Alexe, 2011; Roman, 2010; Sandu, 2010). Practic, românii reîntorși în țară în fiecare an reprezintă întotdeauna peste 90% din intrările în țară pe termen mai lung de trei luni. Acestora li se adaugă și românii care migrează pentru o perioadă mai îndelungată, care fie revin mai rar în țară, fie nu revin deloc.

Această migrație sezonieră sau circulară este documentată a fi început odată cu intrarea României în UE, în 2007, și pare a fi crescut în volum începând cu anul 2010, când românii au primit drept de lucru în mai multe state occidentale. Nu există, desigur, certitudinea că românii întorși în fiecare an sunt românii plecați în același an sau în anii anteriori. Cert este că un flux de plecare primire există și este bine susținut în timp, cu un procent de români reveniți în țară fundamental neschimbat de la un an la următorul.

Tabel 29 - Imigranți intrați în România, 2008-2014

Imigranți intrați în România, 2008-2014		
AN	Total imigranți	Procent români
2008	138929	91,24%
2009	135844	91,97%
2010	149885	91,27%
2011	147685	93,71%
2012	167266	93,03%
2013	153646	90,42%

Sursa: Date INS/Eurostat

În ceea ce privește intrările non-UE în România, și acestea par a respecta același model de-a lungul timpului, singura modificare fiind legată de volum, nu de compoziția procentuală. După cum se poate vedea în tabelul următor, pe 2013-2014, România a avut aproximativ 13.000 de imigranți non-UE în anul 2013. Dintre aceștia, cei mai mulți, aproape 12.000, proveneau din țări non-UE și fără perspective de a accede la UE. Practic, România pare în

situația de a atrage imigranți mai degrabă din rândul țărilor non-UE sărace sau în curs de dezvoltare. Chiar și în afara cazului Moldova, care este un caz aparte, pentru că cetățenii moldoveni se simt și emoțional apropiați de România, statistica se menține mai degrabă către o migrație din state sărace sau în curs de dezvoltare.

Tabel 30 - Imigranți non-UE intrați în România, 2013-2014

Imigranți non-UE intrați în România, 2013-2014			
	Total	Bărbați	Femei
Total intrări state non-UE	13656	8087	5569
State EFTA (Islanda, Norvegia, Elveția, Liechtenstein)	2	2	0
State candidate UE	1684	1163	521
State non-UE foarte dezvoltate	1447	907	540
State non-UE dezvoltate	2417	1260	1157
State non-UE în dezvoltare	6493	3489	3004
State non-UE sărace	1613	1266	347

Sursa: Date INS/Eurostat

Pentru aceste persoane, decizia de a imigra în România poate fi explicată inclusiv ca o decizie economică, de investiție în propriul viitor, la fel cum românii se decid să migreze din România către țări din Occident. Totuși, România nu este în situația de a fi foarte familiară cu acest tip de migrație și ar putea, cel puțin pe termen scurt și mediu, să întâmpine probleme serioase în încercarea de a ajuta acești migranți în a se adapta la societatea noastră. Drept urmare, România trebuie să aibă în vedere faptul că există un model semnificativ de migrație pe motive economice către România în ultimii ani și, deci, există și o presiune în creștere pe instrumentele dedicate integrării acestor migranți.

România trebuie să aibă în vedere faptul că există un model semnificativ de migrație pe motive economice către România în ultimii ani și, drept urmare, există și o presiune în creștere pe instrumentele dedicate integrării acestor migranți.

În condițiile în care, în anii trecuți, jumătate din migranții către România proveneau din Republica Moldova și nu aveau nevoie de un efort semnificativ de adaptare, creșterea procentului migranților din alte țări, care nu au acces la o comunitate de sprijin deja stabilită și încheată în România, poate crea tensiuni sociale semnificative. De fapt, datele Inspectoratului General pentru Imigrări, arată că numărul documentelor valabile pentru angajare/activități remunerate la sfârșitul anului 2014 este de 5710. Această cifră se aplică exclusiv cetățenilor non-UE, pentru că numai aceștia ar necesita astfel de documente în acest moment. Pe lângă cei aproape 6000 de oameni cu permis de angajare, în 2014 mai existau alți 52.000 de cetățeni non-UE cu permis de ședere legală în țară. Majoritatea acestora sunt membri de familie, probabil pentru cetățeni români sau pentru cetățeni naturalizați ai României.

Tabel 31 - Ședere legală (document valabil) la sfârșitul anului 2014

Scop	Total
Alte scopuri	4282
Angajare/activități remunerate	5710
Membri de familie	26420
Ședere pe termen lung	9725
Studii	11324
Total	57461

Sursa: Inspectoratul General pentru Imigrări

6.1. MIGRAȚIA STUDENȚILOR

Studiile în domeniul migrației tind să se concentreze în primul rând pe migrația permanentă, dar o mare parte a migrației este mai degrabă temporară – de exemplu, **migrația studenților internaționali**. Practic, statele își încurajează cetățenii să studieze în străinătate, inclusiv pentru a beneficia la întoarcere de educația și specializarea lor, pentru care statele nu plătesc (Tremblay, 2002). Pe de altă parte, statele sunt interesate și să contribuie la educarea studenților străini, pentru a atrage capital uman și pentru a încuraja creșterea economică domestică. Studenții străini sunt considerați un segment al populației extrem de mobil din punct de vedere spațial, în special în societățile avansate, unde gradul lor foarte ridicat de specializare este un atu în plus.

În 2002, numărul studenților străini în state OECD era de 1.9 milioane, ceea ce reprezenta aproximativ 5.3% din totalul studenților în statele OECD (OECD 2003). Majoritatea acestor studenți mergeau în SUA, Marea Britanie, Germania, Franța și Australia (Tremblay 2002). Cota de studenți străini din totalul studenților era cea mai mare în Elveția (17%), Australia (14%), Austria (12%) și Marea Britanie (11%) (OECD 2003).

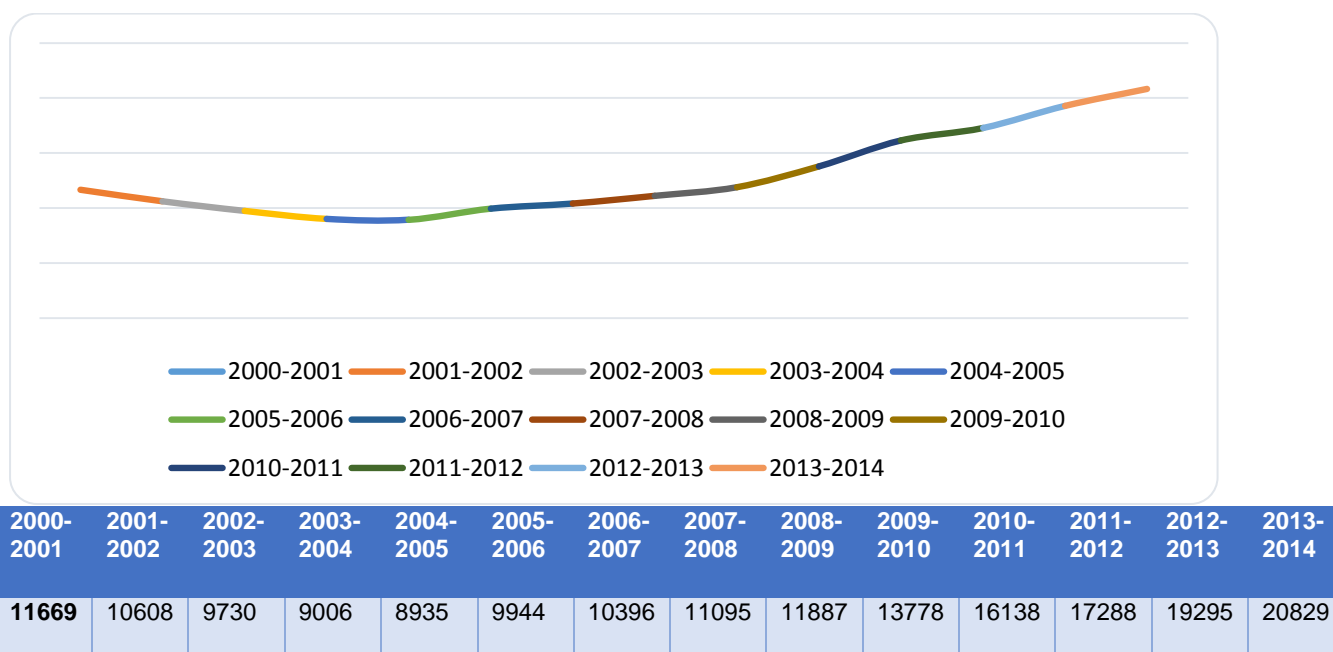
O întrebare importantă este cine – în afară de student, bineînțeles – are de câștigat din educația în străinătate. Aplicarea acestei întrebări ne-ar spune dacă studenții străini devin o resursă stabilă și importantă de capital uman în țările lor gazdă, unde își urmează studiile, ceea ce ar contribui la un fenomen de „brain drain” pentru țara lor de origine, sau dacă majoritatea acestor studenți se întorc acasă? Studiile existente în acest moment arată că mulți dintre acești studenți decid să rămână în țara în care sunt educați (Tremblay 2002). Datele Serviciului de Imigrație și Naturalizare SUA arată că aproximativ 23% dintre cei care au permisune temporară de muncă în SUA au avut și viză de student anterior.

Statele sunt interesate și să contribuie la educarea studenților străini, pentru a atrage capital uman și pentru a încuraja creșterea economică domestică.

În mod clar există motive pentru a crede că experiența de studiu într-o țară străină poate crește semnificativ nivelul migrației ulterioare. După anul 2010, mai multe state OECD și-au modificat legislațiile pentru a permite unui număr mai mare de studenți internaționali să rămână în țară, pentru a contribui la scăderea necesității de forță de muncă calificată. Studiile arată numeroase alte beneficii economice directe și indirecte ce pot urma ca urmare a creșterii numărului de studenți internaționali (Tremblay 2002).

În mod aparent, numărul studenților străini veniți la studii în România a crescut în mod constant în ultimii zece ani. Totuși, datele INS arată că această evoluție a fost constantă abia din momentul accederii României la UE. Anterior acestui moment, numărul studenților străini în România era mai degrabă în scădere, de la 11.600 în anul universitar 2000-2001 până la 8.900 de studenți străini în anul universitar 2004-2005. Ulterior, cifra studenților străini în România a crescut din nou, iar în anul universitar 2013-2014 a ajuns la aproape 21.000.

Figura 286 - Numărul studenților străini în România, după an universitar

Sursa: Institutul Național de Statistică

Evoluția acestei cifre arată că numărul studenților străini în România s-a dublat în ultimii șapte ani, iar trendul de creștere este destul de solid încât să promită continuarea creșterii și pe viitor. Evoluția compensează într-un fel pierderea studenților români către universități din străinătate, numărul acestora fiind evaluat la aproximativ 10-15.000 pe an. Problema de comparație pentru aceste date provine și din tiparul diferit de consum educațional, astfel încât nu se poate face comparație în mod real decât între tineri care caută o primă diplomă. Or, datele actuale arată că mulți dintre studenții români din străinătate sunt înscriși mai degrabă la a doua facultate sau la studii de aprofundare, pe care poate nu le-ar fi urmat la universități din România.

Numărul studenților străini în România s-a dublat în ultimii șapte ani, iar trendul de creștere este destul de solid astfel încât să promită continuarea creșterii și pe viitor.

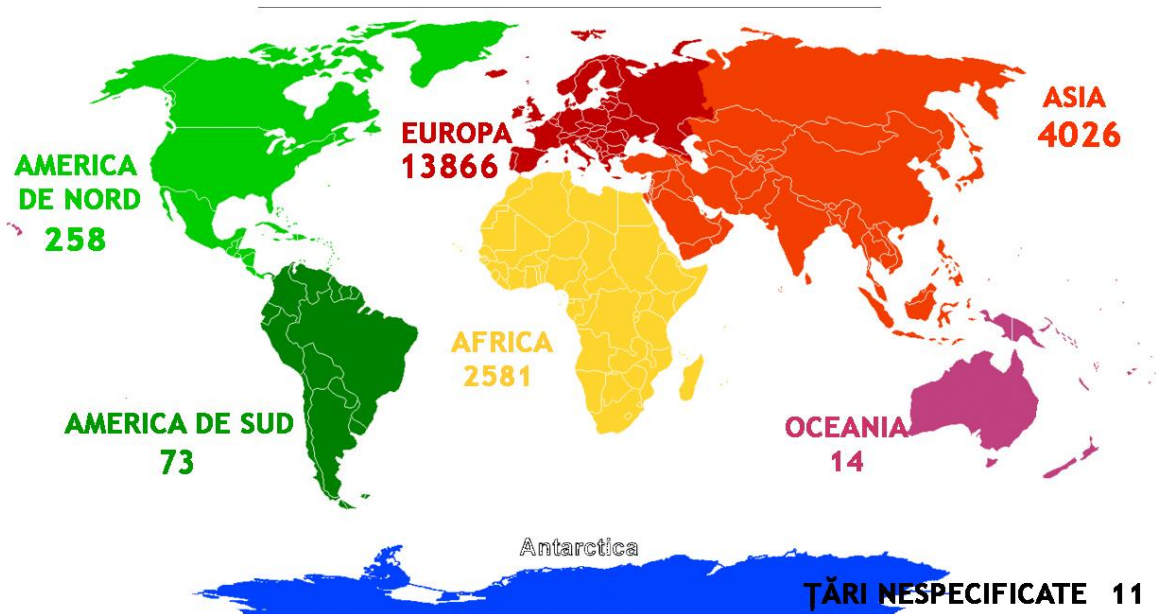
O altă diferență ar putea fi legată inclusiv de accesarea pe piața muncii din țara de studii. Aproximativ o treime din studenții străini la universitățile din România din anul universitar 2013/2014 provin din alte țări ale UE. În schimb, aproape 80% din studenții români din străinătate sunt înscriși la universități din spațiul UE, ceea ce arată că există un dezechilibru major de mobilitate a studenților.

Majoritatea studenților străini din România provin din Europa, iar mai bine de jumătate dintre aceștia provin din Republica Moldova. Puțin peste 5000 dintre studenții străini din România provin din alte țări ale UE, în special din Italia, Franța, Germania sau Grecia. Chiar și ierarhia țărilor care trimit cei mai mulți studenți străini în România s-a modificat în ultimii ani. Republica Moldova a avut întotdeauna cei mai mulți studenți trimiși în România, însă procentul acestora a scăzut de la 40% din studenții străini în România în 2000-2001 până la aproximativ 25% în anul universitar 2013-2014.

Numărul de studenți din Republica Moldova a crescut ușor, de la 4300 în 2000-2001 până la 6700 în 2013-2014, iar numărul studenților din alte țări a crescut mult mai rapid. Spre exemplu, numărul de studenți din Tunisia, Franța și Italia este de peste 1200, în creștere

foarte rapidă mai ales în ultimii ani. Numărul de studenți din Grecia a rămas destul de constant, după ce multă vreme Grecia era pe locul al doilea în topul țărilor ce trimiteau studenți străini în România. Israel este în top, cu peste 1700 de studenți trimiși în România, într-o re-echilibrare a numărului de studenți trimiși acum mai mulți ani.

Figura 296 - Proveniența studenților străini din România, anul universitar 2013/2014

Sursa: Institutul Național de Statistică

Practic, peste 60% din studenții străini înscriși la universități din România în acest moment provin din țări din afara UE. Această situație arată faptul că România începe să cunoască o creștere a migrației non-UE probabil în legătură cu facilitățile pe care le poate oferi ca stat membru al UE. Principalii beneficiari ai acestei situații sunt studenții ce provin din Republica Moldova, care primesc beneficii importante din partea statului român pentru a studia în România. După Republica Moldova, cei mai mulți studenți non-UE din România sunt din Israel, Tunisia și Maroc.

Tabel 32 - Proveniența studenților străini din România, anul universitar 2013/2014

Republica Moldova	6736
Statul Israel	1706
Republica Franceza	1527
Republica Italiana	1255
Republica Tunisiana	1228
Republica Elina	1005
Republica Federala Germania	716
Regatul Maroc	710
Republica Turcia	530
Republica Serbia	491
Regatul Suediei	491

Sursa: Ministerul Educației și Cercetării Științifice

6.2. PERCEPȚIA ROMÂNILOR DESPRE IMIGRANȚI

Fundația pentru o societate deschisă (FOSD) a realizat, între 2013 și 2014, un studiu despre integrarea imigranților în România, numită Barometrul Integrării Imigranților (Barometrul Integrării Imigranților, 2013; Barometrul Integrării Imigranților, 2014). Conform acestei cercetări, în 2014, un român din trei (34%) are o opinie bună și foarte bună despre imigranți, 49% nu au o părere nici bună, nici proastă când vine vorba de străini, în timp ce 7% au o părere proastă și foarte proastă.

Studiile FOSD arată o evoluție pozitivă a opiniilor cetățenilor cu privire la ce ar trebui să facă Guvernul în legătură cu posibilitățile imigranților în România. Astfel, procentul cetățenilor români care vor interzicerea celor din alte țări să vină să lucreze în România a scăzut destul de mult într-un an, de la 11% în 2013 până la 4.2% în 2014. În schimb, pare a fi crescut procentul celor care consideră că Guvernul ar trebui să permită accesul oricui își dorește să vină în România, de la 30% în 2013 până la 37.1% în 2014.

Tabel 33 – Ce credeți despre oamenii din alte țări care vin să muncească în România?

Ce credeți despre oamenii din alte țări care vin să muncească în România? Ce ar trebui să facă Guvernul?	2013	2014
Sa lase sa vina pe oricine vrea	30.0	37.1
Sa lase oamenii sa vina doar daca sunt locuri de munca disponibile	38.2	33.2
Sa stabileasca limite stricte pentru numarul de straini care au voie sa munceasca în Romania	17.9	18.8
Sa interzica celor din alte tari sa vina sa lucreze în Romania	11.0	4.2
NS/NR	2.9	6.7
Total	100.0	100.0

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Altfel, există un puternic accent protecționist în percepția românilor cu privire la modalitatea în care acești imigranți ar trebui să fie tratați pe piața muncii din România. Aproape 75% dintre români își doresc ca patronii să dea întâietate românilor în fața oamenilor din alte țări atunci când se fac angajări. Practic, deși românii sunt destul de deschiși la ideea de a accepta imigranți străini în România, ei își doresc totuși ca românii să aibă prioritate pe piața muncii, ceea ce este împotriva ideii de piața a muncii liberă.

Tabel 34 – Când există puține locuri de muncă ... patronii ar trebui să dea întâietate românilor în fața oamenilor din alte țări?

Cand exista putine locuri de munca ...patronii ar trebui sa dea intaietate romanilor in fata oamenilor din alte tari.	2013	2014
De acord	75.4	74.2
Indiferent	13.9	15.4
Împotriva	9.0	6.6
NS/NR	1.7	3.8
Total	100.0	100.0

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Mai departe, putem vedea că acest protecționism al locurilor de muncă se reflectă în opiniile cetățenilor români despre locurile de muncă pe care eventualii imigranți le-ar ocupa. Astfel, 40% dintre români considerau că imigranți ar lua din locurile de muncă ale celor născuți în România în 2013. În anul 2014, acest procent scăzuse până la 26%, care este, totuși, un nivel ridicat. Practic, datele FOSD arată că motivul principal pentru care cetățenii români ar fi reticenti la ideea acceptării de imigranți în România se bazează în primul rând pe

neîncrederea lor în piața de muncă din România. Cât timp piața de muncă din țară nu este suficient de dinamică pentru a oferi cifre încurajatoare de angajare pentru cetățenii români, imigranții sunt văzuți mai degrabă ca un factor de volatilizare adițională a pieței muncii.

Tabel 35 - Imigranții iau din locurile de muncă ale celor născuți la noi în țară?

Imigranții iau din locurile de muncă ale celor născuți la noi în țară	2013	2014
Foarte mare măsură	17,7	9,1
Mare măsură	23,9	17,4
Mică măsură	33,4	31,5
Foarte mică măsură	21,0	31,3
NS/NR	4,1	10,7
Total	100,0	100,0

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Românii au încă o părere destul de neclară despre numărul imigranților din România, după cum se poate vedea din numărul extrem de mare de non-răspunsuri la întrebarea despre numărul acestora. În 2013, aproape 25% dintre români au refuzat să răspundă la întrebarea despre numărul imigranților, probabil din lipsă de cunoștințe sau informații. În 2014, numărul non-răspunsurilor a crescut până la aproape 34%, ceea ce arată că în continuare există o penurie de informații în această privință. Cifrele ar putea fi interpretate și ca un rezultat al faptului că imigrația în România este foarte segregată, astfel încât numai unii români ajung să întâlnească/vadă imigranți, pentru că imigrația ar fi foarte concentrată pe anumite zone – în general, zonele funcționale economice, cu precădere zona București/Ilfov.

Mai departe, deși cifrele arată că numărul acestora este în ușoară creștere în ultimii ani, percepția românilor că acești imigranți ar fi prea mulți este în scădere. Practic, 20% dintre români considerau că sunt prea mulți sau mult prea mulți imigranți în România în anul 2013. Până în anul 2014, cifrele oficiale arată că numărul acestora a crescut puțin, însă procentul românilor care îi consideră prea mulți a scăzut până la 14.2%.

Tabel 36- Cum apreciați numărul imigranților din România?

Cum apreciați numărul imigranților din România?	2013	2014
Mult prea mulți	2,5	2,6
Prea mulți	17,2	11,6
Atât cât trebuie	36,9	32,9
Prea puțini	12,9	16,1
Mult prea puțini	5,8	3,1
NS/NR	24,7	33,7

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Mai multe date cu privire la poziția românilor față de imigranți putem extrage chiar din întrebarea directă legată de numărul de români care au interacționat în ultimele 12 luni cu imigranți. Astfel, datele din 2014 arată că mai puțin de 20% dintre români au interacționat cu imigranți în ultimul an.

Tabel 37 - Gândiți-vă acum la toți cunoscuții dumneavoastră – rude, prieteni, vecini, colegi, persoanele cu care ați interacționat în ultimele 12 luni. Printre aceștia se află străini, imigranți?

Gândiți-vă acum la toți cunoscuții dumneavoastră – rude, prieteni, vecini, colegi, persoanele cu care ați interacționat în ultimele 12 luni. Printre aceștia se află străini, imigranți?	
Da	Nu
17,7%	82,3%

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Într-o astfel de conjunctură, românii nu au suficiente reprezentări despre imigranți încât să formuleze o atitudine de reticență bazată pe altceva decât o abstracțiune precum accesul la piața muncii. În momentul în care numărul de imigranți va crește, este de așteptat ca și motivele oferite de către cetățeni pentru a fi reticenți la imigrație să devină mai diversificate, pentru a reflecta atitudini de intoleranță.

Tabel 38 – Lista persoanelor pe care nu le-ați dori ca vecini

Scala Bogardus			
Pe lista urmatoare sunt trecute diferite grupuri de persoane. Ati putea, va rugam, sa alegeti pe aceia pe care nu i-ati dori ca vecini			
	2013	2014	Diferență
Dependenți de droguri	75%	81%	6%
Persoane de rasa diferita de a dvs.	9%	17%	8%
Persoane care au SIDA	29%	42%	13%
Imigranti/muncitori veniti in Romania din alta tara	8%	15%	7%
Homosexuali	49%	62%	13%
Persoane avand o religie diferita de a dvs.	4%	9%	5%
Alcoolici	62%	65%	3%
Cupluri necasatorite care traiesc impreuna	3%	8%	5%
Oameni de alta etnie	5%	12%	7%
Romi, tigani	47%	46%	-1%

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Pentru evaluarea acestei posibile intoleranțe față de imigranți apelăm la o evaluare simplă a scalei Bogardus, de apropiere socială față de populații minoritare sau în pericol. Pentru anii 2013 și 2014, această scală arată că rezistența cetățenilor români față de imigranți este în creștere de la un an la altul. Creșterea este totuși limitată la 15% din populație, însă trebuie reținut faptul că numărul celor care nu își doresc vecini imigranți aproape că s-a dublat din 2013 până în 2014, după cum putem vedea în tabelul anterior.

Datele rezultate din crostabulare arată că majoritatea celor 15% care declară că nu și-ar dori vecini imigranți nu au cunoscut niciun imigrant în ultimele 12 luni. Proporția este de peste 90%, ceea ce arată că există un filon de intoleranță față de diversitate/imigrație care nu are legătură cu oamenii în cauză, ci cu opinii sau atitudini preconcepute ale românilor. Spre comparație, cei care au întâlnit imigranți în ultimele 12 luni au mult mai puține șanse de a se arăta reticenți față de aceștia, în termeni de apropiere socială sau chiar și în termeni de deschidere față de accesul lor la piața de muncă din România.

În final, tabelul de mai jos arată atitudinea cetățenilor români față de imigrație pe termen mai lung. Odată cu intrarea României în UE și creșterea economică susținută înregistrată în țară, dorința de migrație către România are șanse foarte mari de a crește în continuare. În sensul acestui viitor aproape inevitabil, Fundația pentru o societate deschisă a adăugat și o întrebare legată de atitudinea românilor față de un viitor în care numărul imigranților va crește în continuare. Întrebați dacă această creștere va fi o amenințare pentru societate, 37% dintre români au răspuns afirmativ în anul 2013. În anul 2014, această cifră a scăzut până la 24%. Și aici, însă, merită subliniat nivelul ridicat de non-răspunsuri înregistrat, care arată că imigrația este un subiect nu foarte important pentru media și factorii de decizie din România, și cu atât mai puțin pentru cetățeni.

Tabel 39 - În viitor, creșterea numărului imigranților va fi o amenințare pentru societate?

În viitor, creșterea numărului imigranților va fi o amenințare pentru societate	2013	2014
Foarte mare măsură	12,2	7,5
Mare măsură	24,6	16,5
Mică măsură	29,7	24,8
Foarte mică măsură	22,4	33,7
Total	11,1	17,5
NS/NR	100,0	100,0

Sursa: FOSD, Barometrul Integrării Imigranților, 2013; 2014.

Procentul celor care consideră imigranții o posibilă amenințare pentru societate este oricum ridicat, chiar dacă a scăzut din 2013, și aduce un risc de creare de tensiuni sociale în interiorul României pe măsură ce mai mulți imigranți vor sosi și vor dori să se stabilească în țară. În condițiile unei scăderi constante a populației, împreună cu o piramidă a vârstelor foarte dezechilibrată, încurajarea imigrației ar fi una dintre modalitățile cele mai la îndemână pentru a asigura continuitatea sistemului de pensii și chiar a pieței muncii din România. Dacă un sfert din populația țării va considera imigrația un potențial risc pentru societate, este de așteptat ca factorii politici să reacționeze la această situație, fie prin blocarea cadrului legal necesar imigrației, fie prin apariția unor partide naționaliste.

7.1. MĂSURI LEGISLATIVE

Tinerii reprezintă aproape 20% din totalul populației de la nivelul Uniunii Europene. Aceasta este o Europă în care se pot mișca liberi, pot să muncească și să învețe mult mai ușor decât oricând înainte. La nivelul statelor membre ale UE se încearcă, prin mecanismele existente, conturarea unei abordări comune în domeniul tineretului. Fiecare stat membru rămâne, însă, responsabil de realizarea politicii sale în domeniul tineretului.

Zona tineretului dispune în România de un set de acte normative importante, majoritatea adoptate în ultimii 10 ani: **Legea 69/2000** a educației fizice și sportului, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 78/2014** privind reglementarea activităților de voluntariat în România, **Legea 90/2001** privind organizarea și funcționarea Guvernului și a ministerelor, **Legea 646/2002** privind sprijinul acordat de stat tinerilor din mediul rural, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 116/2002** privind prevenirea și combaterea marginalizării sociale, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 76/2002** privind sistemul asigurărilor de șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 146/2002** privind regimul juridic al fundațiilor județene pentru tineret și a municipiului București și al Fundației Naționale pentru Tineret, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 279/2005** privind ucenicia la locul de muncă, republicată în 2013, **Legea 350/2006** legea Tinerilor, cu modificările și completările ulterioare, **Hotărârea Guvernului României 669/2006** privind Strategia națională de incluziune socială a tinerilor care părăsesc sistemul de protecția a copilului, **Legea 258/2007** privind practica elevilor și studenților, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 333/2006** privind înființarea centrelor de informare și consiliere pentru tineret, **Legea 351/2006** privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului Național al Tineretului din România, **Legea 72/2007** privind stimularea încadrării în muncă a elevilor și studenților, **Legea 53/2003- Codul muncii**, republicat, cu modificările și completările ulterioare, **Legea 1/2011** – Legea Educației Naționale, cu modificările și completările ulterioare.

În Europa, preocupările pentru dezvoltarea și coordonarea politicilor naționale în domeniul tineretului s-au accentuat în ultimii ani.

Un document relevant în domeniul protejării și promovării intereselor tinerilor este **Strategia Națională pentru Tineret 2014-2020** elaborată de către Ministerul Tineretului și Sportului cu sprijinul UNICEF. În Europa, preocupările pentru dezvoltarea și coordonarea politicilor naționale în domeniul tineretului s-au accentuat în ultimii ani. În 1997, Consiliul Europei a început procesul de monitorizare a politicilor naționale de tineret, procedură devenită destul de repede foarte populară în rândul statelor europene. Până în primăvara lui 2009 fuseseră deja întocmite 16 rapoarte de monitorizare asupra politicilor naționale. Ca parte a **Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est**⁵⁵ (adoptat în 1999) s-a creat un grup de lucru care a înregistrat un impact pozitiv asupra statelor din zonă. Acest proces a fost inaugurat de România, prima țară din regiune care în 2001 și-a lansat propriul Plan de acțiune în domeniul tineretului. Pe baza experienței acumulate în activitatea de asistență tehnică, a fost elaborată o metodologie a elaborării și dezvoltării unei strategii de tineret la nivel național, prin care se recomandă un număr de 11 cerințe minime pentru orice politică națională de tineret modernă și orientată european.

⁵⁵ <http://www.stabilitypact.org/>

În 2001 a fost publicată **Cartea Albă (White Paper) a Comisiei Europene**⁵⁶. Aceasta urmărea în mod special să asigure tinerilor posibilitatea de a își exprima punctele de vedere și, în consecință, de a fi luați în considerare în politicile publice. Din această perspectivă, Cartea solicită statelor membre să acorde o importanță sporită factorului tineret în cadrul politicilor sectoriale cum ar fi ocuparea forței de muncă și integrarea socială, educația, învățarea pe tot parcursul vieții, mobilitatea, lupta împotriva rasismului și xenofobiei. Cartea pune bazele unui mecanism de coordonare între statele membre care să urmărească în principal direcțiile: introducerea de noi modalități de participare a tinerilor la viața publică, îmbunătățirea informării tinerilor cu privire la chestiunile europene, încurajarea voluntariatului și ameliorarea gradului de cunoaștere a chestiunilor legate de tineret.

Cartea albă privind tineretul a fost concepută ca un răspuns oferit puternicei separări a tinerilor de formele tradiționale de participare la viața publică. Urmând exemplul Cărții albe privind guvernarea, Comisia invită tinerii europeni să devină cetățeni activi.

În aprilie 2009, Comisia a prezentat un nou document de planificare intitulat **“O Strategie a UE pentru Tineret – Investiție și Capacitate. O metodă deschisă de coordonare reînnoită pentru adresarea provocărilor și oportunităților tinerilor**⁵⁷”. Se propune o strategie pentru politicile viitoare în domeniul tineretului din Europa și sunt invitate atât statele membre cât și Comisia să colaboreze în domeniul politicilor de tineret în cadrul reînnoitei metode deschise de coordonare. Adoptând o abordare intersectorială, strategia europeană urmărește să capaciteze tinerii în vederea confruntării cu un număr de provocări actuale. Pe baza unei largi consultări, au fost identificate următoarele provocări ca fiind cele mai importante: educație, ocupare, incluziune socială și sănătate.

Viziunea UE asupra tineretului se bazează pe două abordări: investiția în tineret, care înseamnă alocarea de resurse sporite pentru dezvoltarea unor domenii ale politicii de tineret care afectează tinerii în viața lor de zi cu zi, și creșterea capacității tinerilor, care se referă la promovarea potențialului pe care tinerii îl au pentru reînnoirea societății și contribuirea la valorile și obiectivele UE, o atenție specială urmând a fi acordată tinerilor cu mai puține oportunități.

Viziunea UE pentru tineri se bazează pe două abordări: investiția în tineret și mobilizarea tinerilor. Noua strategie propusă acordă o atenție deosebită tinerilor cu mai puține oportunități.

În cadrul obiectivului de creare a unui număr mai mare de oportunități în domeniile educației și ocupării forței de muncă pentru tineri, se propun următoarele domenii de acțiune:

- educație: educația informală ar trebui integrată mai bine pentru a o completa pe cea formală și ar trebui să i se dezvolte calitatea și să i se recunoască rezultatele;
- ocuparea forței de muncă pentru facilitarea tranziției tinerilor de la educație, inactivitate sau șomaj la ocuparea unui loc de muncă, acțiunile politicii de ocupare a forței de muncă în statele membre și la nivelul UE ar trebui să respecte principiile de flexisecuritate. Mai mult, educația trebuie să urmărească asigurarea aptitudinilor cerute de piața muncii;
- creativitate și spirit antreprenorial: dezvoltarea talentelor, a competențelor creative, a spiritului antreprenorial și a exprimării culturale ar trebui să fie încurajate în rândul tinerilor.

⁵⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11055_ro.htm

⁵⁷ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/ef0015_ro.htm

Sunt propuse următoarele domenii de acțiune în cadrul obiectivului de îmbunătățire a accesului și a participării depline a tinerilor în societate:

- sănătate și sport: prevenirea și tratarea obezității, accidentelor, dependențelor și consumului de substanțe, promovarea unei vieți sănătoase pentru tineri și încurajarea colaborării între lucrătorii de tineret, cadrele medicale și organizațiile sportive;
- participare: creșterea participării tinerilor la viața civică a comunităților locale și la democrația reprezentativă, sprijinirea organizațiilor de tineret și încurajarea participării tinerilor care nu aparțin niciunei organizații, precum și asigurarea unor servicii de informare de calitate mai bună pentru tineri.

Obiectivul de cultivare a solidarității reciproce între tineri și societate cuprinde următoarele domenii de acțiune:

- incluziunea socială: pentru prevenirea excluziunii sociale a tinerilor, este necesară mobilizarea actorilor relevanți, cum ar fi părinții, profesorii, precum și asistenții sociali și lucrătorii de tineret;
- voluntariatul: pentru sprijinirea voluntariatului tinerilor, ar trebui create mai multe oportunități, inclusiv transfrontaliere, ar trebui eliminate obstacolele, iar valoarea educației informale ar trebui recunoscută mai bine;
- tineretul și lumea: rețelele pentru tineri și instrumentele existente ar trebui folosite în vederea participării tinerilor la elaborarea politicilor globale.

În plan național, în domeniul ocupării, **Strategia Națională pentru Tineret 2014-2020** are în vedere:

- Creșterea ratei de ocupare a forței de muncă, cu focalizare pe anumite grupuri țintă, printre care tinerii cu vârste între 15 și 25 de ani; persoane cu handicap; persoane cu responsabilități familiale complexe; minorități etnice, inclusiv minoritatea romă.
- Promovarea unei legislații în favoarea tinerilor prin care să fie asigurate tranziții coerente de la sistemul educațional către piața forței de muncă precum și echilibrul între viața profesională și cea personală prin creșterea accesului la servicii sociale pentru îngrijirea copiilor și a persoanelor în situație de dependență.
- Stimularea și extinderea măsurilor de încurajare a angajării tinerilor pe piața muncii, în special a celor proveniți din centrele de plasament și a persoanelor cu handicap.
- Facilități fiscale pentru crearea de locuri de muncă: Scutirea (suportarea de la bugetul de stat), pentru o perioadă de 1 an, a contribuțiilor sociale datorate de angajatori în cazul angajării cu contract de muncă pentru o durată cel puțin egală cu 2 ani, a tinerilor cu vârsta sub 25 de ani și a persoanelor cu vârsta mai mare de 45 de ani;
- Stimularea mobilității tinerilor prin subvenții pentru chirie pentru cei care se mută în alt județ pentru primul loc de muncă.
- Integrarea tinerilor pe piața muncii prin dezvoltarea de politici care să asigure un nivel ridicat de creștere și de ocupare durabilă a forței de muncă, bazate pe cunoaștere

**În domeniul ocupării
Strategia Națională Pentru
Tineret 2014-2020 prevede:**

Creșterea ratei de ocupare.

Legislație în favoarea tinerilor.

Măsuri de încurajare a angajării tinerilor.

Facilități fiscale.

Stimulare mobilitate.

Integrare tineri.

Strategia Națională pentru Tineret 2014-2020 subliniază că având în vedere dificultățile întâmpinate în țară și lipsa perspectivelor unui loc de muncă care să asigure un venit decent și precum și a valorizării competențelor dobândite, fenomenul emigrării tinerilor pentru muncă sau pentru educație este în creștere.

Conform analizei făcute în vederea elaborării **Strategiei Naționale pentru Tineret 2014-2020**, în jur de 80% dintre persoanele înregistrate în statisticile oficiale ca emigranți sunt în grupul de vârstă 18-40 de ani. Țările de destinație preferate pentru căutarea unui loc de muncă sunt Spania și Italia, unde cei mai mulți dintre cei 2-2,5 milioane de români, conform diferitelor estimări, au plecat, majoritatea încă dinaintea crizei economice. Rata de ocupare a populației cu vârstă între 20-64 ani în România (63.8% în 2012) este mai mică decât media Uniunii Europene (68.5% în 2012) și se estimează că ținta națională de 70% până în anul 2020 este greu de atins, iar decalajul față de media UE este posibil să crească în condițiile în care ținta europeană pentru același orizont de timp este de 75%. Forța de muncă tânără reprezintă una dintre resursele cele mai importante pentru atingerea țintei europene însă accesul la ocupare al tinerilor este scăzut. Doar pentru grupa de vârstă 30-34 de ani se înregistrează un nivel al ratei de ocupare apropiat de nivelul european (77.1% față de 77.5%), toate celelalte grupe de vârstă (15-19 ani, 20-24 ani, 25-29 ani) situându-se considerabil sub valorile UE-28:

- cu o rata de ocupare de 8.4%, tinerii cu vârste de 15-19 ani sunt aproximativ la jumătatea nivelului european; doar ceva mai mult de 1 din 3 tineri români de 20-24 de ani sunt ocupați, față de aproximativ jumătate dintre tinerii europeni;
- 67.5% dintre tinerii români cu vârste de 25-29 de ani sunt ocupați față de 72.1% dintre tinerii europeni. La nivel regional apar discrepanțe importante: astfel, cele mai reduse rate de ocupare pentru tinerii de 15-24 de ani se înregistrează în Regiunile Vest (27.9%) și Nord-Vest (27.6%), în timp ce există și regiuni cu o situație semnificativ mai bună, Nord-Est (36.4%) și Sud-Muntenia (34.5%).

Totodată, analiza subliniază că tinerii din România au acces mai târziu și în măsură mai mică la piața muncii iar veniturile obținute sunt mai scăzute. Prima prioritate a tinerilor (aproape o treime) în viitorul apropiat, conform datelor din “Barometrul de opinie publică de tineret”, este găsirea unui loc de muncă mai bun; încă 14% au ca principal obiectiv să-și îmbunătățească calificarea profesională. Majoritatea tinerilor, respectiv 62%, consideră că sprijinul pentru tineret al autorităților publice ar trebui să fie acordat în primul rând în vederea accesului la un loc de muncă. Doar 17.3% din tinerii angajați din România între 15 și 24 de ani lucrau în 2010 cu program de lucru part-time față de 28.9% în UE-28. Dintre tinerii români angajați part-time, aproape 75% erau încadrați astfel involuntar, spre deosebire de situația la nivel european, unde numai aproximativ 25% dintre tineri lucrau cu program redus pentru că nu au găsit un loc de muncă full-time, restul preferând acest tip de angajare. În timp ce 42.1% dintre tinerii 15-24 de ani angajați din UE-28 au un loc de muncă temporar, doar 3.1% dintre tinerii români sunt încadrați temporar în locul de muncă. Mai mult de 85% dintre persoanele angajate pe perioadă temporară în România au declarat că lucrează pe perioade temporare doar pentru că nu au găsit un loc de muncă stabil, cu aproape 7% peste nivelul UE-27.

Tinerii din România au acces mai târziu și în măsură mai mică la piața muncii iar veniturile obținute sunt mai scăzute.

Tinerii români lucrează mai mult decât ansamblul populației ocupate din România și decât tinerii europeni în zone orare neconvenționale, cum ar fi munca în schimburi și în zilele nelucrătoare. Rata șomajului BIM pe ansamblul populației este de 7%, nivel mai degrabă scăzut în contextul UE-27 în timp ce în rândul tinerilor sub 25 de ani se înregistrează o valoare de 22.7%. Șomajul este semnificativ mai mare decât la nivelul întregii populații active și în grupa de vârstă 25-34 ani, respectiv 8.6%.

Accesul la resursele europene mobilizate prin Inițiativa de Ocupare a Tinerilor depinde de situația șomajului în rândul tinerilor la nivelul anului 2012. În trei dintre regiunile de dezvoltare ale României (NUTS 2), respectiv Centru, Sud Muntenia și Sud-Est, rata șomajului în rândul tinerilor de 15-24 ani depășea 25% în anul 2012, ceea ce le face eligibile pentru sprijin financiar european în cadrul Inițiativei menționate. Datele asupra șomajului în

rândul tinerilor la nivel regional arată că există diferențe regionale semnificative, nivelul variind între 36.3% în regiunea Centru și 11.9% în regiunea Nord-Est. O mare parte a șomajului în rândul tinerilor este cronicizat, prelungindu-se pentru mai mult de 1 an: 43.3% din totalul șomerilor între 15 și 24 de ani sunt șomeri pe termen lung. Rata șomajului de lungă durată în rândul tinerilor de 15-24 ani era de 13.3%, față de 3.2% pe ansamblul populației active. Un număr considerabil de tineri neocupați, atât din grupa de vârstă 15-24 ani cât și din grupa de vârstă 25-34 ani, au renunțat să mai caute un loc de muncă (fie cred că nu există locuri libere sau nu știu unde să caute, fie nu se simt pregătiți profesional sau cred că nu vor găsi din cauza vârstei, sau au fost descurajați de eșecul la căutările anterioare).

Un risc special îl constituie faptul că absolvirea învățământului superior nu îmbunătățește în România șansele de succes pe piața muncii, contrar tendinței la nivel global. Astfel, dacă șomajul BIM în rândul persoanelor între 25-29 ani care au absolvit învățământul secundar superior era de 9.2% în 2010, nivelul era de 9.6% în cazul absolvenților de învățământ superior.

În 2011, 12.9% dintre tinerii din UE-27 erau clasificați ca NEETs (tineri din grupa de vârstă 15-24 ani care nu sunt nici ocupați, nici în vreo formă de educație sau training), cu cele mai severe situații înregistrate în România, Bulgaria, Irlanda, Grecia, Spania și Italia, arată Raportul pentru Tineret al UE. După mai mulți ani de declin la nivel european, ponderea NEET s-a stabilizat în 2007, dar a crescut abrupt începând cu 2008, anul în care a început criza.

Astfel, populația tânără este, fără îndoială, una din cele mai importante resurse pentru dezvoltarea socio-economică a unei națiuni. Această categorie a populației are curajul și energia pentru a propune idei inovatoare și mecanisme de progres în toate domeniile socio-economice. În contextul strategiilor adoptate la nivel european și a măsurilor concrete implementate de statele membre, este important cadrul legislativ și instituțional care are ca obiect promovarea tinerilor la nivelul României.

7.2. PROGRAME SPECIAL DESTINATE TINERILOR

Piața unică oferă o multitudine de locuri de muncă, ucenicii și oportunități de formare profesională pentru tinerii Europei. Toate dovezile arată că tinerii sunt dornici să profite de aceste oportunități. Cu toate acestea, identificarea și fructificarea în timp real a oportunităților din alte state membre pot fi descurajante.

TINERETUL ÎN MIȘCARE

„Tineretul în mișcare” reprezintă inițiativa emblematică a UE menită să abordeze provocările cu care se confruntă tinerii și să îi ajute pe aceștia din urmă să reușească într-o economie bazată pe cunoaștere. Inițiativa este un **program-cadru pentru acțiuni principale noi, consolidează activitățile existente și asigură implementarea altor activități** la nivelul UE și la nivel național, respectând în același timp principiul subsidiarității. **Tineretul în mișcare** este un pachet de inițiative politice în domeniul **educației și al ocupării forței de muncă**

În România șomajul BIM în rândul persoanelor între 25-29 ani care au absolvit învățământul secundar superior era de 9.2% în 2010, nivelul era de 9.6% în cazul absolvenților de învățământ superior.

NEETs - tineri din grupa de vârstă 15-24 ani care nu sunt nici ocupați, nici în vreo formă de educație sau training.

destinat tinerilor europeni. Lansat în 2010, pachetul face parte din strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

Programul Tineretul în mișcare își propune să îmbunătățească **nivelul de educație și capacitatea de inserție profesională**, să reducă șomajul în rândul tinerilor și să **amelioreze rata de ocupare** în concordanță cu obiectivul mai amplu al UE care vizează obținerea unei rate de ocupare a populației de vârstă activă (20-64 ani) de 75% prin adaptarea educației și a formării profesionale la nevoile tinerilor încurajarea unui număr mai mare de tineri să profite de burse europene pentru a studia sau pentru a urma cursuri de formare în altă țară, încurajarea țărilor UE să ia măsuri de simplificare a trecerii de la statutul de student la cel de angajat.

PRIMUL LOC DE MUNCĂ EURES

Inițiativa intra-UE „**Primul loc de muncă EURES**” ajută tinerii să acceseze oportunitățile de găsim a unui loc de muncă și să găsească un loc de muncă în străinătate și încurajează angajatorii să creeze noi locuri de muncă pentru lucrători tineri și mobili. **Portalul EURES** oferă acces la peste 1.4 milioane de locuri de muncă vacante și la aproape 31 000 de angajatori înregistrați. Cu toate acestea, rețeaua EURES nu funcționează încă la întregul său potențial și de-a lungul timpului Comisia a depus eforturi pentru a spori capacitatea sistemului EURES de a răspunde la realitățile pieței muncii și pentru a consolida prioritatea acordată mobilității tinerilor, punând la dispoziția acestora atât locuri de muncă, cât și posibilități de a combina munca și învățarea, cum ar fi ucenicile.

Pentru un tânăr, identificarea oportunităților de a lucra sau de a studia în străinătate și fructificarea acestora sunt două lucruri diferite. „**Primul tău loc de muncă EURES**” îi ajută pe tineri să găsească locuri de muncă în alte state membre prin furnizarea de sprijin financiar pentru cursuri de limbi străine și alte nevoi în materie de formare, pentru cheltuielile de călătorie și programele de integrare în cazul recrutării de către un IMM.

Obiectivul programului „Primul tău loc de muncă EURES” este de a ajuta la ocuparea unor posturi vacante sau a unor oportunități de formare la locul de muncă și de a contribui astfel la sporirea echilibrului dintre cerere și ofertă pe piețele muncii din UE. Obiectivul pe 2015 al programului „**Primul tău loc de muncă EURES**” este de a ajuta circa **5000 de tineri** să-și găsească un loc de muncă în altă țară din UE. Programul implică un număr limitat de agenții de ocupare a forței de muncă.

„Primul tău loc de muncă EURES” este un program pilot la scară mică de mobilitate a forței de muncă lansat de Comisia Europeană în 2011 și menit să ajute tinerii europeni din cele 28 de state membre să își găsească un loc de muncă sau oportunități de formare la locul de muncă într-un alt stat membru.

„Primul tău loc de muncă EURES” se adresează tinerilor cetățeni din UE cu vârsta cuprinsă între 18 și 30 de ani și angajatorilor, îndeosebi întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urilor). S-a alocat un buget de aproximativ 12 milioane EUR pe durata a trei ani (2011-2013) pentru a ajuta 5000 de tineri să își găsească un loc de muncă, un stagiu sau o ucenicie într-un alt stat membru decât țara lor de reședință. Pentru exercițiul bugetar 2014-2020, „Primul tău loc de muncă EURES” și alte programe specifice de mobilitate vor fi finanțate în cadrul Programului Uniunii Europene pentru ocuparea forței de muncă și inovare socială (EaSI). **Fiecare mobilitate trebuie să dureze cel puțin șase luni și să aibă la bază un contract oficial de muncă încheiat între tânăr și angajator.** Candidatul selectat are dreptul să primească un salariu, să își cunoască drepturile și să beneficieze de o protecție socială adecvată, indiferent de statutul său. Deși poate fi prima mobilitate într-un alt stat membru, programul nu este limitat la persoanele care își caută pentru prima dată un loc de muncă.

Activitatea programului „Primul tău loc de muncă EURES” se bazează pe cereri anuale de propuneri. Proiectele selectate trebuie să aplice normele programului, însă pot folosi metodologii diferite. Scopul este de a experimenta și inova, precum și de a testa eficacitatea unui serviciu adaptat de plasare a forței de muncă în asociere cu sprijinul financiar înainte de a implementa programul la o scară mai amplă. Programul „Primul tău loc de muncă EURES” este menit să ofere tinerilor o experiență profesională și de formare într-un moment în care rata șomajului în rândul tinerilor este de peste două ori mai mare decât rata șomajului în rândul populației în ansamblu.

„Primul tău loc de muncă EURES” este pus în aplicare de serviciile de ocupare a forței de muncă și de alte organizații ale pieței muncii cu experiență în activitățile de plasare a forței de muncă, având sediul în oricare stat membru. Responsabilitatea politică și financiară generală pentru gestionarea programului „Primul tău loc de muncă EURES” îi revine Comisiei Europene. Responsabilitățile sale includ, de asemenea, promovarea programului, oferirea de îndrumare și sprijin organizațiilor pieței muncii selectate în vederea participării, precum și asigurarea monitorizării și evaluării generale a activităților.

Serviciile de ocupare a forței de muncă ale programului „Primul tău loc de muncă EURES” răspund de implementarea activităților prezentate în acest ghid. Acestea au obiective orientate spre rezultate și oferă sprijin în materie de informare, recrutare, corelare cerere-ofertă, plasament și post-plasament atât tinerilor, cât și angajatorilor.

Programul „Primul tău loc de muncă EURES” se adresează tinerilor solicitanți de locuri de muncă și întreprinderilor (îndeosebi IMM-urilor) care caută să își ocupe posturile vacante.

„Primul tău loc de muncă EURES” oferă sprijin financiar tinerilor lucrători mobili transnaționali și transfrontalieri pentru mutarea lor în străinătate, cu condiția să își stabilească reședința (permanentă sau temporară) în țara în care se desfășoară mobilitatea. Totuși, efectiv pentru locurile de muncă, stagiile și ucenicile transfrontaliere pentru care nu este necesară relocarea sau o reședință dublă, candidatul nu va beneficia de indemnizația forfetară pentru acoperirea cheltuielilor de relocare. Acești candidați pot beneficia, totuși, de serviciile de corelare a cererii și ofertei de muncă și de serviciile de plasament profesional, inclusiv de sprijin financiar pentru alte categorii de cheltuieli.

Informații suplimentare pot fi obținute de pe pagina Comisiei Europene [www. http://ec.europa.eu/](http://ec.europa.eu/)

ERASMUS PENTRU TINERI ANTREPRENORI

„Erasmus pentru tineri antreprenori” este un program de schimb transfrontalier care oferă antreprenorilor noi sau aspiranți șansa de a învăța de la antreprenorii cu experiență care conduc mici companii în alte țări participante. Schimbul de experiență are loc în cadrul unui stagiu cu antreprenorul cu experiență, ceea ce permite antreprenorului nou să dobândească abilitățile necesare conducerii unei mici firme. Gazda beneficiază de perspective noi privind compania pe care o conduce și are ocazia să coopereze cu parteneri străini sau să afle mai multe informații despre piețele noi. Stagiul este parțial finanțat de UE.

Programul poate oferi o valoare adăugată deosebită companiei prin schimbul de cunoștințe și de experiență, oportunitățile de networking (socializare/colaborare) în Europa, noi relații comerciale sau piețe externe atât pentru antreprenorii noii cat și pentru cei cu experiență îndelungată.

În calitate de antreprenor nou, persoana interesată va beneficia de formare la locul de muncă într-o întreprindere mică sau mijlocie într-una dintre țările participante. Aceasta va ușura demararea cu succes a unei afaceri tale sau va consolida noua întreprindere. Persoana interesată poate beneficia și de acces la piețe noi, cooperare internațională și de eventuale posibilități de colaborare cu parteneri de afaceri din străinătate.

În calitate de antreprenor gazdă, persoanele interesate pot beneficia de idei noi din partea unui antreprenor nou motivat folositoare companiei. Este într-adevăr o colaborare reciproc avantajoasă în care ambii participanți pot descoperi, de asemenea, piețe sau parteneri de afaceri europeni noi, modalități diferite de a face afaceri. Pe termen mai îndelungat, vor beneficia de oportunități importante de networking (socializare/colaborare) și pot continua colaborarea, eventual ca parteneri de afaceri pe termen lung (de exemplu, întreprinderi de tip „joint venture”, activități de subcontractare, relații contractant-furnizor, etc.).

Informații suplimentare pot fi obținute de pe pagina Comisiei Europene <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

„Erasmus pentru tinerii antreprenori” este finanțat de Comisia Europeană și este derulat în țările participante cu ajutorul punctelor locale de contact, care au competențe în acordarea de sprijin pentru afaceri (de exemplu, Camera de Comerț, centrele pentru întreprinderi nou înființate, „incubatoarele de afaceri” etc.). Activitățile acestora sunt coordonate la nivel european de către Oficiul de sprijin al programului.

Participarea activă la programul Erasmus pentru tinerii antreprenori oferă **antreprenorilor aspiranți** accesul la o gamă largă de beneficii pentru a-i ajuta să conducă sau să demareze cu succes o nouă afacere: schimbul de până la șase luni cu un antreprenor cu experiență dintr-o altă țară participantă pentru a dobândi cunoștințe de primă mână despre demararea unei afaceri în numeroase domenii precum: marketing/vânzări, contabilitatea financiară, relațiile cu clienții, finanțele întreprinderii etc. Îmbunătățirea planului de afaceri; construirea încrederii de sine și a abilităților: cunoștințe sau know-how specific sectorului respectiv, abilități tehnice și de management; oportunități de colaborare cu alți antreprenori și dezvoltarea cooperării în domeniul afacerilor transfrontaliere; networking (socializare/colaborare) și construirea de relații strânse, fapt care poate fi util pentru consultările reciproce, referințele de afaceri și pentru identificarea partenerilor de afaceri din străinătate; informații privind diversele cadre culturale și organizaționale și modul în care funcționează companiile într-o altă țară a participantă; informații privind mediul de afaceri dintr-o altă țară participantă; abilități lingvistice.

GARANȚIA PENTRU TINERET

Garanția pentru tineret este o inițiativă a Comisiei Europene care urmărește să combată șomajul în rândul tinerilor, asigurându-se că orice tânăr cu vârsta sub 25 de ani - indiferent

dacă s-a înregistrat sau nu ca șomer - primește o ofertă de calitate, în termen de 4 luni de la terminarea studiilor sau de la pierderea locului de muncă. Oferta trebuie să conțină un contract de muncă, ucenicie sau stagiul ori un curs de formare continuă și să fie adaptată la nevoile și la situația fiecăruia. Țările UE au adoptat acest principiu al garanției pentru tineret în luna aprilie 2013. Crearea și implementarea garanțiilor pentru tineret necesită o strânsă colaborare între principalii factori implicați: autorități publice, servicii de ocupare a forței de muncă, consilieri de orientare în carieră, instituții de învățământ și formare, servicii de asistență pentru tineret, întreprinderi, angajatori, sindicate, etc. Intervenția și activarea rapidă sunt esențiale. În multe cazuri este nevoie de reforme, cum ar fi îmbunătățirea sistemelor de educație și formare profesională.

Comisia Europeană a sprijinit țările UE să își elaboreze propriile planuri de punere în aplicare a garanției pentru tineret și să inițieze implementarea acestora. De asemenea, sprijină activitățile de sensibilizare cu privire la instituirea garanției pentru tineret, derulând proiecte-pilot în 4 state membre (Letonia, Finlanda, Portugalia și România). Conceptul, produsele și grafica aferente acestui proiect-pilot au fost puse la dispoziția autorităților naționale, regionale și locale care doresc să-l utilizeze ca set de instrumente electronice.

Pentru ca sistemul să dea rezultate, bugetele naționale trebuie să acorde prioritate integrării tinerilor pe piața muncii, pentru a evita creșterea costurilor viitoare. UE va completa cheltuielile statelor membre prin intermediul Fondului social european și al inițiativei „Locuri de muncă pentru tineri”, pentru care au fost alocate 6 miliarde de euro.

În România, potrivit Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice,⁵⁸ cadrul legislativ național pentru punerea în aplicare a Garanției pentru Tineret este centrat în jurul reformei Legii sistemului asigurărilor pentru șomaj și stimulării ocupării forței de muncă, precum și a normelor metodologice subsecvente, ce stimulează atât segmentul ofertei de forță de muncă cât și pe cel al cererii. Elementul cheie l-a constituit modificarea Legii asigurărilor pentru șomaj astfel încât aceasta să includă o categorie nouă, distinctă de beneficiari (de exemplu: șomerii de lungă durată), care va fi eligibilă pentru acordarea de servicii specifice, menținând totodată ne-eligibilitatea acestora pentru obținerea indemnizației de șomaj.

Modificările au pus accentul pe utilizarea fondurilor structurale și de coeziune ale UE, la fel ca și alte două elemente subordonate arhitecturii Garanției pentru Tineret, și anume: Legea uceniei, republicată și Legea privind efectuarea stagiului de practică pentru absolvenții de învățământ superior. Acestea oferă acum o alternativă explicită pentru realizarea unui echilibru între măsurile de ocupare și cele de formare, existând posibilitatea de accesare a de fonduri UE (în mare măsură FSE). Un al treilea element al structurii instituționale a Garanției pentru Tineret este abordarea pe tip partenerial. Această abordare răspunde provocărilor identificate și se circumscrie obiectivului de a rezolva, prin valoarea adăugată a diferitelor reforme și măsuri propuse, o serie de probleme în ceea ce privește: - participarea redusă a tinerilor la formarea profesională și în special la formarea profesională continuă; - rata scăzută de ocupare a tinerilor, precum și reticența angajatorilor de a angaja tineri și de a le oferi acestora experiențe de lucru și de învățare; - aparenta lipsă de inițiative de tip partenerial privitoare la oportunitățile de ocupare și de formare a forței de muncă; - imaginea

⁵⁸ Sursa http://www.mmssf.ro/j33/images/Documente/Munca/2014-DOES/2014-03-31_YGIP_Ro_final.pdf

încă destul de precară a serviciilor publice de ocupare în rândul tinerilor; - ineficiența actualelor măsuri de intervenție cu privire la ocuparea tinerilor.

Urmare a Recomandării Consiliului din 22 aprilie 2013, România va implementa Garanția pentru Tineret 2014-2015 prin care se va urmări să se asigure că toți tinerii cu vârsta mai mică de 25 de ani care își pierd locul de muncă sau care nu găsesc un loc de muncă după terminarea studiilor primesc, în decurs de 4 luni de la înregistrarea la agențiile pentru ocuparea forței de muncă sau la centrele de garanții pentru tineret, o ofertă de bună calitate de angajare, de continuare a educației, de intrare în ucenicie sau de efectuare a unui stagiu. Aceasta va oferi tinerilor o varietate de oportunități, facilitându-le ocuparea unui loc de muncă sau acces la servicii de plasare pe locuri de muncă de calitate superioară, prin introducerea unei componente obligatorii de consiliere în furnizarea serviciilor de mediere.

Se urmărește ca atât Serviciul Public de Ocupare, cât și furnizorii privați de servicii, în special cei care utilizează fondurile structurale și de coeziune ale Uniunii Europene, să implementeze cu rigurozitate această abordare; la dispoziția acestora vor fi puse fonduri care să sprijine acest efort. În același timp, garanția va pune un accent mai mare pe acele inițiative care combină ocuparea cu formarea forței de muncă, oferind astfel tinerilor posibilitatea de a-și perfecționa abilitățile obținute în cadrul educației inițiale și achiziționarea de noi competențe prin participarea la ucenicie și stagii de formare. Acestea vor fi focalizate spre cuprinderea tinerilor absolvenți ai tuturor nivelurilor de educație inițială, acordând o atenție specială absolvenților de învățământ profesional și tehnic, precum și de învățământ superior.

Prin urmare, inițiativele de politică avute în vedere vor favoriza dezvoltarea uceniei pentru absolvenții de învățământ secundar și profesional și a stagiilor pentru absolvenții de învățământ superior. Garanția va asigura că toate părțile interesate sunt implicate în furnizarea de servicii pentru ca o arie mai variată de interese să fie reprezentată în elaborarea și în implementarea ulterioară a reformelor și inițiativelor.

Vor fi încurajate inițiativele pilot și experimentarea mai ales dacă există o abordare de sus în jos, precum și finanțarea care va avea la bază utilizarea bine direcționată atât a fondurilor naționale, cât și a fondurilor europene.

Monitorizarea și evaluarea rezultatelor va fi asigurată prin integrarea în cadrul schemei a componentelor sistemului de cercetare și prin dezvoltarea unui set specific de instrumente de bază și indicatori care vor permite atât evaluarea progreselor înregistrate, precum și întreprinderea de măsuri corective.

Întregul concept va fi susținut și implementat de un cadru instituțional, care va asigura un rezultat piramidal: (a) rata de ocupare a tinerilor va înregistra o evoluție ascendentă față de nivelurile actuale, (2), rata de participare a tinerilor în programe de ucenicie și stagii va începe să crească și (3), rata NEETs va fi caracterizată de o tendință susținută și sustenabilă de reducere.

CELE MAI IMPORTANTE MĂSURI DE IMPLEMENTARE A PROGRAMULUI⁵⁹

Măsuri din sfera de responsabilitate a Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice

⁵⁹ Sursa <http://www.mmuncii.ro/>

UCENICIE ȘI STAGII

Aceste inițiative combină ocuparea cu formarea forței de muncă. Se oferă, astfel, tinerilor posibilitatea de a-și perfecționa abilitățile obținute în cadrul educației inițiale și achiziționarea de noi competențe. Se acordă subvenție pentru ucenicie angajatorilor, astfel: 300 lei/lună/ucenic și se asigură din Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj. Alți 250 euro/lună/ucenic se acordă din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau din “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”. Sumele se acordă pe o perioadă între 1 și 3 ani, în funcție de nivelul de calificare pentru care se organizează ucenicia, adică pe perioada derulării schemei.

Subvenția pentru stagii este acordată, de asemenea, angajatorilor: 750 lei/lună/stagiar, se acordă de la Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj. Alți 300 euro/lună/stagiar se acordă din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”. Sumele se acordă pe o perioadă de 6 luni, adică pe toată perioada derulării schemei.

ANGAJAREA TINERILOR

Stimularea angajatorilor prin acordarea de subvenții

Această măsură vizează recrutarea tinerilor absolvenți de către companii, pentru a le oferi un loc de muncă astfel: 500 lei/lună/angajat se acordă de la Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj. Alți 200 euro/lună/angajat se acordă din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”. Sumele se acordă pe o perioadă de 12 luni.

STIMULAREA MOBILITĂȚII TINERILOR

Acordarea primelor de încadrare

Prima de încadrare se acordă tânărului care ocupă un loc de muncă într-o localitate aflată la o distanță mai mare de 50 km față de domiciliu, astfel: 1.000 lei/lună se acordă o singură dată de la Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj. Alți 250 euro/lună se acordă din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”, timp de 12 luni.

Acordarea primelor de instalare

Prima de instalare se acordă tânărului care își schimbă domiciliul pentru ocuparea unui loc de muncă. Astfel, 3.500 lei se acordă o singură dată de la Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj. În plus, tânărului i se mai acordă încă 1.000 euro din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”.

STIMULAREA TINERILOR PENTRU ÎNȚIEREA DE AFACERI ȘI CREAREA DE ÎNȚINDERI MICI ȘI MIJLOCII

Pentru această măsură sunt prevăzute mai multe forme de stimulare. Printre acestea - mentoratul pentru tinerii întreprinzători, subvențiile pentru crearea de întreprinderi, dar și cursuri subvenționate de formare pentru noii antreprenori. Toate acestea sunt acordate sub forma unor pachete integrate, cu o finanțare de aproximativ 30.000 euro/pachet. Bani sunt alocați din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”.

EVALUAREA GRATUITĂ A COMPETENȚELOR OBȚINUTE ÎN SISTEM NONFORMAL ȘI INFORMAL

Această măsură se referă la recunoașterea oficială de către centrele de evaluare a competențelor tinerilor dobândite altfel decât în sistemul de educație sau de formare. În acest fel, se acordă o a doua șansă persoanelor care au părăsit prematur școala, ameliorându-se accesul tinerilor la sistemele formale de educație și formare. Centrele de evaluare de competențe care implementează această măsură vor putea beneficia de o alocare medie de 400 euro pentru fiecare tânăr evaluat. Bani sunt alocați din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau “Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor”.

FORMAREA PROFESIONALĂ

Această măsură este menită să asigure o mai bună corelare a cererii cu oferta de forță de muncă. Obiectivul: dezvoltarea competențelor tinerilor pentru creșterea capacității lor de inserție profesională. Furnizorii de formare profesională autorizați, în condițiile legii, care organizează cursurile vor putea beneficia de o alocare medie de 400 euro pentru fiecare tânăr format. Bani sunt alocați din fonduri europene, și anume din "Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor".

ACORDAREA DE ACOMPANIAMENT PERSONALIZAT TINERILOR CU RISC DE MARGINALIZARE SOCIALĂ

Această măsură are drept obiectiv facilitarea integrării pe piața muncii a tinerilor cu risc de marginalizare socială: tineri cu dizabilități, tineri de etnie romă sau cei care părăsesc sistemul instituționalizat de creștere a copilului. Angajatorii beneficiază lunar, pentru fiecare persoană din această categorie, de o sumă egală cu salariul de bază stabilit la data angajării tinerilor, dar nu mai mult de două ori valoarea indicatorului social de referință (500 lei, în prezent), în vigoare la data încadrării în muncă, până la expirarea duratei contractului de solidaritate. Fondurile sunt alocate din Bugetul Asigurărilor pentru Șomaj.

ORIENTARE ȘI CONSILIERE ÎN CARIERĂ

Pentru a beneficia de oricare dintre măsurile din schema de implementare a Garanției pentru Tineret, după înregistrarea la Agenția de Ocupare a Forței de Muncă, tinerii vor fi orientați și consiliați. Entitățile, de la angajatori singuri sau în parteneriat cu furnizori de formare, furnizori de servicii de ocupare/ evaluare și certificare a competențelor, syndicate, patronate și până la Serviciul Public de Ocupare (ANOFM) care vor opta pentru acordarea acestor măsuri vor putea beneficia de o alocare medie de 100 euro din fonduri europene pentru fiecare tânăr consiliat. Bani sunt alocați din fonduri europene, și anume din Fondul Social European sau "Inițiativa privind Ocuparea Tinerilor".

Măsuri din sfera de responsabilitate a Ministerului Educației și Cercetării Științifice

Continuarea implementării programului "A doua șansă pentru învățământ primar", având ca obiectiv sprijinirea tinerilor cu vârsta de peste 14 ani pentru recuperarea învățământului primar;

Continuarea implementării programului „A doua șansă pentru învățământ secundar inferior”, având ca obiectiv completarea și finalizarea educației de bază din cadrul învățământului obligatoriu, precum și pregătirea pentru obținerea unei calificări profesionale într-un anumit domeniu de către tineri cu vârsta de peste 14 ani care nu au finalizat învățământul gimnazial;

Continuarea implementării Programului național de protecție socială „Bursa profesională”, având drept obiectiv subvenționarea, prin sprijin financiar lunar, a costurilor pentru elevi care frecventează învățământul profesional, pe perioada cursurilor școlare, a pregătirii practice și pe timpul pregătirii și susținerii examenului de certificare a calificării profesionale;

Continuarea implementării Programului național de protecție socială „Bani de liceu”, având drept obiectiv sprijin financiar pentru elevi care urmează liceul la cursuri de zi.

Măsuri din sfera de responsabilitate a Ministerului Energiei, Întreprinderilor Mici și Mijlocii și Mediului de Afaceri

Dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor și facilitarea accesului acestora la finanțare (START), având drept obiectiv stimularea înființării de către tineri a noi întreprinderi mici și mijlocii și îmbunătățirea performanțelor celor existente prin creșterea potențialului de accesare a surselor de finanțare și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale tinerilor;

Stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri (SRL-D), având ca scop stimularea și sprijinirea dezvoltării firmelor nou-înființate (start-up-uri), prin facilitarea accesului tinerilor la sursele de finanțare;

Mentorat pentru tinerii care accesează programul pentru stimularea înființării și dezvoltării microîntreprinderilor de către întreprinzătorii tineri (SRL-D);

Proiectul Growing – Up II, finanțat de Comisia Europeană în cadrul programului Erasmus, care are drept scop efectuarea de către tinerii antreprenori de stagii de până la 6 luni, alături de antreprenori experimentați din state UE.

7.3. PROGRAME SPECIAL DESTINATE TINERILOR ÎN ITALIA

Ca urmare a crizei economice care a început în 2008, piața muncii din Italia a traversat în ultimii ani o perioadă de criză profundă. Între 2007 și 2012 s-a redus ponderea persoanelor angajate cu aproape 2%; singurul segment al populației care a înregistrat o creștere a ratei de ocupare a fost cel de 55-64 ani, cu o creștere de mai mult de 6%. În paralel, ponderea forței de muncă neocupată a crescut cu 4.6%, ceea ce se traduce în 2 milioane și 744.000 de persoane în căutare de loc de muncă, sau cu aproximativ 1.2 milioane mai mulți șomeri față de 2007. Dificultățile tot mai mari în accesul la locuri de muncă au generat, de asemenea, o creștere generală a timpului de căutare a unui loc de muncă pentru aproape toate categoriile de populație.

În 2012, procentul șomerilor de lungă durată (peste 12 luni) a depășit nivelul de 52.5%, față de 51.3% în 2011 și 46.8% în 2007. Ratele de ocupare ale persoanelor cu niveluri scăzute de educație rămân semnificativ mai mici decât rata medie de ocupare: la începutul crizei economice, rata de ocupare a scăzut cu 3% pentru persoanele absolvente ale ciclului elementar și cu 5.4% pentru persoanele cu școală medie.

Tinerii sunt cu siguranță grupa de vârstă cea mai afectată de criza ocupării forței de muncă: în 2012 rata șomajului în rândul tinerilor (15-24 ani) a fost de 35.3%, iar în primele trei trimestre ale anului 2013 a înregistrat în continuare o creștere, cu un profil substanțial similar între bărbați și femei (pentru care se înregistrează însă o rată mai scăzută de participare pe piața muncii).

Este deosebit de gravă de situația din sudul Italiei, unde rata șomajului în rândul tinerilor atinge 47%, iar rata de ocupare este blocată la 13.2% (față de 18.6% la nivel național și 32.8% media europeană). Este îngrijorător, în special, fenomenul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani care nu desfășoară o activitate, nu au un loc de muncă, nu urmează o formă de învățământ sau de formare (tinerii NEET), estimat la aproximativ 1.27 milioane (din care 181.000 străini), aceștia reprezentând 21% din populația cu această grupă de vârstă, procent care depășește 30% în unele dintre cele mai importante regiuni din sudul Italiei (Campania, Calabria, Sicilia).

7.4. PROGRAME SPECIAL DESTINATE TINERILOR ÎN SPANIA

Spania, așa cum se întâmplă în mare parte dintre Statele Membre ale UE, se confruntă cu un fenomen acut de îmbătrânire a populației. Astfel, pe tot parcursul secolului XX, structura populației a suferit schimbări drastice prin scăderea ponderii populației tinere și creșterea

populației în vârstă – Spania fiind una dintre țările cu cea mai mare speranță de viață la nivel mondial (85 de ani la femei și 79 la bărbați), fiind depășită doar de Japonia⁶⁰.

Dacă până acum un secol populația mai mică de 15 ani reprezenta a treia parte din total, iar populația mai mare de 65 de ani doar 5%, în prezent, tinerii reprezintă doar 14% din populație, în comparație cu ponderea persoanelor în vârstă de 16.5%. ONU prevede că Spania va ajunge să fie în anul 2050 țara cea mai îmbătrânită la nivel mondial⁶¹.

Experții consideră că factorii care au determinat această situație demografică sunt corelați cu probleme structurale ale pieței muncii, cum ar fi: rate ridicate ale șomajului și șomajului de lungă durată în cazul tinerilor (chiar și în perioadele în care s-au înregistrat creșteri economice), durata redusă a perioadelor de muncă realizate și rotația în recrutare.⁶² În ciuda progresului realizat în ultimii treizeci de ani, persistă totuși inegalități în ceea ce privește egalitatea de șanse între femei și bărbați, în special în ceea ce privește împărțirea sarcinilor domestice. Spania a făcut progrese importante în ceea ce privește egalitatea între femei și bărbați prin diferitele legi aprobate în special pentru egalitatea în muncă sau violența de gen, astfel încât în prezent s-a redus considerabil inegalitatea de gen în ceea ce privește accesul la educație și la muncă (a scăzut diferența între rata șomajului la femei și la bărbați, femeile dețin ponderea majoritară a absolvenților universitari – chiar dacă se înregistrează diferențe pentru anumite specialități). Dificultatea obținerii unui loc de muncă stabil care să le ofere posibilitatea emancipării este de asemenea un factor relevant. Prețurile ridicate la bunuri și servicii – de exemplu în sectorul locuințelor, au determinat ca emanciparea tinerilor spanioli între 18 și 34 de ani să se realizeze într-un procent de doar 45.6%, spaniolii fiind europenii care se emancipează cel mai târziu (ca medie la 29 de ani). Aici intervin însă și alți factori de natură culturală cum ar fi preponderența modelului familiei tradiționale sau preferința locuințelor în proprietate în detrimentul închirierii⁶³.

Ca și consecință a crizei economice, numărul tinerilor înscriși în sistemul de educație spaniol a crescut în ultimii ani. Conform datelor publicate de OECD, în 2008, aproximativ 81% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani și 21% dintre cei cu vârstă între 20-29 au fost înregistrați în sistemul educațional, în timp ce în 2011 aceste procente au fost de 86% și respectiv 26%. A crescut de asemenea și durata frecventării cursurilor în sistemul de educație cu aproximativ un an, conform aceleiași organizații⁶⁴. Acest lucru este pus pe seama faptului ca mulți dintre tineri au găsit în educație o alternativă temporară pentru a evita șomajul.

Există însă destul de mult loc pentru a îmbunătăți situația tinerilor în educație, în special în formarea profesională, Spania înregistrând o rată crescută a tinerilor care nu sunt nici înregistrați în sistemul educațional și nu au un loc de muncă (așa numiții NEET⁶⁵). 25.79% dintre tinerii spanioli între 15 și 29 de ani se afla în aceasta situație, Spania fiind întrecută doar de Turcia, cu 29.19%.

⁶⁰ OMS (2014). Statistici Sanitare Mondiale, 2014. Date pozitive despre speranța de viață. Disponibil în: <http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2014/world-health-statistics-2014/es/>

⁶¹ INJUVE (2013). Un viitor fara generatie pierduta. Cercetare asupra situatiei tinerilor din Spania. Pag. 14. Disponibil în: <http://www.injuve.es/sites/default/files/2013/23/publicaciones/UnFuturoSinGeneracionPerdida.pdf>

⁶² EURES (2014). Informatii despre piata muncii din Spania. Disponibil în: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2627&acro=Imi&lang=es&countryId=ES&regionId=ES0&nuts2Code=null&nuts3Code=null&regionName=%C3%81mbito%20Nacional#>

⁶³ VALENZUELA, E. M. și RODRIGUEZ Felipe, M.A. (coord.) (2012). Tinerii și emanciparea în Spania. Editura: Fundación de Ayuda contra la Drogadicción. Disponibil în: http://www.fundacionmontemadrid.es/Ficheros/CMA/ficheros/OBSSocial_EstudioEmancipacionFAD.PDF

⁶⁴ În medie tinerii spanioli între 15 și 29 de ani petrec în sistemul educativ aproximativ 6.4 ani – mai mult decât pe piața muncii (5 ani), dar mai puțin decât media OECD (7.1 ani).

⁶⁵ acronim în engleză pentru Not in Education, Employment or Training

Guvernul spaniol a adoptat măsuri pentru stimularea formării profesionale, în particular, prin introducerea în sistemul educației a modelului german de formare profesională duală, prin Decretul Regal 1529/2012, de modificare a contractului de formare profesională și învățarea și stabilirea bazelor formării profesionale duale. Acesta își propune să lanseze un contract de ucenicie pentru tinerii de 16-25 ani și companiile interesate, care are ca scop "îmbunătățirea formării profesionale prin conectarea cu mediul de afaceri" și stimularea capacității de inserție profesională în rândul tinerilor. Decretul se bazează pe modelul german și încearcă să combine învățarea practică cu cea teoretică, în centre de formare, cu predominanța primei⁶⁶. Reforma Legii Organice 2/2006 prin Legea Organică pentru îmbunătățirea calității educației, dorește impulsivarea formării profesionale și apropierea sistemului față de statele din apropiere prin crearea unui nou mod de formare profesională de bază și flexibilizarea accesului la acest nivel educativ.

Situația tinerilor spanioli pe piața muncii înregistrează un nivel de șomaj mai mare decât a populației generale. Rata șomajului în rândul tinerilor a fost de două ori mai mare decât cea a populației generale și înainte de criza. În anul 2013, conform datelor Eurostat, rata șomajului în rândul tinerilor era de 55.5%, doar Grecia înregistrând o rată a șomajului mai mare (58.3%). Criza economică a afectat în special situația tinerilor de pe piața muncii din cauza faptului că aceștia erau angajați în posturi precare – sensibile schimbărilor sociale și economice – dar și a concentrării în sectoare economice grav afectate de criză: construcții, posturi de calificare redusă sau contracte temporare, deși și posturile calificate au suferit importante reduceri, în ultimii patru ani, rata șomajului între absolvenții de studii universitare și post-universitare s-a dublat.

Lipsei locurilor de muncă pentru tineri i se adaugă gradul ridicat al contractelor de muncă pe durată determinată. Atât în UE-28 cât și în Spania, rata contractelor pe durată determinată în rândul tinerilor este de trei ori mai mare decât cea a populației generale ocupate. Contractele pe durată determinată au două consecințe negative asupra tinerilor: pe de o parte le limitează posibilitatea construirii unei cariere profesionale și a specializării, iar pe de alta parte, lipsa stabilității le afectează viața personală și posibilitățile de emancipare.

Pentru diminuarea efectelor crizei economice asupra pieței muncii în general și a tinerilor în particular, guvernul spaniol a adoptat în ultimii ani foarte multe măsuri legislative (ordine ministeriale, decrete și legi), din care amintim următoarele acte legislative mai relevante privind situația tinerilor: Legea 3/2012 cu privire la măsurile urgente de reformă a pieței forței de muncă; Legea 14/2013 de sprijinire a întreprinzătorilor și internaționalizării lor; Legea 1/2014 pentru protecția lucrătorilor cu contracte de timp parțial și alte măsuri urgente pentru ordinea economică și socială.

Din 2014, guvernul spaniol implementează Sistemul de Garanție pentru Tineri în contextul Strategiei pentru Antreprenoriat și Ocuparea Tinerilor aprobată în februarie 2013, o măsură promovată de Comisia Europeană. Sistemul de Garanție pentru Tineri oferă stimulente economice pentru angajarea tinerilor: în principal scutirea de plata taxelor la sistemul de securitate socială și a activității de formare.

---

⁶⁶ STAN, L. (2013). Formare profesională și șomaj juvenil, între strategia de la Lisabona și Europa 2010. Fundatia Ideas.

CONCLUZII

Capitolele acestui studiu prezintă o imagine cuprinzătoare a situației tinerilor migranți sau potențiali migranți. În general, raportul arată că migrația internațională a tinerilor presupune atât oportunități, cât și riscuri și provocări. Migrația extinde oportunitățile tinerilor prin creșterea accesului la educație și ocuparea forței de muncă și permite în egală măsură ca tinerii să dobândească și să utilizeze noi tehnologii și competențe.

Prin aplicarea unor politici adecvate, migrația poate deveni o experiență pozitivă care îi poate ajuta pe tineri să își dezvolte abilitățile de care au nevoie pentru a reuși. În acest fel tinerii migranți pot contribui semnificativ la dezvoltarea economică și socială a țării de origine, dar și a țării de destinație.

O concluzie generală este aceea că **se impune o agendă de guvernare care să încorporeze în mod explicit migrația tinerilor în politicile naționale de dezvoltare.** Politicile și acțiunile specifice axate pe migrația tinerilor, care să țină cont în mod specific de nevoile acestora, ar trebui să fie dezvoltate atât la nivel local/regional, cât și la nivel național. În elaborarea și punerea în aplicare a acestor politici trebuie implicate toate părțile interesate, în special partenerii sociali, organizațiile societății civile și tinerii migranți înșiși.

Migrația tinerilor reprezintă un procent important din totalul migrației internaționale și oferă tinerilor oportunități pe piața forței de muncă, contribuie la îmbunătățirea statutului socio-economic, la dobândirea de noi competențe și la creșterea capitalului uman și financiar.

Există puține date concrete privind migrația tinerilor, iar cercetările în domeniu sunt reduse. Datele disponibile privind migrația la nivel global oferă în principal statistici privind stocul de migranți, vârstă, sex, educație sau alți factori importanți. O politică adecvată necesită o bază de date eficientă care să includă informații detaliate defalcate pe grupe de vârstă și sex, educație, ocupație, statut profesional și nivel de calificare. Informații relevante - privind de exemplu sănătatea, educația, și condițiile de acordare a măsurilor de protecție socială, pot sprijini elaborarea și punerea în aplicare a unor politici eficiente în domeniul migrației tinerilor.

Riscurile la care trebuie să facă față tinerii migranți sunt accentuate de vârstă, sex, și/sau identitatea culturală. Migranții tineri sunt în general ambițioși și adaptabili, și prezintă avantajul de a fi, de regulă, preferați de angajatori. Datele disponibile arată că tinerii sunt mai expuși riscului de șomaj și au acces mai greu la locuri de muncă decente.

Motivele care stau la baza migrației persoanelor și modalitățile de realizare a acestora sunt extrem de variate. Factorul esențial care stimulează plecarea din țările de origine este speranța pentru un viitor mai bun și obținerea unui venit care poate să garanteze acest viitor. Astfel, în plan intern, **rata mică a ocupării este doar unul dintre aspectele problematice referitoare la situația tinerilor pe piața muncii.** Celălalt aspect îngrijorător este legat de structura ocupării tinerilor. Din totalul tinerilor ocupați, doar un pic mai bine de jumătate sunt salariați cu un loc de muncă. Restul, de aproape 50%, sunt fie lucrători casnici neremunerați, fie lucrători pe cont propriu.

Migranții români se integrează bine în statele de destinație. Unele cercetări arată că peste 90% din migranții reveniți în România susțin, la întoarcere, că s-au integrat "destul de bine" (36%) sau "foarte bine" în țara în care au muncit.

În România, migrația externă rămâne o opțiune și pentru mulți tineri migrația apare ca soluția pentru o viață decentă. Pentru ca migrația să fie o alegere în cunoștință de cauză, și nu o necesitate, politicile elaborate ar trebui, pe de o parte să țină cont de cauzele de bază ale emigrației, și, pe de altă parte să vizeze consolidarea dezvoltării rurale și combaterea sărăciei, investiții în infrastructura rurală și agricultură, precum și creșterea accesului la educație, ucenicie și oportunitățile de muncă decente. Eforturile de a asigura accesul la locuri de muncă decente și protecția la locul de muncă sunt deosebit de importante pentru asigurarea bunăstării tinerilor și, în consecință pentru asigurarea dezvoltării economice și sociale a statului român.

Decizia revenirii în țară este influențată de următorii factori semnificativi: deținerea unui teren și a unei case în România, precum și de numărul de copii. Vârsta afectează negativ decizia de revenire, astfel încât cu cât emigrantul este mai tânăr cu atât intenția de a reveni este mai redusă. Tinerii emigranți care dețin un teren în România au de asemenea o mai mică înclinație de a reveni în țară.

RECOMANDĂRI

1. Recunoașterea și implicarea atât a guvernului cât și a partenerilor sociali și a societății civile în abordarea problemelor privind migrația tinerilor.
2. Consolidarea bazei de date privind migrația tinerilor prin îmbunătățirea colectării, diseminării și analiza datelor privind migrații tineri.
3. Adoptarea unei legislații naționale privind migrația tinerilor (planuri de acțiune, structuri instituționale și măsuri practice) pentru a aborda în mod eficient riscurile, nevoile și potențialul tinerilor migrații.
4. Asigurarea, în special pentru tinerii din zonele rurale, de alternative la emigrare, prin crearea și facilitarea oportunităților de muncă decentă, promovarea investițiilor în infrastructura și agricultură, extinderea accesului la educație, ucenicie, ocuparea forței de muncă.
5. Facilitarea transferului remitențelor și reducerea costurilor de transfer pentru tinerii migrații, în special prin consolidarea canalelor oficiale și facilitarea accesului tinerilor migrații la serviciile financiare.
6. Integrarea migrației tinerilor în planurile și politicile de dezvoltare, stabilirea unei agende care să conducă la includerea problematicii migrației tinerilor în politicile naționale și care să reflecte respectarea deplină a drepturile omului.
7. Promovarea participării tinerilor migrații la nivelul societății civile și a partenerilor sociali, facilitarea constituirii de rețele de cooperare, includerea tinerilor migrații în procesele de elaborare a politicilor.

1. Auerbach, Alan J., Jagadeesh, Gokhale, and Laurence J. Kotlikoff, (1991): *Generational Accounts: A Meaningful Alternative to Deficit Accounting*, in D. Bradford, ed., *Tax Policy and the Economy*, vol. 5, Cambridge, MIT Press, 55-110.
2. Auerbach, Alan. and J. P. Oreopoulos (1999): *Analyzing the fiscal impact of US immigration*, *American Economic Review, Papers and Proceedings* 89: 176-180.
3. Bauer, Tomas, and Klaus. F. Zimmermann. (2002): *The Economics of Migration*. The International Library of Critical Writings in Economics, No. 151. Northampton, UK: Edward Elgar Publishing.
4. *Bohning, W.R. (1984) Studies in International Labour Migration, London and Basingstoke: The Macmillan. Press Ltd.*
5. Bonin, Holger-Bernd Raffelhüschen-Jan Walliser (2000): *Can immigration alleviate demographic burden?*, *Applied Economics Quarterly, Supplement*, 52: 127-156.
6. Borjas, George and Bernt Bratsberg (1996) "Who leaves? The outmigration of the foreign-born" in *Review of Economics and Statistics* 78:1, pp. 165-176
7. Callea, Saverio (1986) "Different Forms, Reasons and Motivations for Return Migration of Persons who Voluntarily Decide to Return to Their Countries of Origin" in *International Migration* 24:1, pp. 61-76
8. *Child Adoption: Trends and Policies*, United Nations publication,
9. Constant, A., D. S. Massey (2003): *Self-selection, earnings, and out-migration: A longitudinal study of immigrants to Germany*, *Journal of Population Economics*, 16 (4):631-53
10. Constantin, D.-L. et al., (2004) *The Migration Phenomenon from the Perspective of Romania's Accession to the EU*, European Institute of Romania, Bucharest
11. Constantin, Daniela. et al., (2004): *Fenomenul migrației din perspectiva de aderare din România la UE*, București: Institutul European din România.
12. European Union (2003). Council Directive 2003/86/EC of 22 September 2003 on the right to family reunification.
13. Ghețău V. (2004): *Declinul demografic al României: ce perspective?*, *Sociologie Românească*, II(2): 5-41.
14. Ghețău, V. (2007): *Declinul demografic și viitorul populației României*, București: Editura Alpha MDN.
15. Ghita, Simona, Voineagu, Vergil, Emilia Titan, Cristina Boboc, Daniela Todose (2007) "Brain Drain phenomena in Romania- Possibilities of Econometrical Modelling", in *Economic Computation and Economic Cybernetics and Research*, 41:3, pp. 33-41
16. *Global Education Digest 2009. Comparing Education Statistics Across the World*. United Nations Education, Scientific and Cultural Organization (2009). Paris: UNESCO.
17. *Glossary on Migration*, Second Edition, International Organization for Migration, Geneva, 2011.
18. Glytsos, N. (1988) "Remittances and temporary migration: A theoretical model and its testing with the Greek - German experience" in *Weltwirtschaftliches Archiv*, 124, pp. 524-549
19. Gmelch, George (1983) "Who Returns and Why: Return Migration Behavior in Two North Atlantic Societies" in *Human Organization*, 42:1, pp.46-54
20. Gubert, F. 2002, 'Do Migrants Insure Those Who Stay Behind? Evidence from the Kayes Area (Western Mali)', *Oxford Development Studies*, 30(3), 267-87.
21. Heering L., van der Erf R., van Wissen, L., 2004. „The Role of Family Networks and Migration Culture in the Continuation of Moroccan Emigration: A Gender Perspective” *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 30, No. 2, March 2004, p. 323-337

22. Tim HINKS, Simon DAVIES , Intenții de întoarcere: mărturii ale migranților români, Policy Research Working Paper 7166, Banca Mondială
23. Hoddinott, J., 1992. "A Model of Migration and Remittances Applied to Western Kenya", *Oxford Economic Papers*, 46, p. 459-476.
24. Holst, E., Schrooten M., 2006 „Migration and Money - What determines Remittances? Evidence from Germany” *DIW Berlin, SOEP, and University of Flensburg*, Berlin
25. Hosmer, David and Stanley Lemeshow.1989. Applied Logistic Regression. John Wiley and Sons, Inc.
26. Huynh Truong Huy, 2009. „Rural to Urban Migration as a Household Decision: Experimental Evidences from the Mekong Delta, Vietnam”, *DEPOCEN, Working Paper Series No. 2009/17*
27. *International Migration Outlook: SOPEMI 2009*, Organization for Economic Co-operation and Development, Paris, France, 2009.
28. *International Migration Outlook: SOPEMI 2010*, Organization for Economic Co-operation and Development, Paris, France, 2010.
29. International Organisation for Migration(IOM) (2003): World Migration 2003 – Managing Migration: Challenges and Responses for People on the Move. Geneva: International Organization for Migration
30. Lerch M., Dahinden J., Wanner P. 2007. „Remittance Behaviour of Serbian Migrants living in Switzerland”, *SFM Studies No. 51*
31. Lianos, T.P. 1997. 'Factors determining migrant remittances: the case of Greece', *International Migration Review*, 31: 72-87.
32. Lucas, Robert E. B., and Oded Stark. 1985. "Motivations to Remit: Evidence from Botswana." *The Journal of Political Economy* 93(5).
33. Menard, Scott.1995. Applied Logistic Regression Analysis. Sage Publications.Series: Quantitative Applications in the Social Sciences, No. 106. Multicultural Center Prague) available online, accessed July 20th 2010, www.migrationonline.cz
34. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2002): International Mobility of the Highly Skilled. Paris: OECD.
35. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2003): Trends in International Migration: Annual Report 2002 Edition. Paris: OECD.
36. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009): OECD Factbook 2009: Economic, Environmental and Social Statistics. Paris, OECD.
37. Roman, M., Goschin, Z., Popa, Roman, M., A., Ileanu, B.V., "Emigrația românească – Implicații economice și demografice", Editura ASE, București, 2012.
38. Roman, Monica (2003): Resursele umane în România. Evaluare și eficiență. București: Editura ASE.
39. Roman, Monica, Voicu, Cristina (2010) "Some Socio-economic effects of labour migration on sending country. Evidence from Romania", *Theoretical and Applied Economics*, 7, pp. 61-76.
40. Sandu, D., Cătălin Stoica, Radu Umbreș, *Tineri în România: preocupări, atitudini, aspirații și stil de viață*. Friedrich-Ebert - România, 2014.
41. SANDU, Dumitru (2005) "Emerging Transnational Migration from Romanian Villages" in *Current Sociology*, 53:4, pp. 555-582
42. SANDU, Dumitru (2010) *Lumi sociale ale migrației romanesti in strainatate*, Iasi: Polirom Printing House
43. Sandu, Dumitru (coord.), 2009, „Comunitati romanesti in Spania”, Fundatia Soros Romania
44. SANDU, Dumitru, RADU, Cosmin, CONSTANTINESCU, Monica, CIOBANU, Oana (2004) *A Country Report on Romanian Migration Abroad: Stocks and Flows after 1989* (Czech Republic:
45. Silasi, Grigore- Simina Ovidiu (2008): Migration, Mobility and Human Rights at the Eastern Border of the European Union– Space of Freedom and Security, Timisoara: Editura Universitatii de Vest.

46. STARK, Oded and Robert E. B. LUCAS, "Migration, Remittances and the Family" in *Economic Development and Cultural Change* 36 (1988):465–81
47. Stark, Oded, and David E. Bloom. 1985. "The New Economics of Labor Migration." *The American Economic Review* 75(2): p. 173-178.
48. *Asian Cross-border Marriage Migration: Demographic Patterns and Social Issues*. Wen-Shan Yan and Melody, Chia-Wen Lu, eds. Amsterdam University Press, Amsterdam, 2010.
49. Stănculescu, M., Victoria Stoiciu, col. Iris Alexe, Luminița Motoc, *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă*, Ed. Paideea, 2012.
50. ȘERBAN, Monica (2009) "The Romanian circulatory labour migration to Italy-out of necessity or out of choice?" in *Annual Overview of International Migration in Central and Eastern Europe*, available online, accessed July 21st 2010, <http://www.migrationonline.cz/centraleasterneurope/2009/#n5>
51. *The Great Brain Race: How Global Universities Are Reshaping the World*, Ben Wildavsky, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2010.
52. TOMPEA, Anca, NASTUTA, Sebastian (2009) "Romania" in Fassmann Heinz, Reeger Ursula and Sievers Wiebke (Eds), *Statistics and Reality: Concepts and measurement of Migration in Europe*, Amsterdam University Press, pp. 217-232
53. TSUDA, Takeyuki (2010) "Ethnic return migration and the nation-state: encouraging the diaspora to return 'home'" in *Nations and Nationalism*, 16:4, pp. 616–636
54. Uccellini, M. Carla (2010) „~Outsiders~ After Accession. The case of Romanian migrants in Italy, 1989-2009”, Jean Monnet Centre Of Excellence Conference „Insiders and Outsiders”, pp. 1-24.
55. Unaccompanied immigrant children: A growing phenomenon with few easy solutions, Amanda Levinson, *Migration Information Source*, 24 January 2011. <http://www.migrationinformation.org/Feature/print.cfm?ID=823>
56. *UNHCR Statistical Yearbook 2009*, United Nations High Commissioner for Refugees, Geneva, Switzerland, 2010
57. United Nations (1981). Report of the Advisory Committee for the International Youth Year.
58. *United Nations, International Migration in a Globalizing World: The Role of Youth, New York, 2011*
59. Van Baalen, Brigitte, Tobias Muller (2008) "Return intentions of temporary migrants: the case of Germany", paper presented at Migration and Development, Lille, July 26-28, available online, accessed July 29th 2010, <http://www.cepr.org/meets/wkcn/2/2395/papers/MuellerFinal.pdf>
60. WALDORF, Brigitte (1995), "Determinants of International Return Migration Intentions" in *The Professional Geographer*, 47:2, pp. 125–136

CUPRINS

Introducere.....	5
Capitolul 1 - Tinerii: concept și delimitare	7
1.1. Definirea conceptului de tânăr	7
Perspectiva legală.....	7
Perspectiva statistică.....	8
1.2. Situația demografică a tinerilor din România	9
Capitolul 2 - Abordări teoretice privind migrația	15
2.1. Teorii privind migrația	15
Teoria mercantilă	15
Teoria keynesiană.....	15
Teoria neoclasică.....	15
Teoria pieței duale a muncii	16
Teoria capitalului uman	16
Noua teorie economică a migrației pentru muncă	16
Teoria instituțională.....	16
Teoria rețelelor	17
Teoria sistemului mondial	17
2.2. Factori determinanți ai migrației.....	17
Capitolul 3 - Emigrația tinerilor	22
3.1. Migrația la nivel internațional	22
3.2. Migranții în totalul populației	25
3.3. Tinerii și intenția de emigrare	29
3.4. Modelarea intenției de emigrare a tinerilor români: analiză econometrică	36
Literatura de specialitate.....	36
Metoda econometrică: modelul regresiei logistice binare.....	37
Setul de date și variabilele utilizate	37
Variabile utilizate	38
Rezultate	38
Concluzii.....	41
3.5. Statutul pe piața muncii – factor al migrației	42
Tinerii și sărăcia	46
3.6. Migrația în scop de muncă.....	47
Capitolul 4 - Integrarea tinerilor emigranți	52
4.1. Integrarea în țara gazdă.....	53

Românii rezidenți în Spania	54
Românii rezidenți în Italia	57
4.2 Remitențele	59
Capitolul 5 - Migrația de revenire.....	62
5.1. Intenția de revenire în țară a tinerilor emigranți români.....	65
5.2. Evidențe în literatura de specialitate	66
5.3. Datele și variabilele utilizate pentru analiza migrației de revenire a tinerilor români.....	67
5.4. Rezultate obținute	68
5.5. Concluzii	72
Capitolul 6 - Imigrația tinerilor	73
6.1. Migrația studenților.....	78
6.2. Percepția românilor despre imigranți.....	81
Capitolul 7 - Măsuri legislative privind tinerii.....	85
7.1. Măsuri legislative.....	85
7.2. Programe special destinate tinerilor	89
Tineretul în mișcare	89
Primul loc de muncă EURES	90
Erasmus pentru tineri antreprenori.....	91
Garanția pentru tineret	92
7.3. Programe special destinate tinerilor în Italia	97
7.4. Programe special destinate tinerilor în Spania	97
Concluzii si Recomandări	100
BIBLIOGRAFIE	102

Titlul Programului:

Investește în oameni!

Proiect Cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Axa prioritară 6 „Promovarea incluziunii sociale”

Domeniul major de intervenție 6.4 „Inițiative transnaționale pentru o piață inclusivă a muncii”

Titlul proiectului:

„Pro Juvenes - Parteneriat transnațional pentru o piață inclusivă a muncii pentru tineri”

Contract POSDRU/171/6.4/S/146751

Editorul materialului:

Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice - Direcția Dialog Social

Publicat în septembrie 2015

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene
sau a Guvernului României